

INSTITUTE FOR SLOVENIAN STUDIES OF VICTORIA

Slovenian Heritage Trail

AN EXPLORATION OF THE CULTURAL LIFE OF SLOVENES IN GREATER MELBOURNE

ALEXANDRA ALBINA CEFERIN

Slovenian Heritage Trail

AN EXPLORATION OF THE CULTURAL LIFE OF SLOVENES IN GREATER MELBOURNE

INSTITUTE FOR SLOVENIAN STUDIES OF VICTORIA

First published in Australia in 2009
by the Institute for Slovenian Studies of Victoria Inc.
www.thezaurus.com

All enquiries should be addressed to:
The Institute for Slovenian Studies of Victoria Inc
2/43 Stockdale Avenue, Clayton North Victoria 3168.

Copyright 2009. All rights reserved.
This book, or portions thereof, may not be reproduced in any form without permission.

National Library of Australia
Cataloguing in Publication data:

Ceferin, Alexandra A. (Alexandra Albina)
Slovenian Heritage Trail
An exploration of the cultural life of Slovenes in greater Melbourne.

Bibliography.
ISBN 978-0-9750453-1-2

Project consultant : Aleksandra L. Ceferin
Design : Bojan Morfej Ažman, Zavod Neupopolis, Ljubljana.
Photography : Aleksandra L. Ceferin
Kit resources : ISSV Archives
Cover photo: Tivoli Park, Boy with flute, by Aleksandra L. Ceferin
Image : Sculpture by Zdenko Kalin, Boy with flute, 1942
positioned in Tivoli Park, Ljubljana.

Back cover photo: Tivoli Park, Jakopič Promenade, by Aleksandra L. Ceferin
Image: Urban design by Joze Plečnik, 1934.
Printing: Zoom Digital Print, Melbourne

Slovenian Heritage Trail is an education project of the Institute for Slovenian Studies of Victoria Inc. Melbourne, Australia.

The language kit was developed by Alexandra Ceferin for Slovenian as a second language and culture studies.

The project was made possible through the seeding grants funds provided in 2009 by The Modern Languages Teachers' Association of Victoria Inc. www.mltav.asn.au

MLTAV is a professional association of language teachers, the umbrella organisation for about twenty single language associations of Victoria, and the representative body for teachers of languages in Victoria.

The seeding grants are intended to promote the teaching and learning of languages in Victoria.

I N D E X

Section I.

<i>Introduction</i>	02
<i>Guide to the heritage trail</i>	03
<i>Photolog - Views of Slovenia</i>	
1. <i>The Country</i>	05
2. <i>Monuments</i>	06
<i>Unit 1. Slovenian Presence</i>	07
<i>Unit 2. Community</i>	10
<i>Unit 3. Slovenian Language</i>	12
<i>Unit 4. Migrant Experience</i>	14
<i>Unit 5. Cultural Heritage</i>	16
<i>Unit 6. Community Media</i>	18

Section II.

<i>Resources</i>	20
------------------	----

Section III.

<i>Source Documents: Unit 1</i>	22
<i>Source Documents: Unit 2</i>	25
<i>Source Documents: Unit 3</i>	32
<i>Source Documents: Unit 4</i>	37
<i>Source Documents: Unit 5</i>	38
<i>Source Documents: Unit 6</i>	43

INTRODUCTION

The Slovenian Language Kit and Heritage Trail focuses on the theme of "Exploration of the Cultural Life of Slovenes in Australia", Greater Melbourne, through a close study of primary documents. The study of Slovenian cultural heritage was selected as an interesting area within the overarching field of Slovenian migration and multicultural studies.

The target audience is from the secondary to tertiary levels: the student at upper secondary level, the teacher, and the researcher. It is also aimed at the individual interested in the use of the Slovenian language around the world, and in Slovenes living in Australia, who have contributed to the cultural diversity and rich linguistic environment of Australia.

The trail structure is a series of units which contain reading notes and resources for extended study, and lead to deepening intercultural knowledge. The suggested tasks require evaluation or reflection on issues of language and communication, significance of culture and perspectives on cultural identity and diversity in contemporary Australia.

Tasks in each of the units follow the interdisciplinary studies of Victorian schools curriculum guidelines reflected in the Victorian Essential Learning Standards that replaced the Curriculum Standards Framework from 2006. The VELS LOTE dimension of "developing intercultural awareness and language awareness" has continued CSF aims in the area of multiculturalism, of promoting greater cross-cultural understanding, communication, general knowledge, and a greater understanding of one's own culture and environment through the study of other cultures.

Language resources designed for students contribute to effective development of language skills and act as a motivator in language and cultural studies. Intercultural studies and the experience of learning languages encourage dialogue and promote awareness of the diversity of societies and cultures.

ABOUT THE HERITAGE TRAIL

The Slovenian heritage trail is a new open learning educational resource for a culture study program with the focus on "Slovenian Cultural Heritage in Australia", in the state of Victoria. The trail has been designed as an E-book, freely and directly available on the Web.

As a multi-purpose program the trail is flexible, for use in different study environments. It may be either included or adapted as: part of the cultural component of a language course, as a unit in a multicultural or interdisciplinary studies, or in a community-based school or as private study.

It is designed for two different areas of study: for learning Slovenian as a second language at varying levels of knowledge and for English speakers who study Slovenian migration and culture. The trail is intended for English speakers; instructions and primary informational reading texts are in English. For anyone who has some knowledge of Slovenian, there are primary resources in Slovenian language in each unit.

GUIDE TO THE HERITAGE TRAIL

The kit is organized in three sections:

- Section I.** Series of six units
- Section II.** Resources and materials for further study
- Section III.** Key six source documents, one for each of the six units

SECTION I. THE UNITS

The series of six units are:

- Unit 1.** Slovenian Presence
- Unit 2.** Community
- Unit 3.** Slovenian Language
- Unit 4.** Migrant Experience
- Unit 5.** Cultural Heritage
- Unit 6.** Community Media

Each unit contains:

1. Background notes
2. Photo images
3. A primary source document in Slovenian
4. Description of the document
5. Phrases glossary - in Slovenian/English
6. Suggested tasks
7. Extended reading: texts and web sites

SECTION II. RESOURCES

The selected resources detail relevant sources for further study:

Online archive collections, Slovenian community directory, references, articles in Slovenian and English, online publications, video and audio resources, and websites.

SECTION III. SOURCE DOCUMENTS

The key source study document for each of the six units is located in this section.

DESCRIPTION

The heritage trail contains six units, which point to vital elements of Slovenian heritage maintained in Melbourne, and the continuing links with Slovenia. Facets of Slovenian cultural heritage are shown: preserving Slovenian language, maintaining customs and traditions, and the thriving, vibrant community life.

Source material for the trail is taken from the online Archives of the Institute for Slovenian Studies of Victoria started in 1976. The content of the trail has been determined by primary sources available from the period of the first wave of immigration of Slovenes to Australia in the aftermath of World War 2. The six key documents were chosen for the breadth of historical content and relevance to the focus of each unit.

Research papers on aspects of Slovenian migration and issues are published by the Institute for Slovenian Emigrant Studies in two international scientific journals "Dve Domovini/ Two Homelands" and the monograph series "Migracije/Migrations". The study of the role and significance of cultural activities of the Slovenian diaspora in maintaining identity and language is a challenge for the future.

The focus of the units is "Slovenian presence" in Victoria. In Melbourne there is a significant concentration of Slovene migrants in view of the relatively large number of organisations, and activities.

Unit 1. looks at the early history in the 1950's, and establishment of Slovenian organisations and activities. The Slovenian Catholic Mission, better known as the Slovenian Religious and Cultural Centre with the church of Ss. Cyril and Methodius, the Church Hall and Baraga House, is an important community centre in Melbourne.

The Baraga House is the subject of Unit 2. It was selected for its significant role in the life of the community in Victoria. Since its establishment in 1960, it has linked newly arrived Slovenes and functions as a community and a cultural hub. Unit 3. reviews the history of Slovenian language in the Victorian secondary school system from 1976. Unit 4. outlines activities of Slovenian community and organisations, and presents the profile of an individual.

Unit 5. is about a new virtual cultural heritage phenomenon, an Online Archive - a landmark photographic collection of Slovenian handicrafts in Victoria, launched in 2008. Unit 6. covers community media services, websites, and broadcasting programs produced in Slovenian and English since 1952. It presents a report written by the parliamentary Commission for Relations with Slovenes Across the Borders and around the World, after its visit to Australia in 2003.

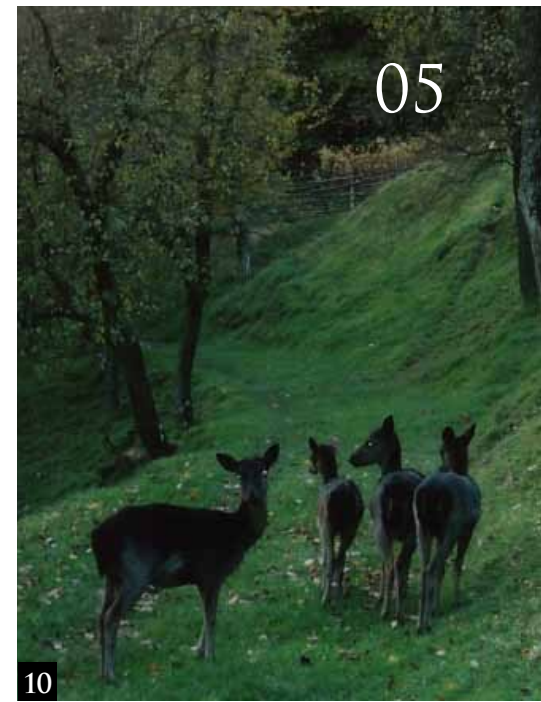
1

2

3

05

10

4

5

6

VIEWS OF SLOVENIA

1. COUNTRY

1. Village in the northern Gorenjska region
2. Commemorative sculpture of 16th century peasant uprisings
3. Soča River
4. J. V. Valvasor's castle Bogenšperk
5. Valley in Gorenjska region
6. Štanjel, oldest fortified village south Slovenia
7. Ptuj city on Drava River
8. Castle Otočec on Krka River
9. View from Ljubljana Castle
10. Deer at Olimje in eastern Slovenia

7

8

9

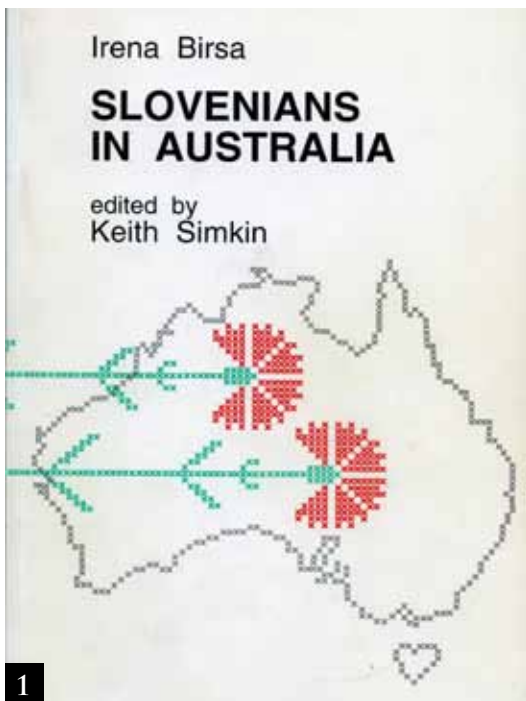

VIEWS OF SLOVENIA

2. MONUMENTS

1. Predjama Castle
2. Mali Castle and well at Planina
3. Stična Abbey corridor
4. View in Štanjel - oldest fortified village
5. Prešeren Trg (Square) Ljubljana
6. Križanke courtyard, Knights Templar monastery Ljubljana
7. Ljubljana Castle
8. Parliament House of Slovenia portal
9. Lake Bled and Bled castle
10. Interior of Hrastovlje Church

1

2

3

10

11

4

5

6

7

8

9

UNIT 1 SLOVENIAN PRESENCE 1

1. Slovenians in Australia, 1994
2. Slovenian Club Melbourne
3. Entrance to Slovenian Club Melbourne
4. Baraga House Kew
5. Planica Club Anniversary Celebrations 2005
6. Slovenian Easter Blessing ceremony at Lourdes Grotto Baraga Centre
7. Geelong Club
8. Geelong Club
9. Slovenian group performing at Christmas OZ Festival at Victoria Market 2001
10. Jadran Club
11. Planica Club

UNIT 1. SLOVENIAN PRESENCE

BACKGROUND NOTES

SLOVENES IN AUSTRALIA

Slovenian organisations are highly active participants in multicultural events and festivals, with performances of ensembles, folk-dancing and craft exhibitions. The clubs celebrate traditional Slovenian festivities throughout the year, and foster popular youth ensembles, with traditional musical instruments.

They participate in inter-club sporting competitions particularly in European bowls, and hunting associations. They host singers, choirs, ensembles and theatre groups from Slovenia. All the clubs have libraries, and have held Slovenian language classes, with the expressed aim of maintaining Slovenian language and culture.

Slovenian community groups are dispersed in all the states of Australia, with largest concentration in Melbourne, followed by Sydney. There are active groups in and around all the capital cities, and the areas of Geelong, Albury, Gold Coast, Newcastle, and Wollongong. There are twenty-six Slovenian clubs and centres in Australia. Many have been formed by the first generation Slovenes as the place for: Slovenian community activities, festivals, cherished Slovenian traditions, and customs. The organisations with their achievements and activities, and individuals who have participated in the life of the Slovenian community show commitment and connection to the home country.

The Slovenian population of Australia has been estimated to total about 25,000; figures vary from the Australian census statistical data of 15,000. This estimate excludes the second generation of Australians whose parents are of Slovenian origin. The census data of the Australian Bureau of Statistics has historically relied on official citizenship documents, which did not state people's ethnic identity. Slovenes have been identified in statistical data in terms of the country of former citizenship and domicile in neighbouring countries of Austria, Italy and former Yugoslavia.

KEY SOURCE DOCUMENT

Article: *Slovinci v Avstraliji*, by Igor Maver, *Slovenska književnost* 1, Ljubljana, 1999, 261-265.

See Document No.1. in Section III

About the document

The article refers to first known records of Slovenes in Australia dating from 1857. The main reasons for migration are discussed. More than twenty-five organisations are listed, the greatest number in Victoria. The Slovenian community is active in ethnic media, and has produced journals and publications. The Catholic Church has played an important role in preserving Slovenian ethnic identity by establishment of religious and cultural centres in Adelaide, Melbourne and Sydney. Slovenian language was first taught in Melbourne as a secondary school subject in 1977.

GLOSSARY

slovensko popotništvo v Avstralijo -
slovenian travel to Australia
glavni razlogi za slovensko izseljevanje -
main reasons for Slovenian migration
po drugi svetovni vojni -
after second world war
prvi priseljenci iz Slovenije so bili begunci -
the first emigrants from Slovenia were refugees
katoliška cerkev v družbenem in kulturnem življenju -
catholic church in social and cultural life
v sklopu nove politike multikulturalnosti -
in context of new politics of multiculturalism
prvi slovenski časopis Misli je izšel -
first Slovenian newspaper Misli was published
dramske dejavnosti izseljencev -
theatre activities of immigrants
pri ohranjenju slovenske etnične identitete -
in preservation of Slovenian ethnic identity
pomembni stiki z domovino -
important links with the homeland

TASKS

1. Interview

Interview a member of a Slovenian organisation or group, about the activities of the organisation, provide a transcript for a Slovenian journal publication OR a community newspaper

2. Radio talk

Write a report based on the article on the history of the Slovenian community in Australia, present it as a radio talk

EXTENDED READING

Birsa, Irena, Simkin, Keith, ed. (1994). *Slovenians in Australia*, Birsa, Melbourne and Graduate School of Education, La Trobe University, Australia.

Ceferin, Aleksandra L., (2003). *Slovenian language in Australia, 25 Years of Slovenian language in Victorian schools*, Institute for Slovenian Studies of Victoria Inc., Australia, pp. 3-15. Arriving in Australia: the beginning. Located in **ISSV Archives**: www.thezaurus.com/archives

ONLINE RESOURCES

Institute for Slovenian Studies of Victoria Inc.
www.thezaurus.com

Misli - Thoughts
glasslovenije.com.au/verweb/Misli/misli_index.html

Slovenian Network in Australia
www.glasslovenije.com.au

Slovenian Religious Centres of Australia
glasslovenije.com.au/verska_index.htm

1

2

3

4

5

6

7

8

UNIT 1 SLOVENIAN PRESENCE 2

1. Proteus Anguinus singers perform at Anniversary of Slovenian language 2003
2. Slovenian Festival at Geelong Club 2002
3. Slovenia Independence Day celebrations at Mother Romana Home courtyard 2001
4. Martin Krpan, sketch by former Slovenian students at Anniversary of Slovenian language 2003
5. Choir Planika at Ss. Cyril and Methodius Hall
6. Easter preparations "butarice" (Easter sheafs) Baraga House 2009
7. Slovenian language classroom Planika Club 2008
8. Slovenian folk ensemble Melodija at 25th Anniversary of Slovenian language 2003

UNIT 2. COMMUNITY

TASKS

1. Field Trip and article

Arrange a visit to the Baraga Centre and interview one of the staff about the activities at the centre: 1. The manager, 2. The librarian, 3. A member of the Cultural Committee 4. Manager of Mother Romana Hostel for the Aged.

Write an article about the Centre for the local newspaper OR the local councils website

2. Video interview

Write a script and video tape an interview of one of the staff at the centre.

Prepare the interview for a television segment on SBS television

EXTENDED READING

Biography of Father Bazilij Valentin MBE, pp. 7-112. in: **Pax et Bonum, Mir in Dobro, The presence of Slovenian Franciscan priests and nuns in Australia from 1951 to 2001**. Slovenian Religious and Cultural Centre, Ss. Cyril and Methodius, Melbourne, 2001. A collection of biographies in Slovenian and English languages.

Birsa, Irena, Simkin, Keith, ed. (1994). **Slovenians in Australia**. Birsa, Melbourne and Graduate School of Education, La Trobe University, Australia.

Ceferin, Aleksandra L. (2003). **Slovenian language in Australia, 25 Years of Slovenian language in Victorian schools**. Institute for Slovenian Studies of Victoria Inc., Australia, 5-9. Misli - the first Slovenian publication (1952-2002).

Located in **ISSV Archives**: www.thezaurus.com/archives

ONLINE RESOURCES

Misli - Thoughts

www.glasslovenije.com.au/verweb/Misli/misli_index.html
Slovenian network in Australia

Slovenian network in Australia

www.glasslovenije.com.au/index.html

BACKGROUND NOTES

BARAGA HOUSE - SLOVENIAN RELIGIOUS AND CULTURAL CENTRE

Baraga House/Baragov Dom, is located in Kew, a prestigious suburb of inner Melbourne. It was named in honour of the famous Slovenian missionary Friderik Baraga (1797-1868) in USA. The religious and cultural centre is the great achievement of Fr. Bazilij Valentin (1924-1997) who arrived in Melbourne in 1956. It is a complex consisting of:

- religious centre (church and pastoral work in Victoria and Tasmania)
- cultural centre (the journal Misli, publication of books and school books, Baraga Library and bookshop, archives, national costumes, programs, exhibitions)
- social care centre (Mother Romana Home for the Aged, Baraga Hostel, St. Ema Association)
- educational centre (Slomšek school, conversation class for adults)

The Church of Ss. Cyril and Methodius was the first Slovenian church in Australia. The founding stone was laid by Melbourne Bishop James R. Knox on 21 June 1968 and blessed by the Bishop of Koper Dr. Janez Jenko on 20 October 1968. The mosaic of Ss. Cyril and Methodius is the work of Slovenian artist France Benko. The church hall is the venue for social gatherings, cultural events and celebrations.

The first church services were initiated by Franciscan missionaries, who established Slovenian church communities across Australia, including spiritual, social and cultural assistance and activities. The Slovenian Franciscan Mission in Melbourne offered accommodation and board in the hostel Baraga House to individuals and families on arrival and assisted them in establishing themselves in Australia. Since 1975 Baraga Library has functioned as a Slovenian lending library and distributor of Slovenian books, magazines, video films and CDs.

Mother Romana Home was established in 1992 for the care of the elderly. Sunday classes of Slovenian are offered fortnightly for primary school children and conversation classes for adults. The church hall is the venue for community cultural and social events. It is also the Head Office for the journal Misli-Thoughts, now also an online publication, delivered throughout Australia and internationally since 1952.

KEY SOURCE DOCUMENT

Article: *Od Padua Hall do Baragovega doma*, by Sasha Ceferin, *Slovensko versko in kulturno središče Melbourne*, Misli Spominska izdaja september 1998, Melbourne, 1998, 197-211.

See Document No.2. in Section III

ABOUT THE DOCUMENT

The article traces the history of Baraga House (Baragov dom), the religious and cultural centre from 1960. The centre was established gradually and evolved with the determined leadership of Father Bazilij Valentin, who single-handedly initiated and galvanized activities of the centre. The Church and Mother Romana Home were built and financed through fund raising and efforts of the Slovenian community. The institution continues as a vital centre in the religious, social and cultural life of the community. The article includes 37 archival photos of the history of Baraga House.

GLOSSARY

mejniki slovenske prisotnosti -
landmarks of Slovenian presence
V majskih Mislih poroča p. Bazilij -
In May Misli Father Bazilij reports
Blagoslovitev cerkve sv. Cirila Metoda -
Consecration-Church of Ss. Cyril and Methodius
Prvi Slovenski škof na avstralskih tleh -
first Slovenian Bishop on Australian soil
Cerkev in dom - vera in kultura, delo in zabava -
Church and home - religion and culture, work and play
vse-avstralski koncert slovenske mladine -
all-Australian concert of Slovenian youth
Slovenski del pokopališča v Keilorju -
Slovenian section of cemetery at Keilor
zbirka knjig, revij, dokumentov -
collection of books, journals, documents
Otroci in mladina, zbori in folklor -
children and youth, choirs and folklore
Slovenske žene in Društvo sv. Eme -
Slovenian women and Association of St. Ema

1

2

3

4

7

5

6

UNIT 2 COMMUNITY

1. Solemn mass in Ss. Cyril and Methodius church front area
2. Interior of Ss. Cyril and Methodius Church
3. Baraga House A'Beckett Street
4. Baraga Library
5. Lourdes grotto (Lurška votlina)
6. Baraga Centre in Kew
7. Missionary Baraga statue at Baraga House

UNIT 3. SLOVENIAN LANGUAGE

BACKGROUND NOTES

SLOVENIAN LANGUAGE EDUCATION

Slovenian language as a secondary school subject was introduced into the Australian school system in Victoria in 1976, in NSW in 1978, and taught formally until 2005. Its introduction was proposed and implemented by Aleksandra Čeferin with the support of parents in the Slovenian community. It was a landmark achievement for being the first occurrence of the formal provision of Slovenian language in the English-speaking world. The two teaching organisations, The Slovenian Teachers' Association of Victoria (1976), later incorporated into the Institute for Slovenian Studies of Victoria (1998), were formed to support the teaching of Slovenian as a second language and to provide language, curriculum and cultural study materials. The web site *Thezaurus.com* (1998) was funded by the Education Department of Victoria to support language learning. The web site was developed by ISSV as a web library of Slovenian language and cultural resources for electronic and open learning. ISSV initiates web language and cultural projects, promotes intra-cultural dialogue, supports Slovenian arts events in Australia and provides the online publication *Webzine Sloveniana*.

SLOVENIAN CLASSES IN CENTRES AND CLUBS

Language classes for primary school aged children are currently held in the Baraga Centre and the Planica Club. The sessions include rehearsals for annual festive events on a fortnightly basis. St. Cyril and Methodius Mission in Melbourne offers a fortnightly conversation class for adults on Sundays after mass. The Mission runs the Slomšek School for children from pre-school to primary levels with two-hour lessons fortnightly. Similarly, Slovenian Religious and Cultural Centres in Adelaide, and Sydney provide classes subject to interest and availability of teachers. In general, the classes are aimed at preparation for cultural events. In all centres there are annual celebrations and festivities. An important feature are the children's performances of Slovenian songs, plays, recitations and folk-dances.

KEY SOURCE DOCUMENT

Interview: Slovenski jezik v Avstraliji. Pogovor z mag. Aleksandro Čeferin. Slovenščina v žoli, by Silvo Fatur, V111, 5/6, 2003.

See Document No.3 in Section III

ABOUT THE DOCUMENT

The article is in the educational journal of the Institute for Schools of Slovenia/ Zavod republike Slovenije za šolstvo. It is an interview of Aleksandra Čeferin with Silvo Fatur, discussing her many years of involvement with Slovenian language and her two exceptional personal achievements: the introduction of Slovenian as a matriculation subject for the first time in Australia; and the website *Thezaurus*, Archives of Slovenian language and cultural resources. They also spoke about the Institute for Slovenian Studies of Victoria, established to support language and cultural projects.

GLOSSARY

uveljavitev slovenščine v Avstraliji -
 establishment of Slovenian in Australia
 Združenje slovenskih učiteljev Viktorije -
 Slovenian Teachers' Association of Victoria
 Slovenščina kot izbirni predmet -
 Slovenian language as an optional subject
 pobuda Ministrstva za izobraževanje -
 initiative of Department of Education
 Thezaurus je postal v prvi vrsti spletni arhiv -
 Thezaurus became primarily a web archive
 za študij slovenskega jezika in kulture -
 for study of Slovenian language and culture
 potomci ki jih imenujemo "izgubljena generacija" -
 descendants, we refer to as "lost generation"
 želja po spoznavanju svoje dediščine -
 the wish to know one's heritage
 Slovenijo odkrila skozi objektiv fotoaparata -
 discovered Slovenia through lens of camera
 Tečaj slovenskega jezika smo hoteli obogatiti -
 We sought to enrich the Slovenian course

TASKS

1. Article

Contact a member of ISSV and discuss the aims and activities of the Institute. Write an article about ISSV for a community OR multicultural publication

2. Review

Read the book "Slovenian Language in Australia", and web sites promoting languages and cultural diversity in Australia. Write a review about the book for Education section of *The Age* newspaper OR send to web site *www.Sloveni.si* OR the Victoria Multicultural Magazine

EXTENDED READING

Birsa, Irena, Simkin, Keith, ed. (1994). *Slovenians in Australia*. Birsa, Melbourne and Graduate School of Education, La Trobe University, Australia.

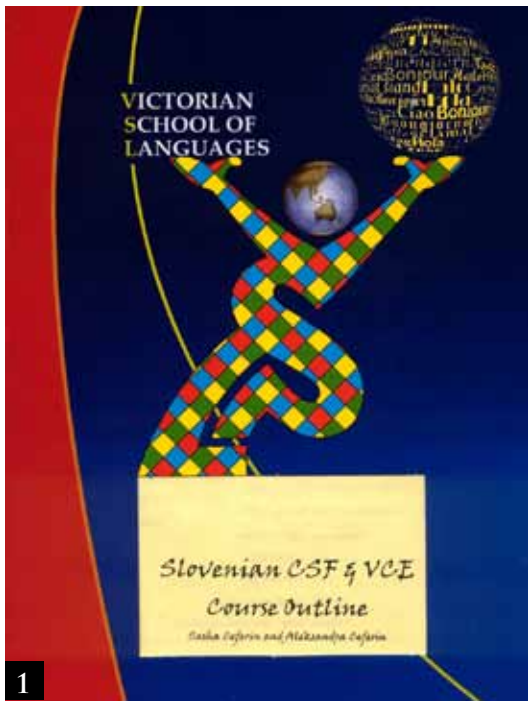
Čeferin, Aleksandra L. (2003). *Slovenian language in Australia, 25 Years of Slovenian language in Victorian schools*. Institute for Slovenian Studies of Victoria Inc., Australia.

Located in **ISSV Archives**: www.thezaurus.com/archives

ONLINE RESOURCES

Victorian Multicultural Commission
www.multicultural.vic.gov.au

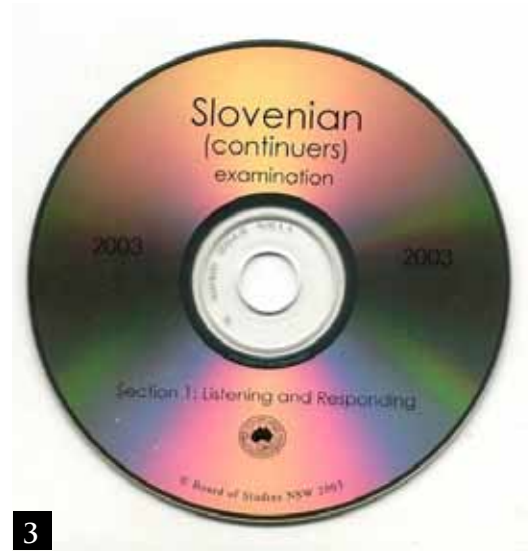
Modern Languages Teachers' Association of Victoria
www.mltav.asn.au

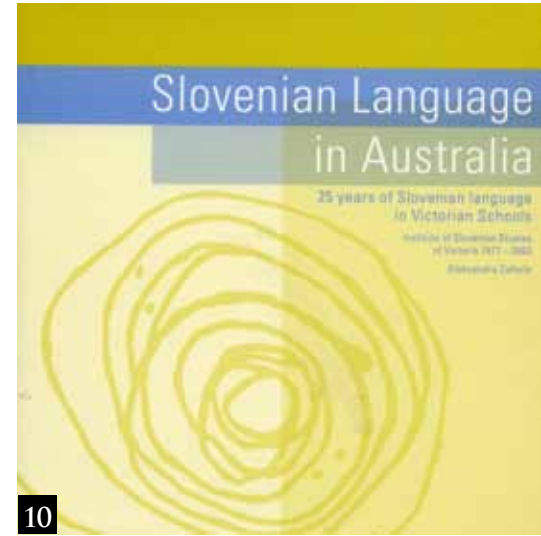
1

2

3

10

4

5

6

**UNIT 3
SLOVENIAN LANGUAGE**

1. Slovenian Course Outlines 2003
2. Computer training for Slovenian class 1999
3. VCE Examination Disc 2003
4. Slovenian Choir Oktet Suha from Carinthia visit classes Princes Hill SC 1999
5. Slovenian classes Princes Hill SC 2001
6. Permanent exhibition Trubar Museum in Slovenia
7. New publications from Slovenia ISSV Library, 2002
8. Slovenian class Princes Hill SC 2005
9. Slovenian Literary Reader 1984
10. Slovenian Language In Australia 2003

7

8

9

UNIT 4. MIGRANT EXPERIENCE

BACKGROUND NOTES

COMMUNITY LIFE IN MELBOURNE

The major wave of migration from Slovenia to Australia occurred around 1950. The Slovenian community soon established social organisations, which functioned as centres for social, community and cultural activities. There are seven active Slovenian organisations in Melbourne: the Slovenian Catholic Mission, Institute for Slovenian Studies of Victoria, five social associations and the Slovenian Welfare and Information Office. Broadcasting services are at the 3ZZZ Slovenian Community Radio Program and SBS Slovenian Radio Program. Eli and Vinko Rizmal formally established the annual Old Vine Festival, in homage to the 400 year old vine of Maribor, "Stara trta" in 2001 at the McWilliams Estate in Lillydale. It is a natural monument from Slovenia, recorded as the oldest wine-producing vine in the world in the Guinness World Records in 2004.

The first Slovenian club was the Slovenian Association Melbourne formed in 1954. In the following years other associations were established in various parts of Melbourne and Geelong, providing social, recreational and school facilities: Jadran, Ivan Cankar Geelong, Planica, Snežnik, and Veseli Lovci. In 1976 the Slovenian Teachers' Association of Victoria was founded to support the teaching and maintenance of Slovenian language in Victoria. It was the association responsible for the teaching and support of Slovenian language as a secondary school subject from 1977.

The Council of Slovenian Organisations of Victoria, a body representing four Slovenian social associations, was established in 1984. Members meet regularly to make decisions, and undertake arrangements for visiting representatives of Slovenian government and other overseas visitors. The Slovenian National Council of Victoria formed in 1991 to represent the Slovenian community and supported Slovenian cultural activities and programs, till 2005.

Associations hold a variety of cultural, recreational, sporting and social functions throughout the year, contributing to awareness of Slovenian cultural heritage in Australia. The activities encompass: cultural events with art and craft displays, participation in inter-club sporting events, with performances in music, drama, dancing, and hosting guest performers from Slovenia, Slovenian-speaking regions of Austria and Italy, Canada and other countries.

TASKS

1. Personal Profile

Contact a person in the Slovenian community to interview for his/her life story and Slovenian heritage.

Write a profile similar to the article "Stanko Prosenak" for a Slovenian community publication such as Misli, Glasslovenije or Thezaurus, OR Multicultural Victoria Magazine

2. Radio Interview

Interview a member of the Slovenian living in Melbourne or Geelong.

Record the interview for the Slovenian 3ZZZ community radio program OR SBS Radio program

EXTENDED READING

Birsa, Irena, Simkin, Keith, ed. (1994). **Slovenians in Australia**. Birsa, Melbourne and Graduate School of Education, La Trobe University, Australia.

Ceferin, Aleksandra L. (2003). **Slovenian language in Australia, 25 Years of Slovenian language in Victorian schools**. Institute for Slovenian Studies of Victoria Inc., Australia, 6-9. Maintaining Slovenian Identity - the first cultural activities.

Located in **ISSV Archives**: www.thezaurus.com/archives

ONLINE RESOURCES

Slovenian Community Directory

www.thezaurus.com/community

Slovenian Network in Australia

www.glasslovenije.com.au/

Slovenian Religious Centres of Australia

www.glasslovenije.com.au/verska_index.html

KEY SOURCE DOCUMENT

Article: Stanko Prosenak - Štirideset let uspešnega življenja na peti celini, by Sasha Ceferin, Misli - Thoughts, May 2008, Melbourne, 102-103.

See Document No.4. in Section III

ABOUT THE DOCUMENT

The article is a profile of Stanko Prosenak, a prominent and active member of the Slovenian community in Victoria, who had been president of Slovenian Association Melbourne and at the time of interview the Manager of Mother Romana Home for the Aged. He came to Australia in 1956, and led an interesting and successful life, attempting a diversity of jobs and business enterprises. S. Prosenak contributed to the representations for recognition of Slovenia as an independent state in 1991, and is proud of his Slovenian heritage.

GLOSSARY

Slovenski naseljenci poznamo štetje let -
Slovenian settlers know the counting of years
 stopil prvič na avstralska tla -
first stepped on Australian soil
 človek bi rekel, pravi slovenski pionir -
one might say, a true Slovenian pioneer
 malo spremenbe, počitka in razvedrila -
some change, rest and recreation
 kot upravnik Doma -
as manager of the Home
 deloval pri slovenskem društvenem življenju -
he participated in Slovenian social life
 osamosvojitve Slovenije je bila velik dogodek -
independence of Slovenia was an important event
 priznanje Slovenije kot samostojne države -
recognition of Slovenia as independent state
 se je zavedal svoje slovenske identitete -
he was conscious of his Slovenian identity
 plodonosno življenje in mnogo dejavnosti -
a productive life and many pursuits

UNIT 4
MIGRANT EXPERIENCE

1. Thirty year Anniversary celebration Planica Club
2. Bowling at Eighth Slovenian Festival Geelong Club 2002
3. Performance 11th Slovenian Festival Jadran Club 2008
4. Slovenian ensemble Snežnik from Ilirska Bistrica Slovenia Planica Club 2008
5. Mother Romana Aged Care Facility 2004
6. Room Interior decorated with Slovenian symbols in home Meta and Peter Lenarčič 2006
7. Stara trta - Old Vine Festival Lillydale 2008

UNIT 5. CULTURAL HERITAGE

BACKGROUND NOTES

ONLINE ARCHIVES OF SLOVENIAN HANDICRAFTS IN MELBOURNE, VICTORIA.

The website rocnadela.org was launched at the 11th Slovenian Festival at the club Jadran, on Saturday, 1st March 2008.

The Archive of Slovenian emigrant handicrafts and the website www.rocnadela.org is a photographic collection of traditional handicrafts produced by Australian Slovenes in Victoria. In 2006, Daša Koprivec (Slovenian Ethnographic Museum - SEM) and Aleksandra Čeferin (Institute for Slovenian Studies of Victoria) with the support of the Slovenian community and handicrafts practitioners, researched, recorded, selected and photographed handicraft objects.

This is the first online exhibition of the Slovenian Ethnographic Museum. Groundbreaking by world standards, it will provide the foundation for further research and archiving of Slovenian emigrant handicrafts around the world. The exhibition and the web site www.rocnadela.org are the result of collaboration between the Slovenian Ethnographic Museum in Ljubljana, and the Institute for Slovenian Studies of Victoria in Melbourne. It is the first co-production of its kind between Slovenia and Australia. The team of Daša Koprivec, Aleksandra Čeferin and Bojan Moršej Ažman, formally presented the website to the SEM staff in Ljubljana in October 2007. The site was conceptualized and produced by Zavod Neupolis, as the first heritage archive of the craft activity by Slovenian emigrants around the world.

The exhibition was funded by the Office for Slovenes Abroad (Urad za Slovence po svetu) and the website was made possible by funding from Ministry for Culture of the Republic Slovenia. The sponsor for the Australian launch of the online handicrafts exhibition was the Victorian Multicultural Commission.

The exhibitors: Sonia Benčič, Lidija Bole, Ema Bole-Kosmina, Mimica Bole, Marija Brne, Ana Marija Thomas Brne, Slava Burlovic, Marija Horvat, Lojze Jerič, Anica Kodila, Anica Kodrič, Jože Kodrič, Ivanka Kontelj, Lojzka Kuhar, Julka Kure, Meta Lenarčič, Matilda Martinčič, Andrej Potočnik, Jože Ramuta, Lucija Srnec, Marija Uršič, Vida Vojvoda.

Source: Brochure, Launch of Archives of Slovenian Handicrafts in Melbourne, 1 March 2008.

KEY SOURCE DOCUMENT

Article: Ročna dela iz Avstralije, Daša Koprivec, *Etnolog*, 18/2008, 2008, Ljubljana, *Bulletin of the Slovene Ethnographic Museum*, 231-239.

See Document No.5. in Section III

ABOUT THE DOCUMENT

The article was written by Daša Koprivec, senior curator at the Slovene Ethnographic Museum in Ljubljana. The field research in Melbourne and in Geelong in 2006, forms a part of the broader research project of the Museum, with the name Tradition of Handicrafts - reflection of preservation and changing Slovenian identity in Australia. The result of the first part of research are the Web Archives of Handicrafts of Slovenes around the World, a collaborative project with the Institute for Slovenian Studies of Victoria.

GLOSSARY

terenska raziskava v Melbournu -
field research in Melbourne

šest osrednjih motivov -

six central motifs

praznični, nabožni, cvetlični, in pravljичni -
festive, religious, floral, and mythical

raznolike tehnike izdelovanja -

varied techniques of manufacture

klekljanje, vezenje, kvačkanje -

bobbin-lace making, embroidery, crocheting

potek terenske raziskave -

course of the field research

slovenski priseljenci prve generacije -

first generation Slovenian immigrants

spreminjanje slovenske identitete -

changing of Slovenian identity

prva spletna razstava -

first web exhibition

prvi spletni arhiv ročnih del -

first web archives of handicrafts

TASKS

1. Biographical account

Visit one of the exhibitors on the Handicrafts Archives website www.rocnadela.org and interview them about their craft work and life.

Write a biographical sketch for the community journal "Misli - Thoughts"

2. Review

Read the Handicrafts Archives of website www.rocnadela.org and assess its value for cultural identity.

Write a review of the website and discuss the value of such projects for preservation of cultural diversity for the Multicultural Victoria Magazine OR local newspaper

EXTENDED READING

Dediščina slovenskih ročnih del v Avstraliji / Slovenian handicrafts heritage in Australia.

Čeferin, Aleksandra, *Etnolog* 18/2008, *Bulletin of Slovene Ethnographic Museum*, Ljubljana, 241-255.

Located in **ISSV Archives**: www.thezaurus.com/archives

ONLINE RESOURCES

Cultural Diversity in Victoria

www.culturaldiversity.vic.gov.au

Slovenian Community Guide

www.thezaurus.com/community

1

2

3

10

11

4

5

6

7

8

9

UNIT 5 CULTURAL HERITAGE

Field trip for Slovenian handicrafts of Victoria in 2006

1. Embroidered tablecloth Geelong
2. Marija Uršič bobbin-lace maker Melbourne
3. Andrew Potočnik wood artist Melbourne
4. Painted children's table and chair set Geelong
5. Idrija lace Melbourne
6. Embroidered kitchen cloths Melbourne
7. Dolls Slovenian national costume Melbourne
8. Painting on porcelain Geelong
9. Idrija lace motif Swallow Geelong
10. Chess set and table Geelong
11. Idrija lace display Geelong

UNIT 6. COMMUNITY MEDIA

TASKS

1. Article

Look at the websites:

www.thezaurus.com

www.glasslovenije.com.au

Describe each website, evaluate their role in the community, what is the target group for each?

Write an evaluative article on how they fulfill the role of maintaining Slovenian heritage

2. Radio talk

Interview one of the key writers or editors of the three publications, about their work, activities, views on the question of preserving Slovenian heritage in Australia.

Script and organize a radio interview with an editor about issues of Slovenian heritage in Australia and the role of the media for a 3 ZZZ OR SBS radio program

EXTENDED READING

Interview: **Zavešt o slovenskih koreninah, s častnim generalnim konzulom RS Alfred Brežnikom**, by Lucija Kavčič, *Tednik Demokracija*, 6 June 2008. www.demokracija.si, Nova obzorja d.o.o. Ljubljana

Birsa, Irena, Simkin, Keith, ed. (1994). **Slovenians in Australia**. Birsa, Melbourne and Graduate School of Education, La Trobe University, Australia.

ONLINE RESOURCES

Institute for Slovenian Studies of Victoria Inc.

www.thezaurus.com

Misli - Thoughts

glasslovenije.com.au/verweb/Misli/misli_index.html

Slovenian Network in Australia

www.glasslovenije.com.au

Slovenian Religious Centres of Australia

glasslovenije.com.au/verska_index.htm

BACKGROUND NOTES

Slovenian settlers have produced a number of print and electronic publications. The most enduring has been the monthly religious and cultural magazine *Misli*. Begun in 1952 by the Franciscan missionaries, it is published today from Baraga House in Melbourne, in print and online. Slovenian Australian Network has provided a news and information service on the Web to Slovenian communities in Australia since 1996. From 1999 Institute for Slovenian Studies of Victoria has published *Thezaurus.com*, Slovenian language and cultural archives, and *Webzine Sloveniana*.

Slovenian has had a weekly one-hour program in Melbourne and Sydney since 1975 at SBS 1224 AM on Tuesdays and Sundays. In Melbourne there is also the local community weekly radio program 3 ZZZ, 92.3 FM in operation since 1988. It has been the responsibility of Meta Lenarčič since 1991. There are in addition a number of radio programs in country towns across Australia. Slovenian community news is broadcast on the radio nationally since 1975. The Special Broadcasting Service provides the weekly Slovenian radio program. On Channel 31 Community Television, "One World - Slovenia" is shown weekly in Melbourne and Geelong from material sent by the Slovenian Government; first sponsored by the Slovenian National Council of Victoria, and private donations. In Australia there are three main Slovenian Internet publishers; the first two publish mainly in Slovenian language. The Slovenian Franciscan friars publish the monthly journal "Misli - Thoughts". It is a religious and cultural journal with articles and detailed information about community activities and events. The editor and manager is Father Cyril A. Božič OFM. *Misli* is distributed throughout Australia and overseas, with online archives located on the web site of the Slovenian Australian Network, *Glasslovenije.com*. In Sydney, the "Slovenian Australian Network" is the web publication managed by Florjan Auser. The web site provides news, community information, newsletters, and articles from Slovenia and Australia. It started as the Australian Slovenian monthly news journal "Glas Slovenije" (1993), and has been published on the Web as Slovenian Media House from 1996.

The Institute for Slovenian Studies of Victoria portal, *Thezaurus.com*, published since 1998, contains web and heritage projects. The President, Aleksandra Ceherin, leads a team developing web projects with a focus on the broader global audience. The ongoing projects are: *Webzine Sloveniana*, Slovenian language and cultural resources, *Careerlinx*, *Literator*, *Galeria Sloveniana*, *ISSV Archives* and *Archive of Slovene Migrant Handicrafts*, www.rocnadela.org in 2008.

KEY SOURCE DOCUMENT

Report: *Poročilo o obisku Komisije za odnose s Slovenci zamejstvu in po svetu pri slovincih v Avstraliji od 6. do 17. februarja 2003*, by Uroš Pirnat, Assistant Secretary, *Glasslovenije*, Feb/April 2003, Sydney, 6-8.

See Document No.6. in Section III

ABOUT THE DOCUMENT

This is a report of the Commission for Relations with Slovenes Across the Borders and Around the World, following the visit to Australia from 6th to 17th February 2003. The delegation met representatives of Slovenian associations and organisations, representatives of state governments and federal government of Australia. One of the key problems identified by delegates was the future of the second and third generation Slovenes. They considered one of the most important tasks for maintaining Slovenian identity, the preservation of a presence in print and electronic media.

GLOSSARY

delegacija se je srečala s predstavniki -
the delegation met with representatives
 najštevilnejši so v Melbournu in Sydneyu -
most of them live in Melbourne and Sydney
 glavni vzroki izseljevanja so bili ekonomski -
the main reasons of migration were economic
 zgradila 11 klubov in tri verska središča -
built 11 clubs and three religious centres
 v razkošno opremljenih klubskih prostorih -
in luxuriously appointed clubs
 staranje druge in tretje generacije -
aging of the second and third generation
 eden ključnih problemov Slovencev -
one of the key problems of Slovenes
 prihodnost druge in tretje generacije -
future of the second and third generations
 za ohranjanje slovenske zavesti -
for preservation of Slovenian identity
 prisotnost v tiskanih in elektronskih medijih -
presence in printed and electronic media

1

V Avstraliji ni toliko domačih nalog

Motivirani slovenski študentje, ki prinesejo angleščino govornikom, morajo biti še zveča priča – tistih, ki se jih niso naučili doma.

Dobro se spominjam, ko sem prvič prišla v Avstralijo, da bi študirala. To je bilo leta 1998. V tistem času sem bila študentka na Univerzi v Sydneyju. Prva teden sem preživel v tujini, kar mi je bilo zelo zanimivo. V tistem času sem bila študentka na Univerzi v Sydneyju. Prva teden sem preživel v tujini, kar mi je bilo zelo zanimivo.

Marija Bregar **Marija Bregar** **Marija Bregar**

2

Moja Slovenija

TINA MESECA
11. Povzet avstralskih kulturnih izkušenj, vrednot in misli slovenskih učiteljev in spornih dijakov v tujini.

KLAVDIJA
Diplomska naloga in interpretacija RS v Berlinu.

GRNO VLADE BEČKA
Razgovori v ZAMBUJI
MARIJA BREGAR
Nove izkušnje iz tujine.

PODOVJE ŽIGONČIČA
Martina Kuzica, avstralska slovenska učiteljica na jasku. Muzika.

JANINA VRET
Martina Kuzica.

PERMAMA ZIMONJA
Fotografiranje in avstralski študentje.

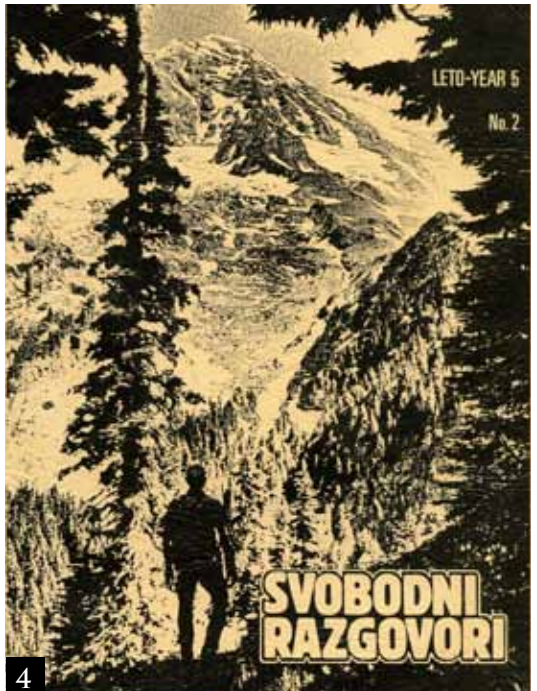
3

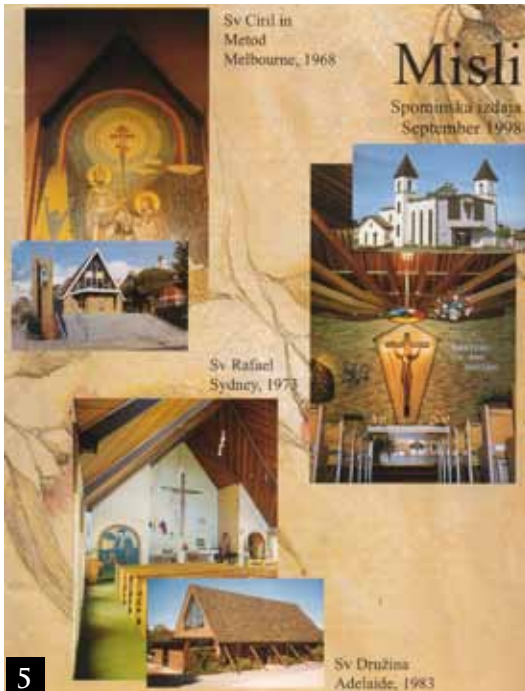
8

9

4

5

6

7

- UNIT 6**
COMMUNITY MEDIA
1. Special issue of Glas Slovenije 10th Anniversary Sydney April 2003
 2. Article in Delo newspaper on Australian-Slovenian student exchange 2003
 3. Moja Slovenija monthly journal from Slovenia May 2008
 4. Svobodni razgovori journal Sydney June 1987
 5. Commemorative issue, Misli - Thoughts, 1998
 6. Interview at Radio station 3 ZZZ program
 7. Display of Slovenian media publications in Australia at 25th Anniversary Slovenian Language in Australia, March 2003
 8. Misli - Thoughts, January - February 2009
 9. Rodna Gruda from Slovenia October 2001

RESOURCES

The references are a selected guide for further study of Slovenian cultural heritage in Australia and Slovenia. They are held in the ISSV Library collection in Melbourne.

SLOVENIAN EMIGRANT ARCHIVES IN AUSTRALIA

Victoria and New South Wales have separately established the valuable community archives known as HASA. The Historical Archives of Slovenian Australians. Archival collections held by the associations are being prepared. HASA in New South Wales was established in 2003 to preserve historical records of the Slovenian community in NSW. In the same year the book "Sadovi slovenske dediščine" - "The Fruits of our Slovenian Heritage" was published, highlighting the community's history.

HASA Victoria, were the first Slovenian historical archives in Australia and the initiative of Milena Brgoč, at the Slovenian Association Melbourne, where they are located. They include all the publications of Australian Slovenes, containing the record of their activities following settlement in Australia. M. Brgoč compiled an annotated bibliography of Slovenian books and periodicals published in Australia in 1996. HASA Victoria forms part of the collection of the State Library of Victoria.

The journal "Misli" in Melbourne is archived from 1952. It is located in the Archives of the Mission of Ss. Cyril and Methodius. Archives of the Institute for Slovenian Studies of Victoria begun in 1976, are in the process of being published online in their entirety, on the web site *Thezaurus.com* in 2009.

In 2008, a new Online Archive of the Slovene Emigrants Handicrafts of Victoria. *www.rocnadela.org* was co-produced by Slovenian Ethnographic Museum of Ljubljana, Institute for Slovenian Studies of Victoria and Zavod Neupolis, Ljubljana.

There have been twelve Slovenian newspapers in circulation and over one hundred Slovenian books and periodicals published in Australia.

SLOVENES IN AUSTRALIA

The publications listed are suitable resources for the specific themes of the units in the scope of a study of cultural heritage of Slovenes in Australia and in the context of multicultural Australia.

ENGLISH

Birsa, Irena, Simkin, Keith, ed. (1994), Slovenians in Australia, Birsa, Melbourne and Graduate School of Education, La Trobe University, Australia
 Brgoč, Milena, (1996), An annotated bibliography of Slovenian books and periodicals published in Australia, Milena Brgoč, Melbourne, Australia
 Ceferin, Aleksandra, Dediščina slovenskih ročnih del v Avstraliji/Slovenian handicrafts heritage in Australia, Etnolog 18/2008, Bulletin of Slovene Ethnographic Museum, Ljubljana, 241-255.
 Ceferin, Aleksandra L., (2003), Slovenian language in Australia, 25 Years of Slovenian language in Victorian schools, Institute for Slovenian Studies of Victoria Inc., Melbourne, Australia
 Ceferin, Aleksandra, (2000), The Future of Slovenian Language in Australia, 31-32, Rodna Gruda, Slovenska Izseljenska Matica, Ljubljana
 Gelt, Draga, Ferfolja, Veronika, Pax et Bonum, (2001), The Presence of the Slovenian Franciscan priests and nuns in Australia from 1951 to 2001, Slovenian Religious and Cultural Centre, Ss Cyril and Methodius, Victoria, Australia
 HASA-NSW, (2004), The Fruits of our Slovenian Heritage, HASA, Merrylands, NSW
 Kobal, Ivan, (1982), Men who built the Snowy River, SCOPP, Sydney
 Pribac, Bert, Brooks, David, (2008), The Golden Boat, Selected Poems of Srečko Kosovel, Salt Publishing, Cambridge
 Prešeren, Jože, (1988), Anthology of Australian Slovenes - 1988. SALAC, Sydney, Slovenski šolski odbor za NSW, (1988), Rastemo iz Korenin, Zbornik ob-10 let slovenske mature, Sydney, NSW

SLOVENIAN

Ceferin, Aleksandra, Dediščina slovenskih ročnih del v Avstraliji/Slovenian handicrafts heritage in Australia, Etnolog 18/2008, Bulletin of Slovene Ethnographic Museum, Ljubljana, 241-255.
 Ceferin, Aleksandra, Slovenščina v avstralskem vzgojno-izobraževalnem sistemu dežele Viktorije, Slovenski Izseljenski Koledar, 2004-2005, Združenje Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, 138-146.
 Ceferin, Aleksandra, Prihodnost slovenščine v Avstraliji, Slovenščina v šoli, št.6/ 2000, ZRS, Ljubljana
 Ceferin, Saša (Aleksandra L.), Od Padua Hall do Baragovega doma, 197-209, Misli; Spominška izdaja september 1998, Baraga House, Kew, Victoria
 Čebulj-Sajko, Breda, (1992), Med srečo in svobodo, Avstralski Slovenci o sebi, Breda Čebulj-Sajko, Ljubljana
 Fatur, Silvo, Intervju: Slovenski jezik v Avstraliji, Pogovor z mag. Aleksandro Ceferin, Slovenščina v šoli, 5-6/2003, ZRSS, Ljubljana
 Kavčič, Lucija, Intervju: Zavest o slovenskih koreninah, s častnim generalnim konzulom RS Alfred Brežnikom, 6 June 2008, Tednik Demokracija, Ljubljana
 Kobal, Ivan, (1993), Moške s Snowyja, Goriška Mohorjeva družba, Gorica
 Kokalj, Kočvar, Monika, et. al., (2001), Izseljenec: življenjske zgodbe Slovencev po svetu, Muzej novejšje zgodovine Slovenije, Ljubljana

Koprivec, Daša, Ročna dela iz Avstralije, Etnolog, 18/2008, Ljubljana, Bulletin of the Slovene Ethnographic Museum, 231-239.
 Mikola, Maša, (2005), Živeti med kulturami, Od avstralskih Slovencev do slovenskih Avstralcev, ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana
 Ogorevc, Metod, Ceferin, Saša (Aleksandra L.), eds, Misli; Spominška izdaja september 1998, Baraga House, Kew, Victoria
 Pribac, Bert, (1962), Bronasti Tolkač, Slovenski klub Melbourne, Melbourne
 Toplak, Kristina, Slovenski likovni ustvarjalci v Avstraliji: vpliv izseljenske izkušnje na likovno umetnost, Etnolog 13/2002, Ljubljana, 2003, 469-484.
 Valentin OFM, Basil, Intervju o naših kulturnih dejavnostih, pogovor z mag. prof. Aleksandro Ceferin, Misli, januar, 1980, Baraga House, Kew, Victoria
 Zbornik Avstralskih Slovencev-1985, (1985), Slovenian-Australian Literary Circle, Sydney, (some articles in English)
 Zbornik Avstralskih Slovencev-1988, (1988), Slovenian-Australian Literary Circle, Sydney (some articles in English)
 Žitnik, Jana, Glušič, Helga, eds, (1999), Slovenska izseljenska književnost 1 Evropa, Avstralija, Azija, ZRC, Rokus, Ljubljana

CULTURAL HERITAGE IN SLOVENIA

Arns, I. (2003), Irwin Retroprincip 1983-2003, Inke Arns, Irwin, Ljubljana
 Bažato, M, Bogataj, J. (1994), Človek z maško, Didakta, Radovljica
 Bogataj, J. (1999), Handicrafts of Slovenia, Rokus, Ljubljana
 Bogataj, J. (1998), Smo kaj šegavi? Mladinska knjiga, Ljubljana
 Bogataj, J. (1992), Sto srečanj z dediščino na Slovenskem, Ljubljana
 Berk, Bogataj, Pušič, (1993), Ljudska umetnost in obrti v Sloveniji, Domus, Ljubljana
 Cevc, E. (1992), Pripovedi s panjev, Čebelarški muzej, Radovljica
 Glavan, M. (2003), Treasures of the National and University Library Ljubljana, Narodna in Univerzitetna knjižnica, Ljubljana
 Granda, Stane, (2008), Slovenia: An Historical Overview, Government Communication Office, Ljubljana,
 Hrausky, A, et.al. (2007), Jože Plečnik - Dunaj, Praga, Ljubljana, Cankarjeva založba, Ljubljana
 Krečič, P. (1999), Jože Plečnik - moderni klasik, DZS
 Kropelj, H. (1990), Poslikane panjske končnice, Mohorjeva založba, Celovec
 Gruđen, J. (1992), Zgodovina slovenskega naroda, 1-2, Mohorjeva družba, Celje
 Jesenovec, A, Lenardič, (2001), Književnost na maturi 2002, ICO, Ljubljana
 Kuret, N. (1989), Praznično leto Slovencev 1-4, Družina, Ljubljana
 Ovsec, D, J. (1992), Velika knjiga o praznikih, Domus, Ljubljana
 Prek, S, Merharj, B. (1993), Tristo narodnih, Cankarjeva založba, Ljubljana
 Razboršek, I. (1993), Slovenska krasilna umetnost, Mohorjeva družba, Ljubljana
 Saksida, I. (1994), Izhodišča in modeli šolske interpretacije mladinske književnosti, Trzin
 Sluga, M. (1979), Zgodovina Slovencev, Cankarjeva založba, Ljubljana
 Šavli, J. (1994), Slovenska znamenja, Humar, Bilje
 Šavli, J. (2008), Zlati cveti: bajeslovje Slovencev: Duhovna dediščina Karantanije, Bilje, Studio RO - Humar
 Škofljanec, Andreja Klasinc, (2006), Vodnik po arhivskem gradivu Studia slovenica, Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana
 Štrekelj, K. (1980), Slovenske narodne pesmi, 1-4, Cankarjeva založba, Ljubljana

VIDEO

Domače obrti na Slovenskem, (1993), (2 videos) RTV Slovenija
 En dan v Škofji Loki, (1996), Turistično društvo Škofja Loka
 Gorenski plesi-folklorna skupina Emona, (1997), Ljubljana
 Kamniti Pygmalion: Jože Plečnik, RTV (1992), Slovenija
 Košir, I. Zvoki - umetniški program, (1999), Ljubljana
 (6 television programmes on traditional Slovenian folk festivals)
 Lenarčič, (1998), Lenarčičeva zlata poroka, Brezje, Slovenija
 Vincec, M, (1994), Istra - Slovenski del, Videocenter Koper
 Vincec, M, (1996), Gradovi, Slovenia

AUDIO

Carmina Slovenica - Slovenian songs, (1997), Maribor, (CD)
 Ceferin, A, Slovenian Folk Songs, (1985), Ceferin, Melbourne, (AC and booklet)
 Grafenauer, N, Slovenske ljudske pravljice, (1992), Mladinska knjiga, Ljubljana
 (booklet of six Slovenian folktales with two AC)
 Laibach, Anthems, (2004), 2 CDS, 44 pages booklet, Mute Records Ltd,
 London
 Laibach, Volk, (2006), Mute Records Ltd. London (CD)
 Logar, T, Slovenska narečja, (1992) Mladinska knjiga, Ljubljana
 (textbook of selected Slovenian dialects with four AC)
 Pritrkavanje, Helidon, (1992), Obzorja, Maribor (CD)
 Slovenec sem, Branko, (1997), Nova Gorica (CD)
 Slovenske ljudske pesmi, (1996), ZRC SAZU Slovenia (CD)
 Slovene national and folk songs, (1995), SAZAS, Slovenia (CD)

ARCHIVES COLLECTIONS

Galeria Sloveniana
www.thezaurus.com/gallery
Institute for Slovenian Studies of Victoria Inc.
www.thezaurus.com/
Misli - Thoughts
www.glasslovenije.com.au/verweb/Misli/misli_index.html
Slovenian Network in Australia
www.glasslovenije.com.au/index.html
Slovenian Webclassroom
www.thezaurus.com/webclassroom
Webzine Sloveniana
www.thezaurus.com/webzine

LIBRARIES

National Library of Australia
catalogue.nla.gov.au/
State Library of Victoria
www.slv.vic.gov.au/
National and University Library, Ljubljana, Slovenia
www.nuk.uni-lj.si/
Digital Library of Slovenia
www.dlib.si/dlib_eng.asp
The Archives of the Republic of Slovenia
www.arhiv.gov.si/

WEBSITES

Galeria Sloveniana
www.thezaurus.com/gallery
Institute for Slovenian Studies of Victoria Inc.
www.thezaurus.com/
Misli - Thoughts
www.glasslovenije.com.au/verweb/Misli/misli_index.html
Slovenian Network in Australia
www.glasslovenije.com.au/index.html
Slovenian Webclassroom
www.thezaurus.com/webclassroom
Webzine Sloveniana
www.thezaurus.com/webzine

SLOVENIAN ORGANISATIONS

Centre for Slovene, Ljubljana University
www.centerslo.net/
Gateway to information on Slovenia
www.slovenia.si/
Government of the Republic of Slovenia
www.vlada.si/
Institute for Ethnic Studies
www.inv.si
Institute for Slovenian Emigration Studies
isi.zrc-sazu.si/
Ministry of Culture
www.mk.gov.si/en/
Office of the Government for Slovenes Abroad
www.uszs.gov.si/
Slovene Ethnographic Museum
www.etno-muzej.si/en
Web Portal for Slovenes Abroad
www.slovinci.si/
Year of Trubar 2008
www.trubar2008.si/

AUSTRALIAN ORGANISATIONS

Department of Planning and Community Development
www.dvc.vic.gov.au/
Institute for Slovenian Studies of Victoria Inc.
www.thezaurus.com/
Modern Languages Association of Victoria
www.mltav.asn.au/
Slovenian Community Guide
www.thezaurus.com/community
Slovenian Network in Australia
www.glasslovenije.com.au/
Slovenian Religious Centres of Australia-Adelaide, Melbourne, Sydney
www.glasslovenije.com.au/verska_index.htm
Victorian Multicultural Commission
www.multicultural.vic.gov.au
Victorian Curriculum and Assessment Authority
www.vcaa.vic.edu.au/
Victorian School of Languages
www.vsl.vic.edu.au/

RADIO AND TELEVISION

Channel 31 Melbourne and Geelong
www.c31.org.au/new/
Melbourne Ethnic Community Radio
www.3zzz.com.au
SBS Radio
www.sbs.com.au/radio/

SOURCE DOCUMENTS

UNIT 1.

Article: Slovenci v Avstraliji, by Igor Maver, Slovenska književnost 1, 1999, Ljubljana, 261-265.

Slovenci v Avstraliji

IGOR MAVER

Leta 1988 je Avstralija praznovala dvesto let naselitve belcev, saj je bila »odkrita« šele leta 1770, ko je na njena tla stopil kapitan James Cook. Slovensko popotništvo v Avstralijo se je začelo že okoli leta 1860, če lahko za začetek štejemo obisk Matija Klinerja, ki je prispel v Avstralijo nekje v letih 1857–59, ko je delal na avstrijski vojaški fregati, ki je potovala okoli sveta. Rihard Pogačnik je tja priplul leta 1860 kot eden izmed prvih Slovencev. Delal je kot navigacijski oficir na enem od parnikov v lasti tržaškega Lloydja. Anton Dolenc je v času od 1890 do 1891 obiskal Avstralijo na avstrijski fregati na poti okoli sveta in pisal dnevnik o svojih doživetjih na poti. Nobeden od teh prvih Slovencev pa se ni odločil za stalno naselitev v Avstraliji, čeprav je v tej deželi tedaj vladala zlata mrzlica.

Po nekaterih podatkih so prvi Slovenci prišli za stalno v Avstralijo okrog leta 1910. Natančna določitev števila priseljenih Slovencev pred prvo svetovno vojno je težavna zato, ker so se priseljenci tedaj kot bivši prebivalci avstro-ogrske monarhije sami deklarirali kot Avstrijci. Zanimivo je, da so med prvo svetovno vojno v nasprotju z ZDA v Avstraliji izbuchili rasni nemiri proti priseljencem iz jugovzhodne Evrope, torej tudi avstro-ogrske monarhije vključno s Slovenci, ki naj bi jih spričo nemških povezav nadzorovali. Prvi večji val priseljevanja v Avstralijo je povzročilo zakonsko omejevanje priseljevanja v ZDA v začetku dvajsetih let tega stoletja, ko so namesto v ZDA prispele v Avstralijo prve večje skupine priseljencev. V Avstralijo se je tako v dvajsetih letih priselilo nekaj manj kot deset tisoč Slovencev, med njimi je bilo predvsem veliko Primorcev, ki so se izselili s področij, ki so po prvi svetovni vojni pripadla Italiji, s čimer so se poleg slabega ekonomskega položaja želeli izogniti tudi nasilni raznorodovalni politiki.

Slovensko priseljevanje med obema vojnama je težko oceniti, saj so viri skopi. Po nekaterih podatkih je Frank Močilnik prispel v Avstralijo okrog leta 1917, nato so opisana potovanja in naselitev Jožeta Pluta in Matije Kohaniča (1926). Po ocenah Mirana Ogrina se je v Avstralijo do druge svetovne vojne priselilo okrog dvesto Slovencev, medtem ko letni koledar Rafaelove družbe iz leta 1937 omenja precej višjo številko. V tem obdobju je večina Slovencev prišla v Avstralijo z italijanskimi potnimi listi, kar zopet otežuje natančnejšo oceno.

Glavni razlogi za slovensko izseljevanje v Avstralijo pa so bile spremembe družbeno-političnega sistema po drugi svetovni vojni ter poslabšani ekonomski položaj in spremembe v Sloveniji, ki so bile posledica hitre industrializacije in

deagrarizacije. Natančno današnje število slovenskih priseljencev v Avstraliji je težko ugotoviti: najbolj zanesljivi podatki omenjajo številko 25.000 (Klemenčič, Račič), čeprav bi le-ti vključno z drugo generacijo morda lahko dosegli številko 30.000 (Birska). Po drugi svetovni vojni so bili prvi priseljenci iz Slovenije begunci, ki so zaradi političnih razlogov prispeli v Avstralijo iz begunskih taborišč v Italiji in Avstriji v poznih štiridesetih letih. Po prihodu so morali živeti v delovnih taboriščih in odslužiti enomesečno vožnjo z ladjo, npr. v taboriščih, kot so bila Bathurst, Greta, Liverpool ali Villawood v Novem južnem Walesu ali v Bonegilli v Viktoriji.

V petdesetih letih, ko je bilo ilegalno prestopanje meje najbolj pogost način odhoda iz države, so Slovenci začeli odhajati v Avstralijo tudi iz ekonomskih razlogov. Ti so ostali poglavitni vzrok priseljevanja do današnjega dne. Preden so prišli v Avstralijo, so često preživeli nekaj časa v Italiji ali v drugih evropskih državah. Podobni ilegalni prebegi čez mejo so bili v petdesetih letih tudi v Avstrijo, vključno s priseljenci, ki so legalno emigrirali v Avstralijo prek Avstrije v šestdesetih letih: ti so bili s slovenske obale in Prekmurja. Tudi v šestdesetih letih opažamo nov val priseljevanja, ko se je odprla meja, v sedemdesetih letih (po letu 1978) pa se je začelo priseljevanje zmanjševati in govorimo lahko le o posameznikih ter skupinah in ne več o tokovih priseljevanja. Tudi povratnikov in repatriacij izseljencev v tedanjo Jugoslavijo je bilo v sedemdesetih letih iz Avstralije relativno malo. Največ Slovencev živi v večjih mestih in industrijskih središčih, Sydneyju, Melbournu, Adelaidi, Canberri, Perthu, Wollongongu, Geelongu, nekaj pa tudi v Brisbanu, Darwinu in Hobartu na Tasmaniji.

Sydney

Slovenski priseljenci so kmalu po prihodu začeli ustanavljati svoja društva v teh mestih, leta 1953 Slovensko društvo Danica v Wollongongu, leta 1955 Slovensko društvo Melbourne in društva po drugih večjih mestih ter leta 1957 Slovensko društvo Sydney v Sydneyju, kjer jih deluje celo več (Triglav, Slovensko društvo Sydney, Slovensko narodno društvo in Slovensko akademsko društvo), kakor tudi v Melbournu (Planica, Jadran, Slovensko društvo Melbourne in Slovenski športni klub St. Albans: trenutno je Avstraliji petindvajset klubov in organizacij slovenskih izseljencev). Kot povsod med slovenskimi izseljenci v tujini je pomembna vloga katoliške Cerkve v družbenem in kulturnem življenju, ki je ustanovila slovenske cerkve in kulturna središča ter šole: Slomškovo šolo v Sydneyju in Melbournu ter Dom matere Romane za ostarele v Melbournu, kakor tudi knjižnico v Baragovi hiši v Melbournu. Spričo velikih selitvenih tokov Slovencev v Avstralijo v petdesetih letih so kmalu začeli prihajati prvi duhovniki, ki so osnovali prvo slovensko knjižnico v Avstraliji, t.i. »Baraga House«, sicer uradno odprto šele leta 1977, pripravljali družbene, kulturne in religiozne dejavnosti ter skrbeli za ohranitev slovenščine med izseljenci in njihovimi otroki, kar delajo še sedaj.

Čeprav so bile krajše radijske oddaje v slovenščini predvajane občasno že od šestdesetih let dalje, je avstralska vlada v sklopu nove politike multikulturalnosti šele leta 1978 uradno ustanovila etnični radio (SBS – Special Broadcasting Service), ki vse odtlej oddaja tudi v slovenščini. Oddajanje v slovenščini se je sicer začelo leta 1975, leta 1976 so Slovenci zahtevali od radijskega vodstva neodvisno radijsko uro in jo tudi dobili na radijskih valovih v vseh večjih avstralskih mestih, Sydneyju, Melbournu, Adelaidi, Canberri, Brisbanu, Darwinu in Perthu.

Kmalu po ustanovitvi prvih slovenskih društev so v Avstraliji vzniknili tudi prvi časopisi. Prvi slovenski časopis *Misli* je izšel v Sydneyju v začetku petdesetih let. Nato so za krajši ali daljši čas izhajali: *Slovenska kronika*, *Vestnik* kot glasilo Slovenskega društva Melbourne, *Žar*, *Slovenski obzornik*, nato pa do danes še vsaj dvajset slovenskih časopisov. Po zbranih podatkih (*Directory of Slovenian Activities in Australia*) trenutno izhaja v Avstraliji dvanajst časopisov (*Misli*, *Rafael*, *Vestnik*, *Glas Slovenije*, *Svobodni razgovori*, *The Australian Slovenian Review*, *Novice*, *Oznanila*, *Glas planinke*, *Tedenske novice*, *Klubske novice Perth*, *Društvene novice*). Obenem ne gre pozabiti dramske dejavnosti izseljencev, npr. igralske družine Triglav, igralske družine Merrylands in snemanja nikoli dokončanega filma »Vrnitev domov« z izseljensko tematiko.

S pojavom literarne revije *Svobodni razgovori* ostali izseljenski časopisi in revije v Avstraliji seveda niso povsem izgubili svojega literarnega poslanstva, saj poleg poročanja skrbijo tudi za življenje umetniške besede. Glede na to, da je tok slovenskih priseljencev v Avstralijo v devetdesetih letih bolj ali manj usahnil, se mora nov tisk, namenjen izseljencem, kar vključuje tudi literarno ustvarjanje, usmeriti na mlado drugo ali tretjo generacijo slovenskega rodu, ki slovensko ne

zna več, zelo pa se zanima za ohranitev oz. odkrivanje svojih »korenin«. Tak uspešen poskus je prvi časopis v Avstraliji s prispevki samo v angleščini *The Australian Slovenian Review*, ki ga od 1994 naprej ureja skupina mladih izobražencev slovenskega rodu. Četudi nima močne literarne note, vendarle v njem najdemo potopise o potovanjih po Sloveniji, reminiscence z literarno vrednostjo in druge popularnejše prispevke, ki bi utegnili zanimati mlajše angleško govoreče generacije Avstralcev slovenskega rodu.

Katoliška Cerkev je pomemben dejavnik pri ohranjanju slovenske etnične identitete tudi pri mlajših generacijah, na primer v okviru naslednjih ustanov: The Slovenian Cultural and Religious Centre, St. Raphael's Centre, Slovenian Mission, Slovenski pastoralni svet, Slovenian Theatre Group, Slovenian Youth Production, Slovenian Sisters, All Saints Church, SS. Cyril & Methodius Slovene Mission, Baraga House. Obenem so v tem procesu pomembni stiki z domovino, obiskovanje Slovenske poletne jezikovne šole v Sloveniji, ki jo sponzorira Slovenska izseljenska matica, objavljanje v publikacijah, kot so, denimo, *Rodna gruda*, *Slovenija* ter občasni literarni zborniki, ki jih izdajajo Slovenska izseljenska matica in posamezne slovenske založbe. Izredno pomembna za razvoj in ohranitev slovenskega jezika in slovenske kulture v bodoče je ustanovitev sklada The Slovenian Studies Foundation Trust, ki s pomočjo finančnih prispevkov samih izseljencev pomega ohranjati slovenski lektorat na univerzi Macquarie v Sydneyju. Poučevanje slovenščine na srednješolski ravni pa se je od leta 1976 močno razmahnilo in postalo del splošnega izobraževalnega sistema, kar je predvsem zaslug Aleksandre L. Ceferin in Drage Gelt. Slednja je za svoj prispevek k ohranjanju jezika in slovenske etnične identitete dobila najvišje avstralsko priznanje »Order of Australia«. Kljub prizadevanjem za ohranitev slovenskega jezika in kulture pa je asimilacija druge generacije očitna in se ji ne da izogniti (Suša): mlajše generacije večinoma govorijo v angleščini in slovenskega jezika ne obvladajo aktivno.

Literatura

- Birsa, Irena, The Development of a Slovenian Press – A Short History of *Vestnik* 1955–1987. *Slovene Studies*, 10 (1988), 1, 81–86.
 — — —, Slovenski tisk v Avstraliji. *Znanstvena revija*, 3 (1991), 2, 365–73.
 — — —, *Slovenians in Australia*. Ur. Keith Simkin. Bundoora: Birsa in La Trobe University, 1994.
 Čebulj - Sajko, Breda, *Med srečo in svobodo: Avstralski Slovenci o sebi*. Ljubljana: samozaložba, 1992.
Directory of Slovenian Activities in Australia. Sydney: The Slovenian Studies Foundation Trust, 1994.

- Jurak, Mirko, Pesniško ustvarjanje slovenskih izseljencev v Avstraliji. *Delo – Književni listi*, 14. oktober 1982.
 — — —, Poetry Written by the Slovene Immigrants in Australia: Types of Imagery from the Old and the New Country. *Australian Papers*, ur. Mirko Jurak, Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1983, 55–61.
 — — —, Slovene Poetry in Australia: From Terra Incognita to Terra Felix. *Acta Neophilologica*, 19 (1997), 59–67.
 Klemenčič, Vladimir, in Račič, Mateja, Slovenes in Australia. *Slovenski koledar 1990*, 193–98.
 Košorok, Lojze, Kratek oris Slovencev v Avstraliji od začetka priseljevanja do danes. *Slovenski iseljski koledar 1997*, 171–85.
 Kranjc, Cene, O prvih jugoslovanskih izseljencih v Avstraliji. *Slovenski koledar 1973*, 204.
Lipa šumi med evkalipti. Ljubljana: Slovenska izseljenska matica, 1991.
 Maver, Igor, The Mediterranean in Mind: Bert Pribac, a Slovene Poet in Australia. *Westerly* (Nedlands: The University of Western Australia), 39 (1994), 4, 123–29.
 — — —, Izseljenska književnost izziva posamezne nacionalne literature. *Delo – Književni listi*, 31. marec 1994, 14.
 Ogrin, Miran, Naši v Avstraliji. *Slovenski koledar 1966*, 152–57.
 Petrič, Jerneja, Literature Written by the Slovenes in Australia. *Australian Papers*, ur. Mirko Jurak, Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1983, 49–54.
 Prešeren, Jože, Izseljenci v Avstraliji. *Enciklopedija Slovenije*, 4, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1990, 221.
 Seliger, Drago, Med našimi v Avstraliji. *Slovenski koledar 1973*, 59.
 Suša, Barbara, Tisk slovenskih književnikov v Avstraliji. *Znanstvena revija*, 3 (1991), 2, 357–63.
 — — —, The Slovene Language Among the Slovenes in Australia. *Ethnic Literature and Culture in the U.S.A., Canada, and Australia*, ur. Igor Maver, Frankfurt am Main: Peter Lang, 1996, 295–98.
 — — —, Terra australis incognita na slovenskem Parnasu. *Lipa šumi med evkalipti*, Ljubljana: Slovenska izseljenska matica, 1991, 16–21.
 — — —, *Bronasti tolkač in V kljunu golobice* Berta Pribca. *Dve domovini/Two Homelands*, 1 (1990), 291–99.
 Šmitek, Zmago, *Klic daljnih svetov*. Ljubljana: Borec, 1986.
 Zalokar, Jurij, *Mavrična kača*. Radovljica: Didakta, 1991.
Zbornik avstralskih Slovencev/Anthology of Australian Slovenes, 1985, 1988, Ljubljana: Slovenska izseljenska matica, SALUK/SALAC, 1985, 1988.

slovensko versko in kulturno središče

sv. ciril in metod melbourne

Saša Ceferin

Od Padua Hall do Baragovega doma

P. Bazilij se je takoj po prihodu naselil v frančiškansko hišo Padua Hall, kjer je imel najprej stanovanje, pozneje svojo pisarno in svoj telefon, na katerega ga je lahko poklical vsak Slovenec. Hiša je v tem času služila za popljalnico mladim fantom, počasi pa prešla iz uporabe. Leta 1960 so jo avstralski frančiškanski bratje prepustili p. Baziliju, ki jo je namenil uporabi in potrebam slovenskih naseljencev.

V Mislih (marec 1958) beremo, da si je dal p. Bazilij podaljšati potni list še za dve leti in pa da je v odboru Slovenskega kluba Melbourne deloval kot socialni referent. V Mislih (maj 1958) se je začela rubrika P. Bazilij tipka. Tako se je začela njegova 40-letna kronika, ki nam toliko pove o našem življenju in delovanju, o rojstvih in smrtih na jugu Avstralije, zraven pa je nekakšno kramljanje med njim in njegovimi Slovenci, tako da človek kar prisluhne in si lahko živo predstavlja ta srečanja.

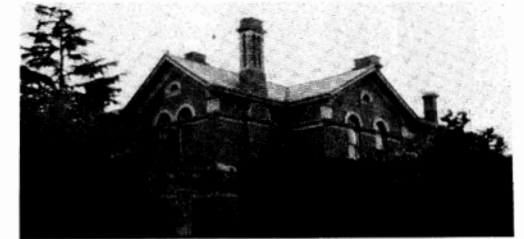
Oktobra 1959 je z veseljem poročal, da bo lahko tretjo nedeljo na vsak drugi mesec imel slovensko sv. mašo v cerkvi sv. Frančiška, Burnely. Posebno je vesel, ker ima cerkev kor in orgle. Kmalu so Slovenci lahko imeli mašo v tej cerkvi enkrat mesečno. Na razpolago je bila tudi dvoranica, kjer se je že po prvi maši zbrala kar lepa skupina na družabnem večeru.

Leto 1960 – začetki in mejniki slovenske prisotnosti v Melbourne

V majskih Mislih (1960) poroča p. Bazilij o svojih obiskih v Bonegilli in o fantih, ki jim je preskrbel hrano, stanovanje, pa tudi službo. Velik dogodek je bil slovensko pokopališče v Keilorju, po načrtu Vladimira Doriča. 6. februarja je bil skopan temelj za granitni okvir, ki naj bi obdajal 18 grobov. Štefan Srnec in Janez Vidovič sta postavila na temelje granitni okvir in zacementirala. Poleg g. Doriča so se lotili prostovoljnega dela: Štefan Misli, september 1998

Srnec, Janez Vidovič, Ivan Zupan, Franc Petelin, Martin Pirc in Edi Molan. Dne 20. februarja so končali betoniranje za temenlj. Štefan je preskrbel pesek, Iskrov Rudi železno ogrodje, cement pa so kupili spotoma. Ta dan so se pridružili delu še brata Jože in Tone Gjorek, Tone Laznik in Miro Prajdič. Celo film so posneli in ga kazali rojakom ob naslednjem srečanju

Velik dogodek je bil tudi pridobitev Slovenske duhovniške pisarne v Padua Hall. P. Bazilij jo je dobil pod pogojem, da si priklopi svoj telefon. Svojim faranom

je sporočil številko, na katero so ga potem klicali vsa naslednja desetletja: 86 7787.

Tako se je v Melbourne počasi gradila in sestajala skupnost: k obredom, praznovanjem in družabnim večerom; ves čas brez lastnega poslopja. Maše so bile v Burnleyju, pri sv. Frančišku. P. Bazilij je v Burnleyju organiziral tudi fantovske popoldneve s šahom, namiznim tenisom in podobno. O pomenu slovenske maše v Burnleyju je ganljivo napisal Jože Kap (Misli, julij 1960), ki jo 'je našel polno – samih Slovencev', in se potem udeležil fantovskega popoldneva ob narodni pesmi, šahu, ping pongu, razgovoru in vonju klobas. Slovenija onkraj morja! P. Bazilij je kmalu izposloval, da so Slovenci imeli sv. mašo tudi pri sv. Frančišku v središču mesta, v najstarejši cerkvi Melbourne. Obisk je bil dober, tako da je za Slovence izprosil tudi uporabo cerkvene dvorane za družabnost in kulturne dogodke.

Dne 4. septembra je bila tudi otvoritev Slovenskega doma v Melbourne, ki ga je p. Bazilij svečano blagoslovil. Tako so imeli Slovenci svoj prvi dom, na naslovu: Slovenski dom – Slovene Centre, 371A Park Street, Princes Hill, Victoria.

Septembra je p. Bazilij prvič obiskal Tasmanijo, najmanjšo deželo in otok na jugu Avstralije. Frančiškanski sobratje in duhovniki so ga lepo sprejeli ter mu razkazali lepote tasmanskih gora, jezer in Hall končno Na dan sv. Valentina, dne 14. februarja 1963, je Padua

SOURCE DOCUMENTS

UNIT 2.

Article: Od Padua Hall do Baragovega doma, by Sasha Ceferin, Slovensko versko in kulturo središče Melbourne, Misli Spominška izdaja, September 1998, Melbourne, 1998, 197-211.

godovinskih krajev, našel pa je samo enega Slovence v karavani ob cesti), za katerega je slišal, da živi na Tasmaniji. Seveda se je ta France, katerega priimek je bil isti kot p. Bazilija, skoraj sesedel od presenečenja. Zmenila sta se, da ga bo spet prišel obiskat v naslednjem etu.

Melbournsko romanje na prvo nedeljo v novembru, najprej na keilorsko pokopališče, potem pa v Sunbury, k procesiji Kristusa Kralja, je bilo v letu 1960 že radicionarno, z narodnimi nošami in več kot 200 ideleženci.

Septembra so avstralski frančiškani in gojenci zapustili Padua Hall in prepustili hišo p. Baziliju, ki je kmalu potem nastanil v njej Jožeta Kapušina, prvega Baragovca. Kljub temu, da še ni vedel, kaj bo s to hišo, je imel za požič v njej že šestnajst slovenskih fantov, tako da so skupaj praznovali Božič, z jasicami in drevescem. Imeli so tudi slovensko mater, gospo Kregarjevo, ki jim je kuhala.

Padua Hall - na tihem že Baragov dom - je počasi dobivala nov obraz. Maja meseca 1961 je poročal p. Bazilij, da stanuje v domu 27 fantov, ki se jim v prostem času pridružijo še drugi, ki živijo razkropljeni po Melbournu. Pojejo, muzicirajo, igrajo odbojko, namizni tenis in biljard. Pripravljajo se tudi na nujna dela popravil in pleskanja hiše. Sedemnajstletni fant, Peter Fischinger iz Chichaga, piše p. Baziliju, izdeluje podobo brezjanske Marije Pomagaj za kapelico ob Padua Hall. Pater upa, da bo to začetek avstralskih Brezij.

Junija 1961 pa kar zavriska iz Misli:

dobili smo avstralske Brezje, in sicer prav pred praznikom Marije Pomagaj, dne 24. maja. Tako jo je pater lahko ustoličil v kapelici nad predvečer, v kotu na desni strani oltarja. Hitro pa je dobil tudi dovoljenje, da postavi sliko nad oltar in je pred njo maševal že naslednji dan, na praznik Rešnjega Telesa. Iz kapelice so na praznik Antona Padovanskega, patrona hostela, prvič zadonele litanije Matere božje. Rojaki so začeli obiskovati kapelico, kjer je bila od takrat naprej božja služba vsak dan, kadar je bil p. Bazilij doma. Od nadškofije je v svoje veliko veselje dobil

tudi dovoljenje za krščenje. Tako so s kapelico dobili Slovenci 'faro v malem'.

Slikar France Benko, ki je prišel julija v Padua Hall na počitnice, je čas dobro izkoristil. Celo steno bralne sobe je spremenil v krasen, živo barvan zemljevid Slovenije z večjimi mesti in kraji, gorami in rekami in drugimi posebnostmi. Naslednji razred slovenske šole se je potem

vršil kar pred tem zemljevidom, v veliko navdušenje učiteljice in učencev.

Začetke je v tem času doživel cerkveni zbor. Med mašo se je oglasil tudi otroški pevski zborček, lep uspeh učiteljice Anice Srnec.

Obiski so že v tistih časih pomenili praznik in družabnost. Če je bil gost duhovnik, so se vrstile tudi obredne in kulturne svečanosti. Takšen je bil prihod p. Odila iz Amerike. Obednica se je 10. novembra napolnila z dvesto rojaki. Prišli so poslušat predavanje s skioptičnimi slikami o Sloveniji.

Ta dober in šaljiv govornik je potem pokazal slike še v Geelongu. Pod vodstvom p. Odila je naš cerkveni zbor krasno pel med mašo in na pokopališču, skupaj s pevci iz Geelonga.

V novembrskih Mislih beremo, da je dala škofija dovoljenje, da se lahko praznuje polnočna maša na prostem, na dvorišču slovenskega hostela Padua Hall. Spet en pomemben korak naprej, še en velik dogodek v življenju naših ljudi v Avstraliji.

Kot je p. Bazilij upal, je bilo vreme naklonjeno, vernikov se je zbralo blizu tisoč in vzdušje je bilo izredno lepo in ganljivo. Zbrani rojaki so ob spremljanju obreda oživljali tople spomine iz mladih let in drugih časov. Poleg slovenske molitve, slovenske besede in pesmi jih je preko zvočnikov razveselil tudi mili glas naših zvonov.

Slovenske maše so naši duhovniki, bratje frančiškani tedaj že deset let redno, ali vsaj občasno obhajali v vseh krajih, kjer so se naselili Slovenci: v Geelongu, Morwellu, Ballaratu, Berriju, Wodongi, na Tasmaniji.

Misli, september 1998

dobila novo uradno ime:

Baragov dom

V načrtu pa je bil spet nov projekt: lurška votlina. V soboto, 31. avgusta so šli fantje nabirat skale za lurško votlino, ki naj bi do Božiča zrasla za Baragovim domom. Vodstvo projekta je prevzel Štefan Srnec. Fantje so nabrali poln tovornjak skal, ki jih je Roman Uršič pripeljal s svojim tovornjakom. Tako se je začelo.

Kako zelo pomemben je bil p. Baziliju Baragov dom in njegovi fantje! Zelo je skrbel zanje, za njihovo zadovoljstvo, dobro počutje, prijetno domačnost, razvedrilo. Vsako leto vse do svoje smrti je p. Bazilij 16. septembra s svojimi Baragovci praznoval Baragov večer, s pesmijo, glasbo, pogovori, spomini.

Cerkev sv. Cirila in Metoda Gradnja

Dne 16. septembra 1963, na tretjo obletnico Baragovega doma, je p. Bazilij pokazal nadškofijskemu ordinariatu prve načrte in model (zahvala inženirju Branku Tavčarju in umetniku Vladu Doriču) za Slovensko cerkev sv. Cirila in Metoda, ki naj bi zrasla na igrišču ob Baragovem domu:

kot dokaz naše slovenske katoliške zavesti, v spomin 1100 letnice slovanskih blagovestnikov in obenem kot spomenik vsem slovenskim žrtvam svetovne vojne.

Od cerkvenih oblasti je 3. oktobra dobil dovoljenje za zidavo.

Oktober je bil tudi mesec, ko je prispel med nas p. Valerijan Jenko, ravno ob pravem času, da je lahko delil z nami to veselo vest.

Za gradnjo cerkve se je takoj zavzela cela slovenska skupnost. V novembrskih Mislih p. Bazilij že poroča, da je zabeležil 32 darovalcev in nabral skoraj tisoč dolarjev. Umetnik F. Benko je obljubil mozaik za steno velikega oltarja. Še več rojakov je obljubilo delo: J. Zemljčič vsa kleparska dela, okrog petnajst rojakov svoje delovne sile ob gradnji, tiskar Simon Špacapan vsa tiskarska dela za cerkev.

In tako se je začelo. Odslej je cela skupnost zbirala denar: posmezniki, slovenska skupnost v Melbournu in drugod. Denar so zbirali učenci Slomškove šole ob svojih igricah in drugih nastopih, starejši ob koncertih, fantje iz Baragovega doma, pevski zbor Škrjanček iz Sydneyja Misli, september 1998

pod vodstvom g. Klakočerja in tako naprej. Vedno znova se je p. Bazilij zahvaljeval posameznikom, ki so pošiljali prispevke za gradnjo cerkve. Do decembra leta 1964 je bila zbrana lepa vsota, 4390 funtov. Dovolj za začetek, posebno če verniki darujejo svoje delo, je pisal pater.

Vodstvo zidave prevzela Alojz Markič in Rudi Koloini. Delo se je začelo s slovesnostjo zasajanja prve lopate, 7.

Zasajanje lopate 7. marca 1963

marca 1965. Alojz in Rudi sta že počistila zemljišče, Karel Čolnik pa je prevzel izkopavanje z buldozerjem.

Veliko odkopavanje se je začelo 29. oktobra 1965 in se

nadaljevalo do 2. junija 1966 okrog poldne. Tovornjaki so odvažali zemljo, kakšnih 2000 kvadratnih yardov. Odpeljali so jo na Kew golf igrišče, kjer so jo odkupili, tako da je to skorajda krilo stroške odkopavanja.

Gradnja cerkvice je lepo napredovala. Zadovoljivo je tudi rastle vsota prispevkov in pridnih rok je bilo vse polno. Ko je dal slovenski gradbenik Lojze Kavaš na Za odkritje in blagoslovitev Baragove sobe in spominske plošče je p. Bazilij izbral 21. julij, sto letnico smrti škofa

199

razpolago svoje zidarje in delavce za tri dni, so zidovi kar vidno zrasi.

Po malem zastanku je junija 1966 na zemljišču spet oživelo. Zalivali so cementno ploščo. Na delo se je priglasilo kar 26 delavcev. Pod večšim očesom mojstra

Antona Knajpa je bilo v splošno zadovoljstvo veliko delo kaj hitro dokončano.

Med tem so se vrstili še drugi dogodki. Avstralijo je po dveh letih zapustil p. Odilo. Bolezen in leta so ga poslala proč, čez morje, tako da ni utegnil dočakati sedemdesetletnice.

Baragovci so praznovali peto obletnico doma ob zvokih domačega orkestra Bled. V domu je živelo 37 stanovančev. Skozi hostel je od svojih začetkov že šlo, po patrovem štetju, 500 fantov. Kolika pomoč, koliko dobrega dela!

Antona Srnc je v začetku leta 1966 odpotovala na enoletni študij v Evropo. To je bila velika izguba za Melbourne, za šolo in kulturne programe. Zato je bil to res najboljši čas za prihod frančiškanskih sester Brezmadežne.

P. Bazilij je kupil v bližini Slomškov dom, ki je bil potem vsa leta del dogajanja našega verskega in kulturnega središča v Viktoriji. Prišle so 3. aprila 1966 in se takoj lotile dela. Prevzele so cerkveni zbor, skrb za cerkev, odgovornost za slovensko šolo in odprle otroški vrtec.

Slomškova šola se je tako do nadaljnjega preselila v Slomškov dom in sestre so takoj začele s pripravo malih učencev za nastope in s šivanjem kostumov in kulis.

Nastala je Baragova knjižnica. Knjižničar Ivan Mihelj,

200

je prevzel skrb za lepo število zbranih slovenskih knjig. Medtem ko je gradnja napredovala in je cerkev dobivala najprej stene in železna rebra za streho, se je France Benko lotil dela na mozaiku sv. Cirila in Metoda.

Poseben praznik je bil, ko je M. Romana Toplak, predstojnica sestrskе družine Slomškovega doma 15. aprila 1967 praznovala 80 letnico. Priredili so ji lepo jubilejno praznovanje, kateremu so se pridružili slovenski in avstralski duhovniki, redovnice in laiki. Pridružil se je tudi škof Stewart, ki je rekel:

'Vidiš, to je Cerkev: škof, duhovniki, redovniki in redovnice ter laiki – vsi kot ena družina, pa četudi lahko okrog naše mize naštejemo kar sedem narodnosti...'

V začetku leta 1968, 15. januarja, je m. Romana preminula. Njej v spomin je p. Bazilij pozneje poimenoval dom za ostarele, Dom Matere Romane.

Blagoslovitev cerkve sv. Cirila in Metoda *Prvi slovenski škof na avstralskih tleh*

V junijski številki Misli p. Bazilij sporoči, da je za blagoslovitev cerkve v nedeljo, 20. oktobra vse potrebno dogovorjeno. Škof dr. Janez Jenko je že sprejel vabilo, da blagoslovi našo cerkvico in nas obišče 'na drugem koncu sveta', je naš pater napisal v Mislih. Bil je trdno prepričan, da bo z božjo pomočjo in seveda s pridnim delom vse ob času dokončano malodušnežem navkljub, ki so majali z glavami. Želel pa je tudi, da bi bilo to leto zaznamovano s čim večjo svečanostjo.

Medtem je Baragov dom imel nekaj pomembnih obiskov. Aprila je obiskal naše središče pomožni škof Cullinane, ki mu je bila v nadškofiji dana posebna skrb za priseljence. Vse si je ogledal z velikim zanimanjem in dobil najlepše vtise.

Meseca maja pa se je oglasil, na svojem kratkem obisku Australije, vrhovni predstojnik frančiškanskega reda, p. general Konstantin Koser.

Rojen v Braziliji, je bil v preteklem letu izvoljen za 115. naslednika sv. Frančiška. Bil je tudi prvi frančiškanski general, ki je obiskal Avstralijo.

Misli, september 1998

Za odkritev in blagoslovitev Baragove sobe in spominske plošče je p. Bazilij izbral 21. julij, sto letnico smrti Friderika Barage. Za ta svečani obred je naprosil melbournskega nadškofa Jakoba Knoxa, ki se je vabilu rad odzval. To je bila lepa priložnost, da Cerkev v Avstraliji zve nekaj več o tem izrednem slovenskem človeku. Praznovanje je bilo prekrasno, z nagovori, petjem, narodnimi nošami. Zbralo se je nad 400 ljudi, vreme pa ni bilo nič kaj prida. P. Bazilij se je pritožil patronu doma, da ne skrbi dovolj za svoje in naše dobro ime. Ob kipu je spregovoril p. Ambrožič, ki je pred leti začel akcijo za Baragovo beatifikacijo.

Oktober se je medtem približeval, treba pa je bilo še mnogo urediti in pripraviti. Skoraj nemogoče? Ne, po mislih p. Bazilija. Zvonove je že naročil - iz livarne v Sloveniji ('čeprav ne bodo smeli preveč zvoniti') in prave orgle na piščali, kakršne so bile doma. Krstni kamen je podarilo Slovensko društvo Melbourne.

O delu v teh zadnjih mesecih pravi tole:

Vinko Molan je s pomočniki izgotovil poleg velikega okna na pročelju tudi visoko in kaj sitno okno nad prezbitერიem. Alojz Kerec iz Baragovega doma pa se je s pomagači lotil stropa. Stranskih stopnic v cerkev in stopnic v zakristijo bi ne imeli brez požrtvovalnega Franca Purgerja in Petra Zorzuta. Matija Cimerman in Jože Kosi sta napravila polžaste stopnice na kor, dočim sta Jože in Franc Rozman oblekla veliko okno na pročelju v aluminij. Alojz Markič in Rudi Koloini sta z Maksom Koržetom že začela na zidavi 'zvonika'. Marko Krževan bo prevzel izdelavo odra v dvorani. Z električno napeljavo imata skrbi Jernej Podbešek in njegov mojster Stojan Kuluveovski. Ferdo Toplak izdelava ograjo za glavno stopnišče. Ivan Mihelj in Ivan Valentič sta sprejela v delo ograje stranskih stopnišč. Anton Brne. Alojz Kumar in Peter Vorich so pripravili ogrodje in plošče za mozaik, ki bo pokrival zadnjo steno. In še bi lahko našteval imena. Zlasti tesarskega dela nam te tedne ne bo zmanjkalo, saj nas še čaka vzvišen pod prezbitერიjo in pa vhod v cerkev. Čakata nas tudi še stranska oltarja, dočim je glavna kamenita oltarna miza prav v teh dneh na poti iz Adelaide kot dar tamkajšnjega gradbenega mojstra Slavka Kralja.

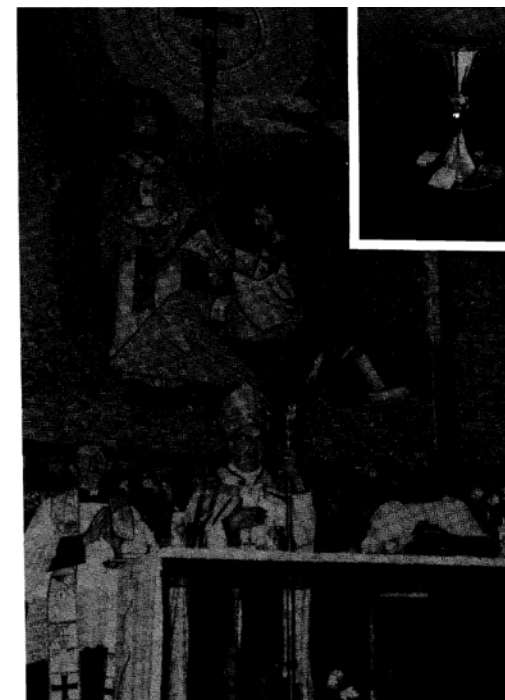
V oktobrskih Mislih poroča p. Bazilij, da je zvonik dokončan, prav tako strop.

Mozaik bratov. sv. Cirila in Metoda že od 28. septembra krasí steno nad oltarjem. Torej glavno je narejeno. Drugo delo pa bo seveda moralo počakati za pozneje.

Škofa dr. Janeza Jenka, prvega slovenskega škofa na avstralskih tleh je lepa skupina rojakov pozdravila na melbournskem letališču 4. oktobra.

Sledil je lep večer v Baragovem domu, naslednji dan slovesna maša in pridiga v St. Albansu in potem z rojaki v dvorani. Potem pa so ga pozdravili še rojaki v Geelongu. V soboto so škofa pozdravili učenci Slomškove šole z domačo akademijo in igro Stati križ.

Misli, september 1998

Nedelja, 20 oktobra. je bil dan, ki ne bo nikoli pozabljen.. Čudovit pomladni dan, pa veliko število vernikov, prišlo jih je okrog 2000. Prišli so rojaki iz vseh dežel Avstralije, visoki avstralski cerkveni dostojanstveniki in predstavniki države. Po blagoslovu cerkve, tabernaklja, orgel, ki so prvič slovesno zazvenele, je mladina v narodnih nošah prinesla v cerkev sliko Marije Pomagaj. Sledila je prva maša.

Popoldne ob treh je bila cerkev spet prepolna. Tokrat so se zbrali birmanci in birmanke (103 po številu), z botri in starši. Ta dan je bil v novi cerkvici krščen prvi

201

novorojenček, Markičeva prvorojenka, hčerka Alojza Markiča in Anice roj. Cimerman.

Še je bilo praznovanj. Na velikonočno nedeljo je leto pozneje škof J. Cullinane blagoslovil zvonove. Po slovesni maši pred lurško votlino se je množica zbrala pod stopniščem cerkve, sledila pa ji je procesija z narodnimi nošami in banderami.

Lepo okrašeni trije zvonovi so čakali pod zvonikom na vrhu stopnišča. Po stari slovenski navadi je vsak zvon dobil botra ali botro. Ob velikem zvonu svetih bratov, Cirila in Metoda je stal arhitekt in gradbeni inženir Branko Tavčar, ki je to čast zaslužil za brezplačno delo pri nastajanju cerkve. Ob zvonu Marije Pomagaj je stala Julka Mrčunova, ki je prva darovala za novo cerkev. Ob zvon Vernih duš pa je Ivanka Urbasova nadomeščala pokojnega moža Ivana, vnetega delavca vrsto let.

Obešanje zvonov. M. Cimerman, J. Kosi, A. Markič

Cerkev in dom – vera in kultura delo in zabava

V naslednjih mesecih in letih se je nadaljevalo delo v dvorani. Za vse tesarsko delo, parketni pod, so vedno priskočili pridni obrtniki in postopno dokončali delo.

Dvorana je v naslednjih mesecih in letih postala središče razgibanega kulturnega in družabnega življenja. Vrstila so se razna praznovanja od materinskega dneva do raznih priprav in vaj. Folklorna skupina vadi nove plesne nastope tudi pred avstralsko skupnostjo. Začnejo se vaje za igro Pri belem konjičku. Drugo igro, Razvalina življenja, pripravlja Slovensko društvo Melbourne. Fantje Baragovega doma sprašujejo, kdaj bo dvorana lahko tudi telovadnica in če bi lahko uvedli odbojko in košarko.

Predstava igre **Pri belem konjičku** julija meseca je tako dobro sprejeta, da igralce povabijo še v Geelong, nato sledi ponovitev v Melbourneu.

V nedeljo, 20. julija 1969, je bilo v **cerkvi sv. Cirila in Metoda prvo žegnanje**. Slovesnost je vodil ukrajinski škof Ivan Praško s staroslovensko liturgijo. S sabo je pripeljal celo pevski zbor, da je bil obred še lepši. Tako se je svečano začelo praznovanje letnih žegnanj, ki je postalo tradicionalno in bo ostala, dokler bo živela slovenska skupnost v Melbourneu.

Istega leta je prispel v Avstralijo frančiškanski novomašnik p. Stanko Zemljak, ki je imel v večjih slovenskih središčih ponovitev nove maše. V cerkvi sv. Cirila in Metoda je maševal 21. septembra, zatem pa še v Adelaidi, v Ballaratu in Berriju. Med nami je ostal deset let.

Slovenski del pokopališča v Keilorju se je povečal še za štiri prazne grobove; prostor je namenjen družini sester frančiškank Brezmadežne. Zgrajena je bila tudi kapelica

iz sive opeke in postavljen okvir iz granita ter bela plošča z napisom. To lepo delo so opravili Štefan in Anica Srnc ter Rudi Simunkovič in Janez Burgar.

P. Bazilij se je **31. decembra 1969** odpravil v Sydney in se udeležil **blagoslovitve nove cerkev sv. Rafaela**, ki jo je zgradil p. Valerijan skupaj s svojimi verniki.

Septembra 1970 praznuje Baragov dom, na katerega je bil p. Bazilij tako zelo ponosen, svojo desetletnico. V tem času si je Baragov dom pridobil ime dobredelne ustanove pri avstralskih oblasteh, tako da Frank de Groot ni imena Baraga House 'izpustil še iz nobenega poročila Canberra' (Misli, 1970, str.198)

Praznovanja v cerkevnetem letu dobijo svoje temelje. Dne **13. junija 1971**, v nedeljo po deseti maši je bila prva **Telovska procesija**. 'Prav preprosto, z narodnimi nošami, banderi in zvonjenjem', je napisal p. Bazilij.

Nogometno društvo Kew-Slovene je kot član Viktorijske nogometne zveze odigralo že štiri tekme.

Koncert klasične glasbe v nedeljo, 13. maja so si navzoči zapomnili kot izredno kulturno prireditev. Orkester s 25 člani je vodil Pavel Coppens, bivši Baragovec. Izkupiček je bil namenjen odplačilu orgel v cerkvi. Dvorana se je ob tem koncertu izkazala za zelo akustično.

Duhovna obnova za žene in matere v septembru leta 1972 v Slomškovem domu, ki je za vse udeleženke lepo doživetje, **da tudi pobudo za ustanovitev Društva sv. Eme**.

V letu 1972 je p. **Bernard predal uredništvu Misli p. Baziliju**: "Zdaj boš pa sebe čakal na tipkarijo." Seveda je moral zdaj on druge čakati z njihovo tipkarijo. Uredništvo Misli se je s tem preselilo v Baragov dom in p. Bazilij urednik celih 25 let, kakor si je to želel, torej do konca svojega življenja.

V začetku leta 1973 avstralske Slovence **obiščeta škof Stanislav Lenič in frančiškanski provincial p. Marijan Valenčak**. V središču jima pripravijo krasen

Misli, september 1998

sprejem. Prijetna akademija z nastopi otrok Slomškove šole, bratov Plesničar, bratov Pahor, pevskega zbora Triglav pod vodstvom V. Trampuža, kvarteta deklet (Metka in Janika Škofič, ter Jožica in Cvetka Uršič) Posebno se postavijo s svojim nastopom piščalkarji pod vodstvom Marka Plesničarja. Zatem je igral orkester Bled, za zakusih pa je kot vedno poskrbelo Društvo sv. Eme.

V naslednjih letih sledi še več visokih obiskov. Med njimi so škofje **Alojz Šuštar, Alojz Uran, Jožef Kvas, Metod Pirih, tržaški škof Belloni in torontski škof Alojz Ambrožič** (nečak p. Bernarda) ter **provinciala p. Polikarp Brolih in p. Miha Vovk**. Avstralski Slovenci so jih sprejemali s toplino in navdušenjem. Ob njihovih obiskih so vedno pripravljali slovesnosti, škofje pa so navadno tudi birmali slovenske otroke.

Eden od obiskov je bil posebno pomemben za naše rojake na **Tasmaniji**.

Nadškof Alojz Šuštar je šel ob svojem obisku Avstralije leta 1983 pogledat tudi rojake v Hobart. Maloštevilna slovenska skupnost je škofa še posebno tople sprejela. Novoustanovljeno slovensko društvo (predsednik Jože Mavrič) je pripravilo izredno lep sprejem v ukrajinski dvorani.

Dogovorili so se tudi za redne obiske slovenskega duhovnika iz Melbournea. V tistih letih smo imeli še druge zelo ljube obiske. Leta 1974 je imela veliko turnejo po Avstraliji vokalna instrumentalna skupina minoritskih bogoslovcev **Minores**. Predstavili so čudovite glasbene koncerte duhovnih, narodnih in umetnih pesmimi, pa tudi za poskočno glasbo so poskrbeli. Za vsakega nekaj. Za Slovence v Avstraliji, duševna hrana, ki jim je bila tako potrebna.

Slovenski Oktet je dvakrat nastopil v dvorani v Kewju. Večkrat nas je obiskal **Oktet bratov Pirnat**, koroški zbor **Gallus** in cela vrsta drugih glasbenih skupin.

203

Tudi sami smo si znali pripraviti lepe kulturne dneve in večere. Vsa leta je prepeval na koru cerkveni zbor. Mladinski zbor **Glasniki**, ki je zadnja leta prepeval pod vodstvom glasbene učiteljice Katarine Vrisk Največji letni dogodek, ki so ga prirejala verska središča, pa so bili vsakoletni mladinski koncerti, kjer se je srečevala mladina iz vse Avstralije.

Prvi vse-avstralski koncert slovenske mladine je bil 13. decembra 1975. Začelo se je v verskem in kulturnem središču sv. Cirila in Metoda na pobudo p. Stanka Zemljaka. Sprva so bili koncerti le v Melbournu, zatem pa še v Sydneyju, Canberri, Adelaidi in Wollongongu - oolnih 24 let. V njih so se predstavljali talenti naše mladine, skrb staršev in trud požrtvovalnih kulturnih

delavcev. Koncerti so še danes lep primer povezovanja in družabnostiv okviru celotne slovenske skupnosti v Avstraliji.

Imeli smo še druge zборе, ki so ob svečanih priložnostih nastopili z lepo slovensko pesmijo, mladinske orkestralne skupine, pa tudi številni posamezniki so nastopali s svojim glasom in instrumenti.

Koncert harmonikašev v dvorani cerkve Sv. Cirila in Metoda, 30. avgusta, je bil prav poseben glasbeni dogodek. Nastopili so: Branko Srnec-Tomažič, trikratni avstralazijski prvak v klavirski harmoniki in še dva druga Slovence Lydia Lah in Peter Pimat. To je bil poslovljni večer za mladega prvaka, ki se odpravljaj na nadaljni glasbeni študij v Kanado.

Koncert je bil izredno glasbeno doživetje, v katerem je skupina pokazala svojo spretnost z modernimi in tradicionalnimi melodijami. Višek pa je bilo mojstrsko igranje sodobne skladbe Fables, s katero si je Branko pridobil naslov avstralkoazijskega prvaka. V istem času so nam na odru redno zapeli in zaigrali igrali bratje Plesničar. V zadnjih letih sta nam ob svečanih priložnostih zapela in zaigrala Alenka in Paul Paddle. Kdo ju ne pozna? Pa še mnogo, mnogo drugih, ki so v svoji ljubki mladosti razveseljevali s pesmijo, plesom in igro naša srca.

Velik kulturni dogodek je bila **slovenska razstava**

avgusta 1973 v Baragovi dvorani. Društvo sv. Eme je pri družinah nabralo veliko število predmetov, oljnih slik, ročnih del. Posebno pozornost so zbujale idrijske čipke, gospa Uršičeva pa je praktično pokazala, kako nastajajo. Razstavljeni so bili tudi slovenski časopisi, ki izhajajo v zdomstvu in zamejstvu; kar 34 jih je bilo skupaj z Mislimi. Rapotčeva slika Mati z otrokom je zbujala največ zanimanja. Pa tudi zbirka izdelkov iz črne gline. Mojster, ki jih izdeluje, naš rojak F. Kukowetz. Razvozljal je 2000 let staro egipčansko formulo za 'terro nigro', ki je zdaj njegova skrivnost in njegov patent.

Od prvih začetkov skupnosti in kulturno družabnega delovanja so imele igre važno vlogo. Veliko je bilo učenja in dela, toda tudi vneme in energije je bilo dosti več v prvih desetletjih. Z igrigami so se predstavljali najmlajši

Misli, september 1998

Paul in Alenka Paddle

Cela vrsta jih je bila: **Pri belem konjičku, Prisegam, Slehernik, Špelca v Ljubljani, Oh, te zadrege!** in tako naprej.

Toni in Paul Bogovic

in mladinci. V prvih letih smo imeli igralske družine. Leto za letom so prirejale igre, ki jih je občinstvo nadvse rado gledalo. Krstnim uprizoritvam so ponavadi sledile ponovitve.

Baragova knjižnica je ponovno oživila leta 1977, ko je prevzela skrb zanjo Marija Opelt. Preselila se je iz razreda v sedanjo, bolj primerno sobo. Dobila je nove police. Knjig je bilo kakih 950. Država je dala denar za nabavo novih knjig, še več pa so jih darovali rojaki. Danes ima knjižnica 3,350 knjig, prav lepa zbirka zbranih del, prevodov, referenčnih knjig in podobnih izdaj. Knjižničarka prodaja tudi knjige, kasete, video-kasete in zgoščenke. Izborna zbirka, na katero smo Slovenci ponosni. V Baragovem domu je tudi **arhivska soba**, z dragoceno zbirko knjig, revij in dokumentov naše prisotnosti v Avstraliji. Vrednost knjižnice in arhiva se bo morda šele po dolgih letih polno izkazala.

Baragova knjižnica Priprava fotografij za arhiv Kew od leve Milena Brgoč, Marija Oppelt in Lucija Srnec

Misli, september 1998

Slomškova šola

Otroci in mladina, zbori in folklor

Pomemben del delovanja slovenskega verskega in kulturnega središča je bila šola, in z njo povezani nastopi manjših otrok in mladine. Delo učiteljic, učiteljev in sester frančiškank Brezmadežne je igralo pomembno vlogo pri ohranitvi naše slovenske identitete, skupnosti in je osnova tudi za nadaljne življenje skupnosti.

Po maši, 4. septembra 1960, se je začela **Slovenska šola** pod vodstvom **Jožeta Kapušina**. Prijavilo se je štirinajst otrok. Pouk je bil sprva napovedan za vsako prvo nedeljo v mesecu. Šola se je začela v velikem navdušenju učencev, ki so hoteli prihajati kar vsak teden. Navdušen je bil tudi učitelj, ki je tako začel delati načrte za prvi otroški odrski nastop.

V juniju 1961 je prevzela šolo **Anica Srnec**, ki se je s

Melbourne, v dvorani Sv. Frančiška. Materinski dan 1963

presledkom enega leta požrtvovalno posvetila učenju slovenskega jezika in slovenskim otrokom vse do leta 1974. Pridružila se ji je potem še **Dragica Setnikar** (pozneje por. Gelt), s poučevanjem folklornih plesov. Ko je Anica odpotovala na študij v Evropo, je Dragica prevzela tudi učenje.

Ob svojem prihodu v Melbourne so sestre v prvih letih prevzele velik delež poučevanja in priprav na nastope.

Slomškova šola

205

Otroci Slomškove šole z učiteljico gospo Viki Mrak. Očetovski dan 1986

Otrok je bilo vedno več, tako da jih je bilo vrsto let dovolj za dva velika razreda, tako da je bilo potrebnih več učiteljic.

Delo Srnečeve Anice, posebno prvih šest let je bilo neprecenljive vrednosti. Predano in sistematično je učila otroke brati in pisati, poleg tega pa jih je pripravljala na vsakoletne nastope: za Materinski in Očetovski dan ter za Miklavževanje.

Prihod sester aprila 1966 je pomenil novo obdobje tudi za Slomškovo šolo, kakor smo jo imenovali. Imele so izreden smisel za vzgojo otrok in organizacijo raznih prireditve. Poleg učenja so v tistih prvih letih pripravile kulise in zavesa za oder ter šivale kostume. Sestra Silvestra je prevzela odgovornost za te priprave in tudi izbrala igre, pesmi in razne druge prispevke za nastope. Tako so bili nastopi zanimivi in otroci so radi nastopali.

Mladinska folklorna skupina pod vodstvom Dragice Setnikar je nastopala ne samo med Slovenci, temveč tudi na mednarodnih koncertih in žela veliko priznanj. Med drugim je folklorna skupina zaplesala prekmurske narodne plesne v prekmurskih narodnih nošah ki jih je sešila s. Ksaverija. Občinstvo je bilo tako navdušeno, da so predstavo ponovili.

Glasniki in razne druge skupine so nastopale na domačem odru ob raznih prireditvah in se tudi udeleževale vse-avstralskih koncertov.

Nekateri nastopi so bili izredni. Takšno je bilo Miklavževanje leta 1969. Prirejeno je bilo izredno lepo, z novimi zavesami, lepimi kostumi in velikim številom nastopajočih otrok. Slovensko društvo je ob tej priložnosti pripravilo nad 250 darov. Opereta *Miklavž prihaja*, ki je bila del programa je potem gostovala še pri Slovenskem društvu v Geelongu, v veliko zadovoljstvo mladih in starih. Začela so se tudi srečanja mladine na drugo in četrto nedeljo v mesecu, pod vodstvom **Sonje Potočnikove**. Ta srečanja so se nadaljevala več let. Vsako leto so se srečavali mladi kasneje pa tudi stari na **poletnih počitnicah v Mt. Elizi**, tradicija, ki je še danes živa.

Mladi so s p. Stankom odhajali na 'bushwalking' in v zadnjih letih s p. Tonetom začeli oživljati slovensko tradicijo hribolazništva.

Leta 1975 je štela Slomškova šola nad 40 otrok. Učili sta jih s. Pavla in s. Silvestra.

Dragica Gelt roj. Setnikar je učila folklorno skupino in mlade z novimi plesi pripravljala za različne nastope. Lucija Srnec je bila naprošena da poučuje mladince, potem so sestre prosile Viki Mrak, naj priskoči na pomoč. Viki je vrsto let učila folkoro v Kewju. Zatem je nekaj let vodila skupino Rožmarin Ivanka Kropich.

Folklorne plesne je nekaj časa učila tudi Majda Špacapan. Vrsta je prišla spet na Viki, ki je učila folklorne plesne tudi maturante.

Kasneje je njerna skupina Lipov cvet nastopila na vse-avstralskem mladinskem koncertu v Sydneyju in na maturantskem plesu leta 1993. Viki je začela s poučevanjem folklorne, pozneje je poučevala slovenščino, pripravljala učence na odrske nastope, naročala učno gradivo.

To je bila verjetno najdaljša doba neprekinjenega vzgojno-kulturnega dela med našimi učiteljicami.

Do leta 1997 je poleg tega Viki učila tudi maturante v državni šoli. Z Viki je več let poučevala Pavlina Pahor, potem pa so se pridružile mlade, v Avstraliji rojene učiteljice, Barbara Smrdel, Mary Petelin in zdaj že več let leta Veronika Smrdel.

Leta 1995 je bil Ivan Mejač 35 let naš Miklavž.

Misli, september 1998

Dom Matere Romane

Zadnji veliki projekt p. Bazilija je bil Dom Matere Romane. Preko Misli je slovenski skupnosti odkril svojo zamisel, potem pa je s polno paro začel zbirati denar. Organiziral je Walkathone, ki so se jih udeleževali mladi in stari ter zbirali sponzorje. Letna srečanja ostarelih v mesecu septembru so bila posvečena tudi nabiralni akciji in hoji mladih. Ves trud Društva sv. Eme je odslej šel v ta namen. Mladi so hodili in prirejali koncerte pod geslom **MLADINA SPOŠTUJE STAROST**. Pri hoji in nastopih so sodelovali tudi najmlajši učenci Slomškove šole.

To sta bili desetletji, ko je p. Bazilij napel vse sile za doseg svojega zadnjega velikega cilja. Kupljeno je bilo zemljišče. Ustanovljen je bil pripravljalni odbor. Odslej

Vospredju s. Ema, gospa Vadjal in Ljubica Vicič- Kosanovič je šel ves denar, ki ga je zbrala Slomškova šola s svojimi prireditavami, Društvo sv. Eme, razni koncerti in seveda letni Walkathoni in dnevi upokoencev, v ta namen.

Marija Horvat

Misli, september 1998

V aprilu leta 1988 p. Bazilij poroča, da je načrt za Dom narejen. Marko Zitterschlager je s s svojo dobro pripravljeno prošnjo dosegel, da so vsi darovi za Dom priznani kot izdatki, ki se smejo odbiti od obdavčenih dohodkov darovalca.

Stari upravitelj uvaja novega. Stanko Prosenak in Jože Vučko

Predložen je bil načrt za enonadstopno poslopje, ki ga je izdelal Paul Archibald, priznani arhitekt za domove te vrste. Država je obljubila, da bo ta projekt podprla z vsoto \$660 000, čim bo skupnost dokazala, da ima dovolj svojih sredstev. Načrt je bilo treba spremeniti v pritlično poslopje, ker so sosedje protestirali. 'Pa bo manj stalo', je rekel p. Bazilij.

Slovo od Anice Markič. Od leve: Slavica Kolarič, Ema Tomažin, Majda Sok, Kamica Sattler in Jože Vučko

Tik pred zaključkom novemberske številke Misli je prišla odobritev za Dom matere Romane in obljubljeni vsota za gradnjo. Odobrili so tudi gradbenika, Jožeta Golenka. Z gradnjo se je seveda začelo takoj, tako da je bilo junija 1991 že precej zgrajenega. Dom počitka pa je bil dokončan v začetku leta 1992.

Sodelavci in sodelavke se poslavljajo od Anice Markič po šestih letih požrtvovalne službe

Dom počitka je v začetku upravljal Anica Markič. Pozneje je vodstvo prevzel Stanko Prosenak in upravljal 5 let. Letos je prevzel vodstvo Jože Vučko. Dom je znan kot eden najboljših ustanov te vrste na vzhodu Melbourna.

Slovenske žene in Društvo sv. Eme

Leta 1997 je praznovalo Društvo sv. Eme petindvajseto obletnico svojega obstoja in nepretrganega delovanja. Od vsega začetka je bila postavljena osnovna struktura društva; nekaj odbornic oziroma članic, ki so vzele nase odgovornost za delovanje društva in poklicale na pomoč druge žene, kadar je bilo treba pripraviti kako večje cerkveno praznovanje.

Bilo je ustanovljeno 27. avgusta 1972 ob priložnosti duhovne obnove za žene in matere v Slomškovem domu pri sestrah. Tam se je takrat zbralo osem žena. Članice naj bi bile v vsestransko pomoč apostolatu med našimi izseljenci. Za prvo predsednico je bila izbrana Tončka Plesničar. Vsaka katoliška žena, ki bi želela pomagati slovenskemu farnemu občestvu, je dobrodošla. Članice naj bi se sestajale od časa do časa, pomagale pri raznih cerkvenih prireditvah, obiskovale bolnike, nudile pomoč v sili in podobno. Za zavetnico je bila izbrana sv. Ema, slovenska svetnica, ki je s svojimi dobrimi deli storila toliko dobrega med našimi pradedi.

Že v decembrski številki Misli se zahvaljuje p. Bazilij za 'izredno uspelo zakusko in srečolov' na zadnjo novembrsko nedeljo in hvali 'podjetnost in požrtvovalnost žena, ki dostikrat prekaša moške'.

Tako se je izkazala kot glavna naloga in nadvse važna naloga Društva sv. Eme, da poskrbi za okrepitev in zraven za prijetno družabno vzdušje po cerkvenem obredu ali kulturnem programu v dvorani.

Kako deluje Društvo sv. Eme danes? Povprašala sem Zoro Kirm, ki je zelo aktivna in delavna članica društva že štiri leta.

Povedala je, da ima društvo v sedanjem odboru štiri članice: Olgo Bogovič (predsednica) Zoro Kirm, Jelko Burger in Marto Kirm. Te žene so organizacijsko jedro, ki odloča, načrtuje, oskrbuje in pripravlja. Njihova glavna naloga je, da pripravijo vsako tretjo nedeljo kosilo za upokojence. Ravno tako kosilo ali zakusko za materinski dan, za očetovski dan, za miklavževanje, za žeganje. Ob teh priložnostih pokličejo na pomoč štiri ali pet žena iz cerkvenega občestva, ki so vedno pripravljene pomagati.

Druge pomagajo tako, da prinesejo obilo peciva. Vse potrebno za zakuske in kosila nakupijo članice iz društvenega fonda, dobiček pa gre za razne potrebe cerkvenega občestva: za Baragov dom in cerkev, Slomškovo šolo, vrt in podobno. Težko je presoditi, koliko ljudi bo prišlo na kosilo. Največ jih pride na posebne dneve, kot je materinski dan. Ob obisku koroškega zbora pred nekaj leti, je društvo pripravilo 240 polnih kosil. Zora je rekla, da je bila organizacija brezhibna. Bolj običajno je kakšnih 120 kosil, ki jih postrežejo s pomočjo štirih ali petih žena. Zgodi se tudi, pravi Zora, da ne pride dosti ljudi. Potem je društvo na zgubi. Največ ljudi, kar so jih imeli, je bilo ob pogrebu p. Bazilija. Bilo jih 400. Postregli so jih v dvorani, polne mize pa so bile pripravljene tudi na dvorišču pred lurško votlino. Takrat je streglo goste kar dvajset žena in je šlo vse zelo gladko.

S tem se delo še ne konča. Ko so sestre odšle, se je ponudila Fani Šajn, da prevzame odgovornost za čiščenje cerkve. Zdaj vsak teden čistijo cerkev delovne skupine žen, ki so razdeljene v štiri skupine, tako da pride vsaka na vrsto enkrat na mesec. Fani in Zora sta odgovorni za menjavo prtov in cvetje. Cvetje prispevajo člani slovenske skupnosti ali pa podarijo prispevek za nabavo. Prav poseben prispevek podari Marija Grlj, s krasnimi orhidejami z njenega vrta.

Anžinova Francka več let predsednica društva

Ob posebnih priložnostih postrežejo slovenske žene z dobro hrano
Misli, september 1998

Fani Šajn in Zora Kirm pripravljajo cvetje za cerkev

Pomagajo tudi možje. Srečko že vsa leta oskrbuje društvo z domačimi klobasami in potem se dva ali trije prijavijo za pripravo piknika. Takrat prav lepo diši po dvorišču.

Odhod sester 12. Marca 1992, je pomenil konec prav posebne dobe: skoraj 25 letih delovanja med nami.

26. julija 1997 nenadna smrt p. Bazilija in konec tega izrednega in živega časa, dobe našega prihajanja, naseljevanja in ukoreninjenja.

Misli, september 1998

Po letu 1998

V Melbournu smo sedaj na začetku nove dobe. V enem letu, kar je med nami p. Metod, kot naš dušni pastir in voditelj Slovenskega verskega in kulturnega središča, je ogromno napravil. V enem letu nas je spoznal in začel veliko delo obnavljanja. Skupnost se mu je odzvala v navdušenjem in predvsem Baragov dom se kar blešči v svoji novi obleki. Kaj je z našo skoraj polstoletno dediščino danes? Kako bo šlo naprej?

Društvo sv. Eme dela naprej zelo uspešno, in s polno paro, tako da so gostje in verniki vedno lepo postreženi, kadar se srečajo po bogoslužju in ob posebnih priložnostih. Na pomoč lahko tudi pokličejo širši krog žena in mož, kadar je to potrebno. Skrbijo za to, da se vsi dobro imamo, kadar pridemo skupaj. Posebej se potrudijo za to, da se ohrani dan upokojencev.

S Slomškovo šolo nadaljuje mlada, tukaj rojena učiteljica – naš up za bodočnost slovenstva – Veronika Smrdelj.

Mladinske ure na radijski postaji 3 ZZZ se nadaljujejo, v glavnem po zgledu Veronike in s podporo Mete Lenarčič, voditeljice 3 ZZZ programov.

Obiski slovenskega pokopališča novembra za Vse svete na Keilorju so tudi postali tradicija, ki se je trdno držimo.

Dneva Baragovcev, ki je po letu 1992 nekako zaspal, morda po smrti p. Bazilija ne bo več. Saj so fantje k njemu prihajali kot k očetu, v spomin na pretekle dni. Toda kdo ve?

Baragova knjižnica in Arhiv slovenske prisotnosti v Avstraliji morda zdaj na drugačen način služijo skupnosti kot so včasih. Prihajajo druga in tretja generacija, ki ne razume več dobro slovensko. Vendar želi vedeti čim več o svojih slovenskih koreninah.

Dom Matere Romane stoji in se dobro drži, vendar ne služi samo Slovincem, kakor je to želel p. Bazilij. Služi pa, kakor je služil Baragov dom različnim narodnostim naše multikulturne dežele. Kaj je lepšega, kot da dobi pri Slovencih streho in prijazno besedo ter toplino človeka, ki vse to potrebuje? Zato ker je človek?

Uredništvo Misli, ki ga je vodil p. Bazilij preko 25 let, ostaja še naprej živo. Misli izpolnjujejo svoje osnovno poslanstvo; so to, kar so bile, glasilo, ki povezuje Slovence v Avstraliji, jim da je svoj glas, in jim nudi duševno vodilo za življenje.

Slovenski jezik v Avstraliji

Pogovor z mag. Aleksandro Čeferin

Curriculum vitae avstralske Slovenke prof. mag. Aleksandre Čeferin Vadnjal izpricuje nenavadno veliko število pobud in dejanj, ki zahtevajo njene nenehne in že dolgoletne aktivnosti v zvezi s slovenščino. Kdor magistrico pozna, bo pritrtil, da je v vseh svojih prizadevanjih neverjetno vztrajna, polna izjemne energije, ki se zdi neuničljiva, kot energija v naravi sami. A o vseh njenih pobudah in aktivnostih ob tej priložnosti ni moč spregovoriti, zato bi izdvojili le dve reči, ki se zdita prvovrstna dosežka: to sta slovenščina kot maturitetni predmet na avstralski maturi in medmrežni projekt Thezaurus.

1. Profesorica Čeferinova, otroštvo ste preživljali v družini, ki je morala ob koncu 2. svetovne vojne zapustiti domovino. Bi hoteli za bralce Slovenščine v šoli obuditi spomin na tiste dni? Morda bi ob tem kaj rekli tudi o vašem rodu in domu?

Rodila sem se v Ljubljani, prvih sedem let svojega življenja pa sem preživela v Kamniku, z ozadjem nepozabnih, mogočnih kulis Kamniških planin, nekaj let v Novem mestu, vojna leta pa v Ljubljani.

Rod mojih staršev izvira s Krasa – oče Adolf Vadnjal iz Zagorja pri Pivki, mati iz Dolenje vasi pri Senožečah. Moje kraško poreklo je bilo vedno izredno pomemben in močen vpliv v mojem življenju.

Kamnik je bil pravljica kulisa mojega otroškega doživljanja, Dolenja vas, kjer je gospodaril in uspeval rod moje matere, pa je

bila pravljica sama – z živalmi, cvetjem, poljem in otroško igro.

Konec te idile je zaznamovala v mojem življenju 2. svetovna vojna, z zračnim napadom na Novo mesto, s kljukastimi križi po hišah in motoriziranim prihodom nemške vojske. V živem spominu mi je ostalo žvižganje letal, ko so se obračala nad našo hišo, eksplozije, ogenj, ogromne luknje na cesti in mrtvi konji. In povsod množice ljudi, ki so bežali in na vozičkih vlekli svoje imetje.

Vojna leta smo prebili v Ljubljani. To so bila leta strahu – ali bodo očeta obdržali v raciji in ga odpeljali v italijansko taborišče. Ali bo dovolj jesti? Kako se preživljati? Kaj je s sorodniki? Kaj je z očetom? Kot državni uradnik je bil poslan je oblegano Novo mesto, pozneje pa v Idrijo, kamor se je vozil po miniranih cestah.

Bil je čas hudih konfliktov in usodnih osebnih odločitev. Ob koncu vojne je naša družina zapustila Slovenijo. Naslednjih pet let smo preživeli v Trstu, kjer sem obiskovala slovensko gimnazijo in redno nastopala v radijskih igrah. Pred odhodom v Avstralijo sem se udeležila še odrske realizacije Divjega lovca v vlogi Majde.

Angleščina, ki sem se jo naučila v slovenski tržaški gimnaziji mi je dala dobro osnovo za moje hitro prilaganje novemu življenju v Avstraliji ...

SOURCE DOCUMENTS

UNIT 3.

Interview: Slovenski jezik v Avstraliji, Pogovor z mag. Aleksandro Čeferin, Slovenščina v šoli, by Silvo Fatur, V111, letnik 5/6. 2003, Ljubljana.

2. Kako in kje je v naslednjih letih potekalo vaše šolanje? Bi ob tem morda kaj povedali tudi o različnih šolski ustrojih, ki ste jih doživljali, morda predvsem o pedagoški klimi v njih?

Svojega osnovnošolskega obdobja, osnovne šole v Kamniku, Novem mestu in Ljubljani, se ne spomnim mnogo. V spominu so mi ostale predvsem dobre učiteljice. Bile so prijazne, pravične, niso delale razlik med učenci iz premožnih in revnih družin. Moja zadnja šola v Sloveniji je bila pri Uršulinkah v Ljubljani. Spomnim se, da so bile stroge in izredne učiteljice – žene, kot to gledam danes, popolnoma predane svojemu poklicu.

V Trstu sem obiskovala slovensko gimnazijo, ki se ni v ničemer razlikovala od slovenskih šol. Učili so nas profesorji iz Slovenije, iz Trsta in Gorice, vsi so Slovenci.

Vzdušje je bilo izredno dobro in kolegialno. Sošolci smo si med sabo radi pomagali. Profesorje smo spoštovali. V posebno živem spominu mi je ostala Laura Abram, Vinko Beličič, Franc Gorše in Roza Šturm.

Ob prihodu v Avstralijo ni bilo sprva opaziti nobenih večjih razlik. Vse osnovnošolske otroke so takoj poslali v šolo. Tudi za starejše je bilo poskrbljeno. S petnajstimi dekletki srednješolske starosti sem se udeležila prvovrstenega enomesečnega tečaja angleščine in priprave za bolniško službo. Avstralija je bila velikodušna do prišlecev, in je storila vse, da so nas čim prej pripravili in razporedili za delovna mesta.

Po enem letu v družinskem taborišču in v bolniški službi, sem se začela zanimati za nadaljnji študij. Odkrila sem trdno izdelan srednješolski učni sistem na daljavo, v katerega sem se lahko takoj vpisala. Za vstop na univerzo sem potrebovala maturo iz štirih predmetov. Vpisala sem v angleščino, nemščino, italijanščino in latinščino. To so bili dobri in sistematični tečajji, z utrjevalnimi vajami in testi. Po končanem študiju sem se prijavila na maturitetne izpite (pisne in ustne)

in jih dobro opravila. Vstop na univerzo je bil zagotovljen.

Ko sem v letu 1966 nastopila univerzitetni študij – medtem sem se poročila in odpravila v šolo dve hčerki – je bil to veliko večji kulturni šok. Znanje, ki si ga je študent pridobil, je bilo v glavnem sad samostojnega raziskavanja, argumentiranja, premišljevanja. Vse to pa je bilo treba predstaviti pisno. Za nemško literaturo, klasično zgodovino, antropologijo in sociologijo je bilo treba pisati dolge argumentativne eseje, podprte z raziskovanjem, obširnimi gradivom in referencami. Prav tako na izpitu ob koncu leta, kjer je bilo treba odgovoriti v treh urah s krajšimi eseji na 4 vprašanja. Potrebna je bila prilagoditev, ki je trajala celo prvo leto.

3. Po izobrazbi ste germanistka, a vse življenje je v središču vaše pozornosti in vaših prizadevanj slovenščina. Kako to? Verjetno bi bila vaša strokovna pot germanistke v Avstraliji lažnejša in lažja, mar ne?

Ne vem, če bi bila ta pot lažja. Prav gotovo ne bi bila tako zanimiva, bogata z izkušnjami in uspehi. Nemščino sem v prvi vrsti študirala, da se usposobim za poučevanje na srednji šoli. Nadaljevala sem, ker me je cel nemški literarno-filozofsko-sociološko-politično-zgodovinski kontekst, kot so ga predavali na univerzi Monash izredno zanimal. Moje veliko odkritje je bil Goethejev genij. Moje magistrska naloga *Funkcija novele v Goethejem delu*, je predstavljala vrhunec moje študijske dobe. S tem delom sem želela približati današnjemu človeku Goethejevo misel, pogled na svet, na človeka in naravo. Takrat so v mojem življenju nastopile družinske razmere, ki so učinkovito zaustavile moj univerzitetni študij in akademsko pot. Obenem sem začutila, da si moram poiskati novo področje delovanja in sveža obzorja. Našla sem jih v poklicu srednješolske profesorice.

Kot profesorica in kasneje ravnateljica Victorian School of Languages sem se z vsem

srcem posvetila projektu uvajanja slovenščine kot drugega jezika.

Okoliščine za uveljavljanje slovenščine v času od 1980 do 2000 so bile idealne: od uradne definicije Avstralije kot multikulturne dežele, do z njo povezanih srednješolskih reform, na podlagi katerih sem v državni šolski sistem uvedla slovenski jezik, pripravila učni program in dokumentacijo za maturo. Nadaljeval se je z udejstvovanjem v dveh šolskih prenovah, s koordiniranjem jezikovnih tečajev in razvijanjem učnih programov za nemščino in slovenščino.

Nenazadnje ustanovitev *Institute for Slovenian Studies of Victoria* in spletnega stičišča Thezaurus. Ravno s slovenščino sem se odzvala izzivom in priložnostim interneta za ohranjanje jezika in povezovanja med Slovenci v svetu. Zadal sem si nalogo, da s Thezaurusom predstavljam Slovenijo in njeno enkratnost Avstraliji in svetu ter obenem

izkoristim možnosti, ki jih ponuja sodobna tehnologija, za povezovanje naše, po vsem svetu raztresene skupnosti.

Morda bi bila pot germanistke lažja, a gotovo me ne bi pripeljala k plodnem in ustvarjalnem delu Thezaurusa, ki oživlja, spodbuja in zadovoljuje. Tako sem lahko združila strokovno delo z osebnim zanimanjem in ljubeznijo do svoje kulturne dediščine.

4. Slovenščina v šoli je v prejšnji številki pa tudi že kdaj prej, pisal o prizadevanjih: ohranjanje slovenščine kot materinščine in raznih koncih sveta. A kaže, da je med vseh dragocenimi dosežki s tem v zvezi najpomembnejši – uveljavitev slovenščine kot maturitetnega predmeta v Avstraliji. Pred nedavnim ste avstralski Slovenci svečano in strokovno poglobljeno proslavili 25-letnico tega dosežka. Povejte nam,

prosimo, kako je do te pobude prišlo in do kod ste prišli v teh petindvajsetih letih.

Prvi in najvažnejši dosežek je bil vzpostavitev pouka slovenščine kot akreditiranega maturitetnega predmeta v viktorijskem šolskem sistemu. Pobudo za maturo iz slovenskega jezika je dal p. Stanko Zemljak, ko me je nekega dne vprašal, če bi se dalo kaj narediti za slovensko maturo. Našim dijakom, ki so se učili slovensko – takrat še v Baragovem domu, smo hoteli čimprej preskrbeti akreditiran šolski predmet.

Kot profesorica nemščine in angleščine na gimnaziji Monash, sem se takoj zagnala v priprave in raziskavo. Pripravila sem vso potrebno dokumentacijo in vložila prošnjo, ki je bila odobrena. Za maturitetne predmete je v Viktoriji odgovorna neodvisna ustanova, ki administrira vsebino, izvajanje in ocenjevanje maturitetnih izpitov za vse predmete. Za odobritev so zahtevali utemeljitev slovenske mature, opis načrtovanega tečaja in njegovih pedagoških ciljev, opis slovenskega jezika s slovničnimi elementi, seznam predpisanih in predlaganih učnih knjig in slovarjev, ter gradiva – knjig, kaset, plošč, diapozitivov. Ravno tako tudi vzorec pisnega izpita po zgledu obstoječih maturitetnih jezikov.

Naslednji korak je bila institucionalizacija slovenščine v okviru Victorian School of Languages, v okviru katere smo novembra leta 1976 ustanovili Združenje slovenskih učiteljev Viktorije (Slovenian Teachers Association of Victoria). VSL je bila ustanovljena leta 1934 po iniciativi profesorja, ki je menil, da šolski učni programi ne nudijo dovolj jezikov. V jezikovni program so se lahko vpisovali tudi dijaki iz drugih šol. VSL se je po 2. svetovni vojni obdržala in s prihodom novih priseljencev različnih narodnosti, začela uvajati nove jezike. Tako je z uvedbo slovenščine VSL imela že 23 jezikov.

Drugi dosežek je bil vzdrževanje slovenščine kot izbirnega predmeta v šolskem sistemu celih 25 let. To je pomenilo ves

ta čas nositi strokovno in administrativno odgovornost za predmet in njegovo ponudbo. Imeti v rezervi učitelje. Vsako leto poskrbeti za dovoljšno število učencev, oglaševati prek radia in v tisku. Pripravljati učne načrte in učno gradivo za celoten šolski program in maturo in ob dveh temeljnih šolskih prenovah. Pomenilo je tudi močno podporo slovenskih staršev, ki so bili v nekem smislu partnerji v tem podvigu.

O pomenu našega delovanja priča vrsta publikacij pod sponzorstvom Ministrstva za šolstvo Viktorije, kot je moje leta 1984 izdano *Slovensko slovstvo – berilo*, v naslednjem letu pa še knjižica z zvočno kaseto, *Slovenske narodne pesmi*.

V zadnjih 15 letih je bila izdana vrsta slovenskih učnih programov, ki so služili za vzgled v procesu razvijanja novih učnih programov, posebno slovenskim jezikom. Od leta 1992, ko sem nastopila upraviteljsko mesto pri VSL, sem pripravila z učitelji slovenščine: *Slovenian Course Outlines 7 – 10 & VCE 11 – 12* (VSL 1992), *Slovenian CSF Multilevel Syllabus* (1995), *Slovenian CSF Course Guidelines* (1996), *Slovenian CSF & VCE Course Outline* (2003). V letu 2001 sva s Sandi Ceferin izdelali za maturitetno ustanovo Victorian Curriculum & Assessment Authority (VCAA) *Slovenian VCE Study Design* (2002).

Naš tretji in največji dosežek je spletno stičišče Thezaurus.com in projekti, ki smo jih razvili v njegovem okviru. Podpora za ta podvig je prišla tako iz Ministrstva za šolstvo Viktorije, kot tudi od slovenskega ministrstva za kulturo in ministrstvo za zunanje zadeve.

5. Kako je bilo in je pri vsem tem z učbeniki in drugimi učnimi gradivi, saj slovenskih ni bilo mogoče aplicirati neposredno, mar ne?

Povezali smo se s Slovenci v ZDA, v Trstu in v Sloveniji, naročili primerne učne pripomočke in gradivo, tako za učitelje, kot tudi za učence. V šoli je bilo namreč strogo

prepovedano uporabljati knjige in besedila s komunističnimi simboli in vsebino.

Tako smo za učence naročili berila za osnovno šolo in prva tri leta gimnazije iz Trsta, iz ZDA pa knjigo prof. Gobca *Slovenian Language Manual I in II*, ki je bila prirejena za učence v angleškem govornem področju. Vse ostale knjige smo v obilju dobili iz Slovenije: slovnico, slovar, berila za višje razrede srednje šole, knjige za učenje slovenščine, kot je bila Toporišičeva *Zakaj ne po slovensko?*, zgodovine, antologije in preglede slovenske književnosti. Imeli smo atlase, zgodovinske delovne zvezke, diapozitive, zvočne kasete in plošče. Vse to je bilo potrebno prilagoditi našim učencem. Pripravili smo zgodovinska in literarna besedila, slovnične vaje in slovarčke.

Primernega učnega teksta za učenje slovenščine, ki bi ga lahko uporabljali v celoti za srednjo šolo, še nimamo. Uporabljamo najnovjše šolsko gradivo in povzemamo in prirejamo vse primerne vsebine. Dijake vzpodbujamo k branju z izbori avtentičnih sodobnih besedil iz Slovenije, iz revij, časopisov ali svetovnega spleta. Na tak način jih spodbujamo, da si vsak teden preberejo raznovrstne slovenske publikacije in o njih diskutirajo ali pišejo, ter na tak način vzdržujejo stik s sodobnim kulturnim življenjem Slovenije. Za maturante in dijake z dobrim znanjem slovenskega jezika uporabljamo izbrane lekcije v knjigah

Slovenščina za tujce in Učimo se slovenščino, in izvrstno slovnico, *Slovene. A Comprehensive Grammar* (P. Herrity).

6. Zdaj pa k Thezaurusu. Zdi se, da je pobuda zanj zrasla iz istih prizadevanj kot slovenščina pri maturi, le da jo je izzvala in omogočila nova, računalniška tehnologija. Prosimo, če opišete zamisel in dosedanja realizacijo.

Odločilna pobuda je prišla od viktorijskega Ministrstva za izobraževanje, ki je finančno in strokovno podprlo jezikovna združenja

LOTE (Languages Other Than English) pri uvajanju informacijske tehnologije v srednje šole. Osnovna zamisel je bila načrtovanje spletne strani, ki bi jo predstavniki učiteljskih združenj oblikovali kot učno in komunikacijsko orodje pri poučevanju jezika.

Za nas je bila to idealna priložnost, da premislimo naše delovanje in za prihodnost določimo cilje in naloge v okviru spremenjenih pogojev, ki jih prinaša privatizacija šolstva, ter vključitev novih in pluralnih tehnologij, med njimi interneta in multimedijev.

V tem procesu smo kot svojo ciljno skupino odkrili drugo in tretjo generacijo slovenskega rodu, ki smo jo poimenovali "izgubljena generacija", saj jo je zanimanje uradne izseljenske kulturne politike in izseljenskih društev, prvenstveno namenjeno prvi generaciji izseljencev, zaobšlo in zapisalo asimilaciji. To je generacija, ki je izpostavljena kulturni asimilaciji sodobnosti in globalizacije, začela ponovno odkrivati svoje poreklo, vendar ne z vračanjem v idilo preteklosti, kot to počnejo njihovi starši, temveč prek stikov s sodobnim slovenskim življenjem, ki jim je vrednostno bližji in bolj domač.

Rezultat naše izhodiščne raziskave in njene analize, je bila temeljna preusmeritev delovanja in ciljev društva, ter razširjena definicija njegovega članstva. Na tej osnovi je nastal Institute for Slovenian Studies of Victoria in vzporedno, kot njegov osrednji projekt, spletno stičišče Thezaurus.

Thezaurus je po petih letih obstoja postal v prvi vrsti spletni arhiv za študij slovenskega jezika in kulture: z izbranimi spletnimi povezavami, s spletno revijo, jezikovnim delom in podatki o slovenskih tečajih, spletno učilnico, z diskusijskimi forumi in spletno galerijo.

Jezikovni sklop – *Slovenian Language Resources*, je nastal na iniciativo viktorijskega ministrstva za izobraževanje, je spletni arhiv slovenskega jezika, z informacijami o maturi,

štipendijah in tečajih po svetu. Razširili smo ga s spletno učilnico – *Webclassroom*, ki povezuje metodo spletnega raziskovanja in tematskim učenjem jezika s pomočjo slovenskih kulturnih virov na svetovnem spletu. Tu je še izbor kakovostnih medmrežnih povezav – *Thezaurus Links*.

Zelo priljubljena je spletna revija -

Sloveniana Webzine s podnaslovom Uniqueness in the heart of Europe, ki predstavlja Slovenijo s članki o posebnosti slovenske kulturne dediščine.

Projekt *Careerlinx* je nastal na pobudo viktorijske vlade. Njegov namen je promovirati znanje slovenščine kot maturitetnega jezika in prednosti, pri štipendiranju, zaposlitvi in poklicni karieri. Vsebuje osebne izjave maturantov slovenščine v Viktoriji, splošne predstavitve Slovenije in slovenskega jezika, šolskih izmenjav in štipendij.

Spletna galerija *Galeria Sloveniana* predstavlja dela na tujem delujočih slovenskih umetnikov. Začeli smo s skupinsko razstavo Slovenski umetniki v Avstraliji, ki je nastala sočasno z njeno razstavo v Baragovem Domu v Melbournu. V pripravi je samostojna razstava umetnika v lesu Andrewa Potočnika in razstava fotografij *Currents/Tokovi* Saše Ceferin.

Trenutno so deležni največ pozornosti prenovljeni *Thezaurusovi Forumi*, diskusijske skupine, ki predstavljajo interaktivni in povezovalni del Thezaurusa.

Tu je še projekt *Literator.net*, ki smo ga leta 2001 predstavili najprej avstralski javnosti v okviru avstralske turneje 5 slovenskih avtorjev, ki smo jo pripravili skupaj z Društvom slovenskih pisateljev. Slovenski javnosti smo ga predstavili jeseni istega leta. Gre za kartografijo slovenske književnosti za angleško govorno področje, ki bi na enem mestu izbrala in kontekstualizirala slovenske avtorje in njihova dela. *Literator* je verjetno naš najbolj odmevni projekt, ki pa ga kljub moralni podpori Društva slovenskih

pisateljev, slovensko Ministrstvo za kulturo ni vzelo dovolj resno in ga primerno podprlo, zato *Literator* še vedno ostaja v računalniku čakajoč na svojo javno realizacijo. Prav tako ostaja v predalih naš projekt slovenskega spletnega tečaja, ki smo ga razvijali in pripravljali več let.

Lahko rečem, da je *Thezaurus* najlepši primer slovensko-avstralskega sodelovanja, saj z nami od samega začetka sodeluje slovenski spletni in grafični oblikovalec Bojan Ažman (aka Chiron Morpheus). V prisposodbi bi lahko rekli, da smo s *Thezaurusom* postavili kulturno ambasado, ki s svojimi spletnimi publikacijami in komunikacijskimi orodji predstavlja slovensko skupnost in njeno kulturo angleško govorečim javnostim.

7. Kako pa je z odmevnostjo, z odzivanjem na to ponudbo? In s čim bi se v projekt lahko vključili slovenski slavisti, nemara tudi s svojimi učenci in dijaki, saj je res, da bi se ob tej živahno razvijajoči se zamisli lahko tvorno povežalo slovenstvo na vseh petih celinah?

Odmevnost je izredna. *Thezaurusova* publika je narasla v 4 letih na 167.000 zadetkov mesečno, in sicer iz 53 držav. Najbolj so obiskani prenovljeni *Thezaurusovi* diskusijski forumi, kjer obiskovalci lahko prebirajo in pišejo o novostih na kulturno jezikovnem področju v Sloveniji in med Slovenci po svetu.

Večino naših iniciativ prevedemo v spletne projekte, ki so odprti za sodelovanje in udeležbo. V *Forume* se vsakdo lahko prijavi in vključi v dialog. Za spletno revijo *Sloveniana* imamo sodelavce v Avstraliji, Sloveniji in Argentini. Z mnogimi drugimi se povezujemo prek spletnih povezav.

Razširitev baze sodelavcev, njihovo vključevanje in konstruktivno sodelovanje je aspekt, ki se mu posvečamo že nekaj časa, saj bomo le s širokim krogom sodelavcev zagotovili *Thezaurusovo* obstajanje skozi čas, saj le-ti zagotavljajo kakovostne vsebine,

razširjanje kroga bralstva in nenazadnje, razbremenitev naše uredniške skupine.

Sodelovanje slavistov in njihovih dijakov bi bilo izjemno dobrodošlo na jezikovni sekciji *Thezaurusa*, posebej pri projektu spletne učilnice.

8. Opora in podpora vseh teh prizadevanj je oz. naj bi bil Institut za slovenske študije Viktorije (Institute for Slovenian Studies of Victoria). Povejte nam nekaj besed še o tem. S čim bi vam ustrezne institucije v Sloveniji lahko najbolj pomagale, saj je zamisel tako velika in dragocena, da bi jo morali prav v domovini vzeti zelo zares.

Leto 1998 je bilo odločilno. Naši razredi so se znatno skrčili, istočasno pa se je začela prijavljati na pouk odrasla, druga in tretja generacija dijakov, z zanimanjem za slovenski jezik. Tako smo si si zastavili nove cilje in preusmerili naše delovanje. Za sabo imamo sedaj pet let ustvarjalnosti in izrednih dosežkov. Slovenija nas je finančno podprla, vprašanje formalnega sodelovanja, ki se mi zdi osrednje vprašanje prihodnosti, pa je zaenkrat še odprto.

Največji problem vidimo v tem, da za področje spletnih projektov ni enotnih in jasnih kriterijev, tako vsebinskih kot tudi tehničnih. Narava spletnih projektov je interdisciplinarna in žal se naši projekti pogosto zataknejo v problematiki medresorske pristojnosti, in so na koncu deležne le simbolične podpore.

Dosedaj se je naš dialog s Slovenijo dogajal izključno v zvezi z razpisi in prošnjami za finančno podporo projektov. Ob priložnosti našega srebrnega jubileja smo imeli nekaj pogovorov glede sodelovanja, predvsem z dr. Lucijo Čok. Vrsto predlogov smo izročili parlamentarni delegaciji in Uradu za Slovence. Glede sodelovanja in podpore naših projektov smo se pogovarjali tudi z Ministrstvom za kulturo, Ministrstvom za šolstvo, znanost in šport, s SIM, SAZU, ZRS Koper, z Društvom slovenskih pisateljev.

Rezultate sodelovanja bo, upam, prinesel čas.

Vendar to ne pomeni, da na tem področju ni napredka. Urad za Slovence po svetu je letos omogočil, da smo poslali v slovensko šolo štiri srednješolce. Ob tej pomembni iniciativi za ohranjanje slovenskosti v poizseljenem rodu gre srčna zahvala še ravnatelju ŠKG Jožetu Mlakarju, ki je v pogovorih med nama že pred tremi leti načel vprašanje srednješolskih študijskih izmenjav.

Če se vrnem k vprašanju o možnostih sodelovanja: upam, da sem Vam deloma odgovorila. Kot Institut vzpostavljamo povezave in se trudimo za plodne izmenjave na kulturno-izobraževalnem področju. Za sodelovanje se trudimo in ogromno energije porabimo za to, da bi institucije in posameznike zainteresirali za sodelovanje. V tem trenutku vidimo predvsem potrebo po formalnem in integriranem programu za ohranjanje slovenskosti med drugo in tretjo generacijo in enotno institucijo, ki bi ji lahko predložili program proaktivnih in izvedljivih predlogov.

9. V sklopu proslavljanja že omenjenega srebrnega jubileja slovenščine ste v svojem referatu poudarjeno razmišljali o temi: slovenski jezik in kultura – izgubljena generacija in prihodnost. Bi se dalo v okviru tega pogovora izreči kako misel tudi o tem, s tem da bi temo rajši širše razvili v kakem samostojnem članku?

To je ena izmed glavnih nalog, ki si jo je zadal Institut za prihodnost. Prav kot društva in središča je šolski pouk služil potrebam izseljencev. V domu so starši govorili večinoma slovensko in so želeli, da se otroci učijo slovensko. Pripravljani so bili vložiti v to svoj čas in trud, in jih voziti vsako soboto v šolo.

Danes je to drugače. V domovih druge generacije večinoma ne govorijo več slovensko, in otroci se sami odločijo za pouk, morda po obisku v Sloveniji ali po pripovedovanju sovrstnikov, ki obiskujejo

šolo. In teh je seveda vedno manj.

Kot skupnost smo dosegli prelomnico. Potomci, ki jih imenujemo 'izgubljena generacija' so predvsem izgubljeni za veselilne oblike kulturnega življenja, ki so jih razvili prvi izseljenci. Vendar pa v tej generaciji obstaja želja po spoznavanju svojega rodu in svoje dediščine. Kot že odrasli, in v svojih izbranih poklicih, obiskujejo sorodnike v Sloveniji, se zanimajo za sodobno slovensko kulturo in jezik. Zavedajo se namreč, da je slovenski jezik bistven za povezave s Slovenijo in polno prepoznavanje slovenskega duha.

Glavna naloga, ki si jo je zadal *Institute for Slovenian Studies of Victoria*, je bila povezati te potomce Slovencev po svetu s svojimi slovenskimi izviri in tako oživljati in utrjevati slovensko identiteto. Stičišče Thezaurus.com je idealno orodje uresničevanja te naloge.

10. In za mehkejši konec pogovora: Velikokrat ste zadnja leta že obiskali domovino in se tu mudili tudi po nekaj tednov, zmeraj v nenehni dinamiki in še s fotoaparatom zraven. Vemo, da se vam marsikakšna fotografija tudi imenitno posreči. Zaupajte nam, kako fotografijo iz domačih krajev doživlja izseljenec ali zdomec?

Lahko rečem, da sem Slovenijo odkrila skozi objektiv fotoaparata. Nedvomno je bilo moje odkrivanje Slovenije najmočnejši vzgib za prebujanje mojega fotografskega talenta. Takoj ko sem po pol stoletja zagledala z belim pajčolanom pokrito, v spominu tako drago, pokrajino vasi, zvonikov, polj in gozdov, sem videla očarljivo kompozicijo. Ko je sneg skopnel, je na mesto pravljicne beline in zastrtih oblik, stopilo razkošje barv in elementov – v mestu in na deželi. Po dolgem času sem imela čas, da zrem, občudujem in snemam. K naravni in arhitekturni raznolikosti slovenske dežele so se pridružili še letni časi, od zelenega pomladnega klitja in cvetja do bogatih barv, v katerih žarijo

gozdovi v zgodnji jeseni.

Ob svojem drugem in tretjem obisku sem imela še druge cilje. Tečaj slovenskega jezika smo hoteli obogatiti s fotografijami utripa sodobne Slovenije in tako sem začela snemati tipične prizore: prodajalke na Ljubljanskem trgu, stojnice s sadjem in zelenjavo, mladino pod Prešernovim spomenikom, kraške hiše, shod na Šmarni gori, množico na Kongresnem trgu, in podobno.

Zbirala sem tudi ilustracije za spletno revijo Sloveniana in Thezaurusov Newsletter. Zanj sem posnela tudi predstavitev Slovenskega pravopisa in promocijo Literatorja. Festival 400-letne trte v Mariboru in Plečnikove zgradbe so bile zame veliko odkritje, in obenem gradivo za članke v spletni reviji Sloveniana. Pozneje sem snemala z digitalno kamero in imam sedaj preko 4000 tematsko urejenih posnetkov iz Slovenije. Iz tega fotografskega gradiva sem pripravila razstavo, ki bo v kratkem, pod naslovom Tokovi-Currents, objavljena v spletni galeriji Sloveniana.

Hvala! In nasvidenje na domačih tleh!

Štirideset let uspešnega življenja na peti celini

Saša Ceferin

Slovenski naseljenci v Avstraliji poznamo štetje let, odkar smo prišli v to daljno deželo: dve leti, tri leta, pet let. Potem pa smo pozabili na to, dokler ni bilo kar naenkrat trideset in še več let za nami in je ta zemlja, ki je bila nekoč tako tuja, postala naša, posebno če imamo za sabo uspehe in dobro življenje.

Stanko Prosenak šteje že 40 let, pa še malo čez, odkar je stopil decembra 1956 prvič na avstralska tla. Za sabo ima izredno razgibano, uspešno, podjetno in raznoliko življenje. Človek bi rekel: pravi slovenski pionir.

Zdaj, v letu 1998, ima za sabo eno najdaljših obdobij delovanja, pet let upravnštva Doma počitka matere Romane. Je prišel čas za pokoj in brezdelje? "Kaj še! Malo spremembe, počitka in razvedrila, potem se bo še pokazalo. Človek mora nekaj delati."

Najprej govori Stanko o svojem delu kot upravnik Doma. Zadnjih pet let je bilo morda najbolj pomembno obdobje v njegovem poslovnem, in osebnem življenju: življenska izkušnja.

"Služba, kjer si potreben; narediš nekaj dobrega - opravljaš koristno delo".

Imel je najvažnejšo osnovo za to delo: poslovno ozadje. In vendar ga je bilo strah pred nalogo. Stari ljudje te potrebujejo. Lahko so težavni, imajo svoj ponos, svoje želje, svoje spomine, pa so nebogljeni in potrebujejo

nekoga, da se nanj naslonijo. Moraš jim biti oče. Odgovoren si zanje. Razumeti jih moraš. Tudi strog moraš biti v pravem trenutku; odločen, kadar pride do konfliktov. Do teh vedno pride v skupini 30 stanovalcev, lahko tudi med stanovalci in uslužbenci. Nadvse pomembno je ozračje, da se počutijo doma. Dober odnos do ljudi je vse, in pa dobra komunikacija. Z ljudmi moraš govoriti. Razumeti moraš tudi sorodnike. Gotovi morajo biti, da se bo njihova mati dobro počutila, da bo z očetom vse v redu.

Stanko mi je pravil o Grkinji, ki se je tako dobro počutila v Domu, da ni hotela nikamor drugam, kljub temu, da je razumela samo grško. Stanko je pripravil spisek grških besed, da so lahko vprašali najvažnejše in dobili od nje odgovor, pa so se izvrstno razumeli.

Stanko je bil od prihoda v Avstraliji v celi vrsti podjetij. Začel je kot trgovski pomočnik – za Avstralce so bile njegove kvalifikacije deveto čudo – potem pa zelo hitro kot poslovodja. Večkrat je kupil in pozneje prodal lastno podjetje. V življenju se je lotil vsega, se oprijel vsake stvari. Enkrat je bil celo "landscape gardener". V vseh svojih podvigih je tudi uspel, razen povsem na začetku, ko je kupil poceni tovornjak v slabem stanju in vse izgubil. Dragocen nauk, ki ga ni nikdar pozabil.

Od vsega začetka je Stanko deloval pri slovenskem društvenem življenju. Pri društvu je opravljal vrsto služb, od blagajnika do dolgoletnega predsednika in podpredsednika Slovenskega društva Melbourne.

Osamosvojitve Slovenije je bila zanj velik dogodek. Kot član Narodnega sveta se je z vnemo vrgel v delo za priznanje Slovenije kot samostojne države. Vedno se je zavedal svoje slovenske identitete. Njegovi otroci so znali povedati, da so Slovenci in da govorijo slovensko v času, ko so naši ljudje največkrat rekli: "I speak Yugoslav".

Stanko Prosenak je zadovoljen človek. Ima ženo, ki je zavedna Slovenka, čeprav je rojena v Avstraliji, dva sinova in hčerko, na katere je ponosen. Nazaj gleda na razgibano in plodonosno življenje in mnogo dejavnosti v slovenski skupnosti. Največ truda je vložil v svojo zadnjo službo kot upravnik Doma počitka matere Romane in tudi gleda nanj s ponosom in zadoščenjem nad dobro opravljeno težko nalogo. Tudi mi smo lahko veseli in ponosni, da imamo v naši sredi tega delavnega in sposobnega človeka.

SOURCE DOCUMENTS

UNIT 4.

Article: Stanko Prosenak - Štirideset let uspešnega življenja na peti celini, by Sasha Ceferin, Misli - Thoughts, May, 2008, Melbourne, 102-103.

ROČNA DELA IZ AVSTRALIJE

231

Ročna dela iz Avstralije, tako smo v Slovenskem etnografskem muzeju poimenovali terensko raziskavo v Melbournu in v Geelongu v letu 2006, ki je bila del širšega raziskovalnega projekta muzeja, z nazivom *Tradicija ročnih del – odraz ohranjanja in spreminjanja slovenske identitete v Avstraliji*. Rezultat prvega dela raziskave je spletna razstava ali spletni arhiv z naslovom *Spletni arhiv ročnih del Slovencev po svetu*, ki jo lahko spremljate na samostojnem spletnem naslovu www.rocnadela.org. Je rezultat dela in strokovnih prizadevanj treh ustanov, Slovenskega etnografskega muzeja (zanj mag. Daša Koprivec, kustodinja za slovenske izseljence in zamejce), Viktorijskega inštituta za slovenistiko, Avstralija (zanj prof. Aleksandra Ceferin, direktorica) in Zavoda Neuropolis iz Ljubljane, ki ima zasluge za oblikovanje in izdelavo samostojne spletne strani. Raziskavo je v letu 2006 financiral Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, izdelavo spletne strani pa v letu 2007 Slovenski etnografski muzej iz svojega rednega programskega financiranja, sicer v okviru Ministrstva za kulturo RS. Pomemben delež je prispeval še Viktorijski inštitut za slovenistiko (v nadaljevanju ISSV), ki je prof. Aleksandri Ceferin v letih 2006 in 2007 financiral pot iz Melbourn v Ljubljano ter bivanje pri nas, saj smo v jesenskih mesecih 2006 in 2007 nadaljevali s pomembnim delom na sami raziskavi ter pri postavljanju in prezentaciji spletnega arhiva. Plodno sodelovanje pa se je nadaljevalo tudi v letu 2008, tako v Melbournu, kjer je prof. Ceferin poskrbela za javno predstavitev spletne strani v marcu 2008 v okviru izredno pomembnega *Slovenskega festivala* v Melbournu, kot tudi ponovno v Ljubljani jeseni 2008, česar rezultat sta nenazadnje tudi pričujoča prispevka v tem Etnologu.

Izdelki ročnih del

Izdelkom ročnih del, ki smo jih uvrstili v spletno razstavo in raziskavo, smo določili status **muzejskih predmetov**, zato smo jih tako tudi podatkovno obdelali. Vsem predmetom smo določili devet temeljnih podatkov: ime predmeta, avtorja izdelka, čas in kraj izdelave, material in tehniko izdelave, motiv, mere in kdo je predmet za spletno razstavo fotografiral. Vsi izdelki na spletni razstavi so fotografirani dvakrat, na

SOURCE
DOCUMENTS

UNIT 5.

Article: Ročna dela iz Avstralije, by Daša Koprivec, Etnolog, 18/2008, 2008, Bulletin of the Slovene Ethnographic Museum, Ljubljana, 231-239.

Izdelki iz porcelana, ki jih je izdelala in ročno poslikala Julijana Kure.
Foto: Daša Koprivec, Geelong, maj 2006.

Božični zvončki iz tekstila, ki jih je izdelala Anica Kodila.
Foto: Daša Koprivec, Melbourne, maj 2006.

Lepa notranjost doma s slovenskimi simboli pri Metki Lenarčič.
Foto: Daša Koprivec, Melbourne, maj 2006.

dva načina: na terenu samem (posnetke sta naredili prof. Ceferin in mag. Koprivec) in studijsko (posnetke je naredil muzejski fotograf Marko Habič).

Po temeljitem strokovnem razmisleku smo se odločili za razvrstitev predmetov v **šest osrednjih motivov**: simbolni, praznični, nabožni, cvetlični, geometrijski in pravljnični. Kot **materiali** nastopajo: tekstil, les, glina, kamen, steklo, papir in porcelan. Ročno narejeni izdelki naših izdelovalcev so iz vseh naštetih materialov. Poleg tovrstne raznolikosti pa so še bolj **raznolike tehnike** izdelovanja teh predmetov. Našteli smo jih več kot petnajst: klekljanje, vezenje, šivanje, kvačkanje in pletenje, posebni tehniki "pergamana" in krpanka; pa brušenje in struženje, nanašanje oljnih barv na les, slikanje na porcelan ...; vse si lahko ogledate na naši spletni strani.

Vse zgoraj našete kategorije imajo možnost **filtrirnega iskanja**, ki smo mu dodali še četrti sklop – **izdelovalci**. Medsebojno spoznavanje in razvrščanje 46 predmetov daje zelo zanimive rezultate za spoznavanje z vsebino ročnih del in tudi širšega identitetnega konteksta med slovenskimi izdelovalci v Avstraliji, kar je bil tudi namen te raziskave. Med simbolnimi motivi najdemo na primer nagelj, planiko, lipov list, lastovico itd. Isti simbolni motiv je lahko izdelan v več materialih, kar izvemo prav s pomočjo filtrirnega iskanja po spletni razstavi. Motiv planike se pojavlja na primer kot čipka in kot keramična broška. Prav tako je motiv sv. Marije moč najti na iz različnih materialov izdelanih predmetih kot na primer: mozaikih, čipkah, vezanih prtičkih itd; in spet, če izhajamo iz materiala samega, vidimo, da se na čipkastih izdelkih pojavlja zelo veliko motivov, ki deloma izhajajo iz tradicionalne slovenske motivike, kot sta nageljček ali planika,

najdemo pa tudi povsem nove, avstralske, na primer kenguruja, koalo itd. Menim, da je prav možnost razvrščanja predmetov v posamezne skupine pomembna baza za nadaljnje raziskave, ko bomo spletni arhiv razširili tudi na druge države, kjer živijo slovenski izseljenci, vsekakor v Argentino, Kanado, ZDA in v evropske dežele. Takrat bo mogoče primerjati med seboj, kateri motivi se v posameznih deželah najpogosteje pojavljajo in kateri so za posamezna izseljenska okolja specifični; kako se izdelki ločijo po materialih, barvah, tehnikah izdelave; koliko se ohranjajo tradicionalna znanja in v kolikšni meri jih v posameznih deželah presegajo. Nastali spletni arhiv nudi veliko možnosti za nadaljnja raziskovanja in povezovanja na osnovi izdelkov ročnih del Slovencev po svetu, raziskava v Avstraliji pa predstavlja prvi bazični del širšega projekta.

234 **Izdelovalci ročnih del**

Na spletni razstavi so predstavljeni trije sklopi: izdelki, potek terenske raziskave ter izdelovalci in izdelovalke ročnih del iz Melbournea in Geelonga v Avstraliji. Če v prvem poglavju lahko govorimo o biografiji predmetov (izdelkov), saj so opremljeni z ustreznimi podatki, potem vsekakor nismo smeli (niti hoteli) pozabiti na ljudi, na izdelovalke in izdelovalce, na njihovo dušo, njihovo srce. Prav slednje je odločilno, kar jih vodi pri izdelovanju, saj so vsi neprofesionalni izdelovalci, se pravi, da se s svojimi izdelki ne preživljajo, temveč jih izdelujejo iz notranjega nagiba, v krogu svoje družine in prijateljev. Tekom raziskave smo obiskali 20 izdelovalcev in izdelovalk, v Melbourneu in v Geelongu. V Melbourneu sva s prof. Ceferin vse izdelovalke in izdelovalce obiskali na njihovih domovih, kjer sva nastanek ročnih del lahko spremljali v njihovih domačih prostorih. Le pri redkih tudi v priročnih delovnih kotičkih ali manjših delavnicah, ki pa so bolj zasebni prostori izdelovalcev znotraj družinske skupnosti kot pa prave delavnice (*“Vsakdo potrebuje nekaj prostora samo zase,”* je dejala ena izmed izdelovalk.). Tudi izdelki so začeli nastajati tako spontano, v določenem življenjskem trenutku posameznega izdelovalca ali izdelovalke. Pri večini gre za slovenske priseljence prve generacije v Avstralijo, ki so bili rojeni v Sloveniji v dvajsetih ali tridesetih letih 20. stoletja ter so se v Avstralijo priselili večinoma v petdesetih letih 20. stoletja. Vsi so bili takoj zajeti v neumorni delovni tempo avstralskega vsakdana, ki je tedaj od vsakega priseljence zahteval in pričakoval polnih delovnih moči in zagnanosti. Tudi slovenski priseljenci so se temu morali podrediti, poleg tega pa poskrbeti še za osnovne potrebe: družino, stanovanje. Časa za sprostitev, za konjičke tedaj skorajda ni bilo, čeprav so izdelovalci in izdelovalke ugotavljali, da je vsakdo od njih marsikaj od tega prinesel od doma, ne samo znanje izdelovanja ročnih del (vezenje, pletenje, klekljanje, šivanje, risanje, slikanje, izdelovanje mozaikov itd), ampak tudi nadarjenost in veselje do izdelovanja. Vendar so njihovi talenti ostajali dolgo časa, tudi dvajset, petindvajset ali trideset let, globoko zakopani. Lidija Bole iz Geelonga nam je povedala: *“Leta 1961 sem prišla v Avstralijo. In takrat sem tudi opustila klekljanje. Imela sem družino in službo. Po dvajsetih letih sem zopet začela in tako nadaljujem še sedaj, ker to je moje najbolj priljubljeno ročno delo.”* In Lojze Jerič iz Melbournea, ki je znan po svojih krasnih mozaikih, je dejal: *“V Avstralijo sem prišel leta 1954. Petdeset let je minilo, da sem se zopet začel ukvarjati z mozaikom. Danes, če mi je le mogoče, zlagam kamenčke pri kamenčku, ki se imenuje*

mozaik.” Prav zaradi navedenega socialnega konteksta pri ročnih delih v zajeti raziskavi danes (še) ne moremo govoriti o njihovi veliki historični vrednosti, saj gre pretežno za ročna dela, ki so nastala v zadnjem desetletju. Vendar so pomembna in povedna prav v kontekstu svojega nastajanja, zato smo jih vključili v kontekst življenjskih zgodb naših izseljencev v novem, priseljenkem avstralskem okolju; ter spremljali, kako so se okoliščine njihovega življenja s priselitvijo v socialnem, ekonomskem in kulturnem smislu spremenile in koliko energije so potrebovali, da so si ustvarili pogoje za življenje, kakršnega živijo danes.

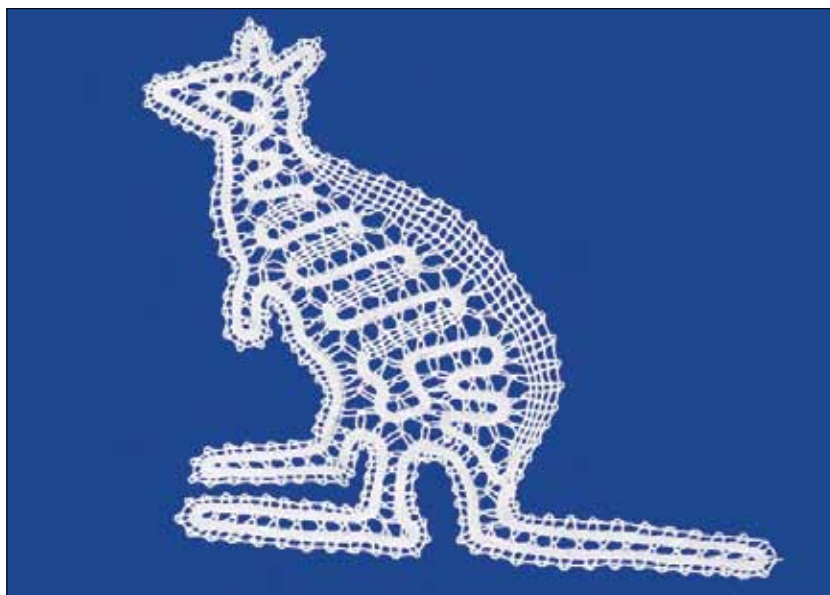
S prof. Ceferin sva vsakemu izdelovalcu in izdelovalki dali možnost in priložnost, da sam/sama pove, kdaj in kako je ponovno začel/začela izdelovati ročna dela. Tako je nastalo dvajset kratkih biografskih pripovedi, ki so večinoma lastnoročno napisane in so že same po sebi pomembna pridobitev za Slovenski etnografski muzej. Za spletno stran smo o vsakem izdelovalcu/izdelovalki povzeli temeljne podatke: o kraju, iz katerega je prišel/prišla, in kdaj je prispel/prispela v Avstralijo, kje se je naučil/naučila izdelovanja in kakšen odnos ima sam/sama do slednjega. Kot celotna spletna stran so tudi biografije pripravljene v slovenskem in v angleškem jeziku. Tako iz biografij izdelovalcev, še bolj pa iz neposrednih osebnih kontaktov in medsebojnih vezi, ki so se spletle tekom druženja v Avstraliji, smo lahko spoznali, da je bil pogosto povod za vrnitev k izdelovanju ročnih del globoko osebne in psihološke narave. Danes, ko so se izdelovalci in izdelovalke ročnih del že upokojili in uredili svoje temeljne obveznosti, ki so jih imeli do družinskih članov, se je njihovo življenje umirilo; toda lahko se je pojavil tudi občutek praznine, osamljenosti in samote, predvsem v primerih, ko so ostali brez svojega življenjskega sopotnika. Tedaj so se vrnili k veseljem, ki so jih poznali v mladosti, in k dejavnosti, ki jih je tudi notranje polnila in bogatila. V avstralski družbi, kjer je tudi za majhen denar mogoče kupiti prav vse izdelke, ročna dela danes niso ekonomska nuja, nasprotno, mnoge izdelovalke so poudarile, da jih izdelovanje stane več, kot če se s tem ne bi ukvarjale, saj ves material za izdelavo kupijo, izdelke pa potem podarjajo in ne prodajajo. Prav to je ena od velikih razlik med njihovim izdelovanjem v otroštvu in danes. Kot je razvidno iz nekaterih biografij, so tam, kje so v Sloveniji sami pletli rokavice, nogavice in tople pulovarje, tudi sami doma redili ovce in sami predli volno; v družini so sami poskrbeli za celoten delovni postopek in za material. Del izdelkov so prodali, del pa imeli za lastno uporabo: kot potrebno toplo zimsko obutev in obleko; kot del celotne opreme gospodinje, skupaj z vezanimi vzglavniki, prti, prtiki, rjuhami in posteljnimi pregrinjali itd. V njihovem otroštvu v Sloveniji so bili domači izdelki v funkciji prepotrebne domače uporabe. In če je bilo potrebno, je dejala ena od informatork, so doma pletli tudi *bratci*. Da pa so vsekakor čipke klekljali tudi fantje in jih odprodajali v različne odkupne zadrage, je povedal informator, doma iz Cerknega, ki se spominja svojega klekljanja iz otroških let, ko je še živel v Cerknem; danes živi v Melbourneu, klekljanje čipk pa je v celoti prevzela njegova žena.

Danes, ko izdelovanje ročnih del ni več ekonomska nuja, je privzelo druge, bolj psihološke dimenzije. Izdelovanje in podarjanje izdelkov izdelovalcem pomeni dodatno veselje, *zadoščenje, razvedrilo in počitek*, pa tudi zadovoljstvo v komuniciranju z drugimi. Hkrati pa tudi v komuniciranju s samim seboj, saj so prav vsi poudarili, da se

236

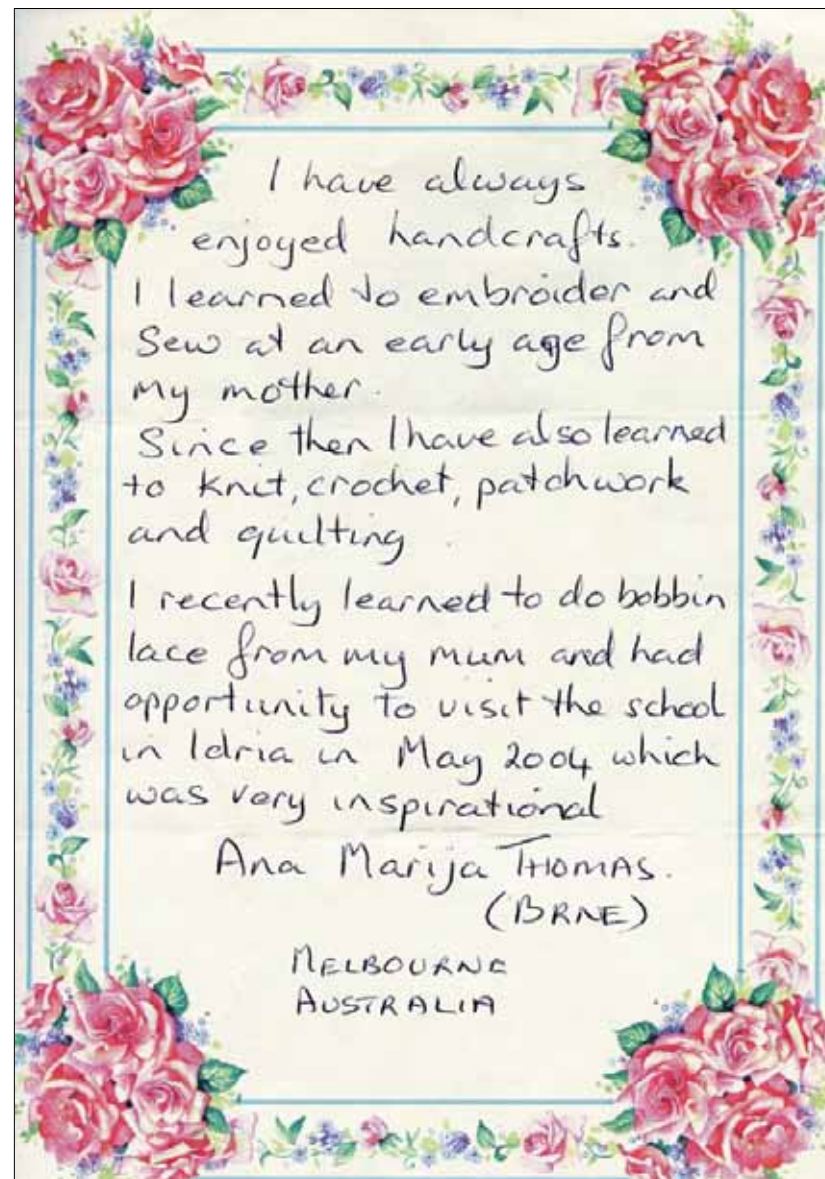

Marija Uršič pri klekljanju idrijske čipke. Foto: Aleksandra Ceferin, Melbourne, maj 2006.

Idrijska čipka, motiv kenguruja, izdelala Marija Uršič v Melbournu.
Foto: Marko Habič, SEM, september 2007.

237

Kratka biografija izdelovalke Ane Marije Thomas, rojene slovenskim staršem v Melbournu.
(Dokumentacija SEM)

med izdelovanjem umirijo, da je to čas, ko so sami s seboj, saj se takrat umaknejo tudi pred družinskimi člani, ne gledajo televizije; tovrstno delo jim tudi v poznih večernih in nočnih urah, vse tja do polnoči ali dveh zjutraj, pomeni sprostitev in ne izčrpanje. Delajo, da se *zamotijo, razvedrijo in bolje počutijo*, so dejali.

Več kot sedemdesetletni gospod, ki se je v mladosti v Sloveniji izučil kamnoseštva in izdelovanja mozaikov, a tega poklica ni nikoli opravljal, je pred štirimi leti začel izdelovati umetniške mozaike. Na vrtu svojega avstralskega domovanja ima majhno uto, prirodno delavnico. Po pripovedovanju članov njegove družine je to prostor, kjer ga ne sme nihče motiti, in tudi edini prostor, kjer ni telefona, kamor se torej popolnoma umakne od zunanjega sveta. Vse življenje v Avstraliji ni imel časa za ta svoj talent in veselje, saj je bil kmetovalec, potem uspešen podjetnik, v zadnjih petih letih pa je naredil toliko mozaikov, da krasijo pomembne dvorane Slovencev in tudi drugih ustanov v Avstraliji. Gospa iz Geelonga izdeluje krasne lesene poslikave s pravljničnimi motivi, ki jih nanaša na otroške mizice, stolčke, krožnike in tudi slike. *“Že ko sem bila majhna, sem rada slikala, vendar mi v mladosti ni bilo dano, da pokažem svoje znanje,”* je dejala. Toda pravi vzgib in razcvet svojega slikarskega talenta je doživela ob srečanju dveh pomembnih dejavnikov v njenem življenju: ko se ji je rodil vnuček, so v obdobju njene menopavze v njej izbruhnili vsi spomini na težko otroštvo, ki ga je imela, in sama pravi: *“Odprli so se spomini na moje otroštvo, ki ga ni bilo. Tako sem v risanju otroških zgodbic prebijala svoje menopauzalno deprežen. Z veseljem vzamem čopič, in otroške fantazije se začno.”*

Kolikor izdelovalcev, toliko različnih življenjskih zgodb in toliko raznovrstnih izdelkov, bi lahko rekli. Vsakdo od naših izdelovalcev je tekom let našel svoj izraz. Mnogi med njimi so svoje domače znanje iz Slovenije nadgradili in dopolnili. Ostali so zvesti tistemu, česar so se naučili; kljekljanju, vезenju, šivanju, pletenju, kvačkanju. Samo motivi in barve so lahko nove in drugačne. Izdelke podarjajo ali pa jih hranijo v lastno veselje; zdi se, da se danes še “najslabše godi” raznovrstnim prtom in prtčkom, saj jih njihove hčere in vnukinje ne polagajo na mize in police. *“They want it to be only flat,”* so se pritoževale naše izdelovalke. Enako velja tudi za t. i. *poštirkane prte*, ki jih v Melbournu po “receptu” svoje mame izdeluje Metka Lenarčič, in so *nekaj posebnega ter v avstralskem okolju prava zanimivost*. Spet druge izdelovalke so se šele v Avstraliji naučile nekaterih tradicionalnih “slovenskih” ročnih spretnosti. Tako se je gospa Marija Brne iz Melbournna šele pri sedemdesetih naučila kljekljanja v slovenskem verskem središču v mestu Kew, danes pa ima eno najlepših in najbogatejših zbirk kljekljanjih prtov in prtčkov, kar sva jih s prof. Ceferin imeli priložnost videti. Spet druge so našle popolnoma nove izraze in se “osvobodile” tradicionalnih tehnik in znanj ter zaživele v popolnoma novih izrazih, kot so barvanje porcelana, kaligrafija in izdelovanje voščilnic iz pergamenta, pa tehnika krpanke, slikanje lesa in keramike z oljnimi barvami itd. Slovenski motivi se prelivajo z avstralskimi: nagelj, planika, lipov list z evkaliptusi, koalami in kenguriji, s specifičnimi avstralskimi drevesi, rastlinjem in barvami. Dejansko gre za proces ohranjanja in spreminjanja slovenske identitete v Avstralije, ki ga lahko opazujemo tudi skozi ročna dela, ki nastajajo v Avstraliji v rokah naših priseljencev prve generacije, ki pa vsi živijo v novem priseljenjskem okolju že preko štirideset ali celo petdeset let.

Pomen spletnega arhiva in raziskave za muzej

Vsekakor je potrebno na prvem mestu poudariti, da je spletni naslov www.rocnadela.org

prva spletna razstava Slovenskega etnografskega muzeja in prvi spletni arhiv ročnih del Slovencev po svetu. V Slovenskem etnografskem muzeju pa smo pridobili tudi 31 izdelkov ročnih del v trajno last in tako še obogatili nastajajočo zbirko kulturne dediščine slovenskih izseljencev, ki jo tudi sicer zbiramo in hranimo v muzejskem fondu. Izdelki so zelo raznoliki, saj nam jih je podarilo dvanajst izdelovalcev in izdelovalk, ki izdelujejo v različnih tehnikah in motivih. Pridobili smo vezene, kvačkane, pletene, šivane in klekljane izdelke, z motivi planike, nageljna, lastovice, vrtnic; pa mozaik z motivom kenguruja, ki ga je izdelovalec izdelal prav posebej za Slovenski etnografski muzej; nadalje čudovite voščilnice v tehniki pergamane, tudi z motivom šmarnic; pa stenski aranžma iz avstralskega suhega cvetja; poslikan lesen krožnik s pravljničnim motivom ter nekaj izdelkov, ki se podarjajo ob posebnih priložnostih: božični in novoletni okraski, uhančki in nekaj povsem praktičnih šalov in copat, ki jih je iz svoje izredno bogate zbirke izbrala izdelovalka Ivanka Kontelj iz Geelonga. Del raznovrstnosti se torej tudi v materialni obliki hrani v Slovenskem etnografskem muzeju. Zbirko dopolnjujejo, kot rečeno, osebne, ročno napisane biografije izdelovalcev in izdelovalk ter bogata dokumentacija fotografskega gradiva, ki je dokumentirala potek raziskave v Melbournu in v Geelongu v Avstraliji.

Neprecenljive pa so tudi vezi, ki so se stkale tekom bivanja in raziskovanja v Avstraliji. Izdelovalci in izdelovalke so nama s prof. Ceferin na široko odprli vrata svojih domov, da smo se v njih lahko sproščeno pogovarjali in opazovali tako nastajanje ročnih del kot njihovo neposredno uporabo v domačem okolju. Spoznati življenje in domove naših izseljencev v Avstraliji je bilo osebno lepo in strokovno bogato doživetje.

Daša Koprivec

POROČILO O OBISKU KOMISIJE ZA ODNOS S SLOVENC V ZAMEJSTVU IN PO SVETU PRI SLOVENC V AVSTRALIJI OD 6. DO 17. FEBRUARJA 2003

Delegacija Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu v sestavi: predsednik Franc Pukšič, ter člana Janez Podobnik in Ivan Kebrič, ki jo je spremljal podsekretar DZ Uroš Pirnat, je v dneh od 6. do 17. februarja obiskala slovenske izseljence v Avstraliji, kjer se je srečala s predstavniki slovenskih društev in organizacij, predstavniki oblasti zveznih držav ter države Avstralije. Delegacijo Komisije je spremljala predstavnica Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu Barbara Sušnik, med obiskom pa sta delegacijo izmenično spremljala odpravnik poslov Veleposlaništva Republike Slovenije v Avstraliji Bojan Bertoncelj in uslužbenec veleposlaništva Andrej Rode. V Sydneyu je delegacijo spremljal tudi častni generalni konzul Republike Slovenije Alfred Brežnik.

V Avstraliji naj bi po različnih ocenah živelo med 15.000 in 30.000 Slovencev. Na lanskem popisu prebivalstva se je za slovenski narodni izvor opredelilo okoli 13.000 oseb, okoli 5.000 oseb pa je navedlo, da so se v Avstralijo priselile iz Slovenije. Slovenci, ki so prihajali iz različnih delov svoje domovine (največ s Primorske, nekaj manj pa še iz Gorenjske, Prekmurja in Dolenjske) so najštevilnejši v Melbournu in Sydneyu. Večje in strnjene skupine slovenskih izseljencev živijo še v Adelaidi, Perthu, Brisbanu in Canberri, manjše organizirane skupine pa še v Wollongongu, Newcastleu, na Gold Coastu, Geelongu ter Albury-Wodongi, skupinice in posamezniki pa še v mnogih drugih krajih. Glavni vzroki izseljevanja v Avstralijo so bili predvsem ekonomski manj pa politični. Prvi Slovenci, večina s Primorske, so se (predvsem zaradi ekonomskih vzrokov) v Avstralijo naselili v času med prvo in drugo svetovno vojno. Nekaj več je bilo politične emigracije v času neposredno po drugi svetovni vojni. Obdobje največjega vala priseljencev je bilo v 50. in 60. letih, glavni vzrok pa so bile slabe ekonomske razmere in politično nezadovoljstvo v tedanji SFRJ. Tretji izseljenski val po 60. letih se je kljub odprtim jugoslovanskim mejam bistveno zmanjšal. V tem obdobju se je tudi spremenila socialna struktura slovenskih izseljencev v Avstraliji, predvsem pa se je dvignila stopnja izobrazbe. Slovenci so v Avstraliji organizirali številna kulturna društva, ki obstajajo že nekaj desetletij. Ob osamosvajanju je bila ustanovljena še Avstralsko slovenska konferenca, ki je razdeljena na posamezne narodne svete.

Slovenska skupnost je v času svojega bivanja v Avstraliji zgradila 11 klubov in tri verska središča (Sydney, Melbourne in Adelaide). Te institucije so glavna osnova za druženje in ohranjanje slovenskih tradicij in slovenskega jezika. Večji del klubov (izjemi sta v Sydneyu in v Canberri) je v članjenih v Svet slovenskih organizacij Avstralije, ki koordinira njihovo delo. Velika večina slovenskih društev v Avstraliji domuje v bolj ali manj razkošno opremljenih klubskih prostorih, ki imajo praviloma lastno kuhinjo, jedilnico, veliko dvorano z odrom za večje prireditve, nekaj manjših prostorov, namenjenih (nekoč) za slovensko šolo, sestanke in podobno, skoraj vsako društvo pa ima tudi balinišče - ta so večinoma veštezna in tudi pokrita. Elanstvo v društvih je že zelo staro, večinoma nad 60 let. Ohranjajo vzorce društvenega življenja, kakršnih so bili vajeni od samega začetka med seboj oziroma znotraj društva se običajno kar dobro razumejo, saj imajo podobne življenjske zgodbe in težave. Druga generacija z vsem tem nima veliko, zato se udeležuje zgolj največjih in najbolj privlačnih prireditev.

Delegacija se je srečala s predstavniki vseh večjih društev in organizacij slovenskih izseljencev v Melbournu, Adelaidi, Canberri in Sydneyu, si ogledala večino slovenskih kulturnih

domov ter vsa tri verska in kulturna središča (v Melbournu, Adelaidi in Sydneyu). Srečala se je tudi s predstavniki slovenskih glasil ter slovenskih radijskih in TV oddaj. Delegacija je imela v času obiska:

- 14 sestankov in srečanj s predstavniki slovenskih društev in organizacij;
- sestanek z vodstvom Avstralsko-slovenske konference;
- 3 srečanja v slovenskih verskih središčih;
- 3 srečanja z uredniki slovenskih radijskih programov;
- sestanek s predstavnikom Veleposlaništva Republike Slovenije v Avstraliji;
- sestanek s častnim generalnim konzulom Alfredom Brežnikom iz Sydneya;

- pogovor s predsednico Inštituta za slovenski jezik Viktorije Aleksandro Ceferin;
- ogled kulturnega programa ob Prešernovem dnevu v verskem središču Kew;
- pogovor s Florjanom Auserjem, direktorjem Slovenian Media House;
- pogovor z vodstvom Slovensko-avstralskega inštituta;
- sestanek s predsednikom parlamenta Zvezne države Viktorija Alexom Andrianopoulosom;
- sestanek z zveznim ministrom za državljanske zadeve in multikulturo Garyem Hardyraarom;
- sestanek z zveznim ministrom za imigracije, multikulturne in zadeve prvobitnih prebivalcev Philipom Ruddockom;
- sprejem pri predsedniku skupine prijateljstva Avstralija - Republika Slovenija, poslancu Paulu Nevillu;
- sprejem pri predsednici zgornjega doma parlamenta Zvezne države Novega južnega Walesa Meredith Burgmann;
- sprejem za delegacijo zveznih poslancev in članov parlamentarne skupine prijateljstva Avstralija - Republika Slovenija.

Predstavniki Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu so slovenska društva in organizacije na pogovorih seznanili z:

- delovanjem Komisije ter pri tem poudarili, da je ustanovitev Komisije dokaz, da se v Sloveniji spreminja odnos do Slovencev izven Slovenije, ki se jim namenja več pozornosti;
- interesom Slovenije za vzdrževanje stikov z izseljenci ter tesnejše odnose na kulturnem in drugih področjih;
- namenom obiska, ki je predvsem v tem, da se ugotovi stanje na področju življenja in potreb izseljencev ter da se na podlagi ugotovitev predlagajo in sprejmejo ustrezni ukrepi;
- sestavo komisije (iz vsake poslanske skupine po en član), ki se odraža v prizadevanjih za soglasno sprejemanje odločitev v zvezi z izseljenci in zamejci ne glede na strankarsko pripadnost;
- spremembo Zakona o volilni evidenci, na podlagi katere se bodo morali vsi Slovenci, ki prvič volijo, le tokrat sami vpisati v volilni register;

SOURCE DOCUMENTS UNIT 6.

Report: Poročilo o obisku Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu pri slovcih v Avstraliji od 6. do 17. februarja 2003, by Uroš Pirnat, Assistant Secretary, Glasslovenije, Feb/April 2003, Sydney, 6-8.

- spremembami Zakona o državljanstvu, ki vsebuje nekatere olajšave za pridobitev slovenskega državljanstva;
- sprejetjem Resolucije o donosih s Slovenci po svetu;
- pripravo zakona o odnosih Republike Slovenije s Slovenci, ki živijo zunaj njenih meja;
- predlogom Zakona o ratifikaciji Sporazuma o socialni varnosti med Vlado Republike Slovenije in Vlado Avstralije;
- povabilom na vseslovensko srečanje Slovencev iz vsega sveta, ki bo v Državnem zboru Republike Slovenije, 8. julija 2003;
- referendumom za vstop Slovenije v EU in NATO ter v zvezi s tem razloge za vstop v ti dve organizaciji.

Slovenska društva in organizacije so predstavnike Komisije seznanila s svojim delovanjem, ki se osredotoča predvsem na ohranjanje slovenskega jezika, kulture in običajev. Vsa društva kot tudi verska središča so v preteklosti na podlagi prispevkov Slovencev in na podlagi prostovoljnega dela zgradila svoje domove. Kot največji problem so izpostavili staranje in s tem povezano počasno zmanjševanje članstva. Druga in tretja generacija Slovencev, ki se je že dokaj asimilirala pa ne kaže ustreznega zanimanja, da bi se vključila v delo slovenskih društev in klubov.

Zato je eden ključnih problemov Slovencev v Avstraliji prihodnost druge in tretje generacije. Da bi zajezili osip članstva in vključili mlade v delo društev, ki sicer imajo ustrezen odnos do svojih korenin bi bilo potrebno posvetiti večjo pozornost predvsem učenju slovenskega jezika tudi s pomočjo sodobnih elektronskih pomagal, to je predvsem preko interneta. Pospešiti bi bilo treba izmenjavo dijakov in študentov, sodelovanje med univerzami ter izmenjavo kulturnih prireditelj. Med najpomembnejše naloge za ohranjanje slovenske zavesti pa spada ohranjanje medijske prisotnosti v tiskanih in elektronskih medijih, tako na lokalni kot tudi na državni ravni.

Multinacionalna in multikulturna država, kakršna je Avstralija, sicer pomaga, da imajo nekatere radijske postaje občasne programe tudi v slovenskem jeziku, ki so s strani Slovencev zelo poslušane. To velja tudi za lokalne radijske programe. Slovenija bi morala pri dodeljevanju finančne pomoči Slovincem v Avstraliji oceniti, katera je tista pomoč, ki bi na

optimalen način prispevala k ohranjanju slovenske zavesti ne samo pri starejši generaciji, temveč tudi pri mladini in to predvsem na podlagi osebnih pristopov in tehnologij.

Razgovori s predstavniki slovenskih društev in organizacij so se nanašali predvsem na: pridobitev slovenskega državljanstva za Slovence, ki že dalj časa bivajo v Avstraliji ter njihovih potomcev; vprašanja meddržavnih sporazumov na področju socialne in zdravstva; pokojninsko problematiko, oziroma kako pridobiti pokojnino na podlagi dela oziroma zaposlitve v Sloveniji; vprašanja učenja in pouka slovenskega jezika, predvsem za drugo in tretjo generacijo Slovencev; financiranje programov slovenskih društev in organizacij s strani slovenske države; financiranje slovenskih radijskih in TV programov; probleme v zvezi z uveljavljanjem volilne pravice; vprašanja v zvezi z uveljavljanjem pravic na podlagi lastninskih certifikatov; zbiranje in ohranjanje arhivov, ki se nanašajo na življenje in delo Slovencev v Avstraliji; gostovanja slovenskih kulturnih skupin v Avstraliji; vprašanja odškodnin žrtvam vojnega nasilja; možnosti vračanja oziroma preselitve Slovencev iz Avstralije v Slovenijo.

Ena od pomembnejših tem v razgovorih s Slovenci se je nanašala na praktično izvedbo volitev in možnosti sodelovanja slovenskih državljanov na volitvah in referendumih, ki jih razpisuje Republika Slovenija. Opozorjeno je bilo, da sedanji predpisi za izvedbo volitev ne ustrezajo volilcem, ki so geografsko zelo oddaljeni od Slovenije. Voliti je možno le na enem mestu, to je na slovenskem veleposlaništvu v Canberri, zaradi ogromnih razdalj do mesta bivanja pa je to mnogim fizično in tudi finančno onemogočeno. Tisti, ki pa prejemajo glasovnice po pošti, običajno le-te dobijo prepozno, v večini primerov takrat, ko je preštevanje glasovnic že končano. Delegacija Komisije je na podlagi takšnih informacij Slovincem v Avstraliji obljubila, da bo pristojne državne organe o teh problemih obvestila ter se zavzela za ustrezne spremembe na področju volilne zakonodaje.

Slovenci v Avstraliji tudi niso zadovoljni s spremembami in dopolnitvami Zakona o državljanstvu Republike Slovenije. Menijo, da je na novo določena starostna meja do dopolnjenega 36 leta prenizka za pridobitev slovenskega državljanstva za tiste, ki so rojeni v tujini in katerega eden od staršev je ob njegovem rojstvu državljan Republike Slovenije, drugi pa je tuj državljan. S tako določbo naj bi bile kratene pravice vsem starejšim Slovincem.

Delegacija Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu se je na obisku v Avstraliji pogovarjala tudi s Florjanom Auserjem, urednikom Slovenske medijske hiše - Glas Slovenije v Sydneyu, ki združuje tri medije: Glas Slovenije (informativni časopis), internetne domače strani in Slovenska TV31 Sydney (prenehala z oddajanjem v oktobru 2001). Namen teh medijev je negovanje slovenskega jezika in kulture, informiranje Slovencev v Avstraliji in po svetu preko tiskanega medija in interneta, arhiviranje podatkov, sodelovanje z znanstveno raziskovalnimi institucijami v Sloveniji, usklajevanje pristopa do ohranitve slovenske zgodovine v Avstraliji, promocija Slovenije, slovenski običajev ter kulture, seznanitev avstralske javnosti o Slovencih v Avstraliji in Sloveniji, povezovanje Slovencev v Avstraliji, Sloveniji in po svetu ter povezovanje slovenskih novinarjev po svetu in v Avstraliji. Trenutno je financiranje teh medijev (predvsem TV) oteženo, saj je sodelovanje z RTV Slovenija prekinjeno, naročnina za časopis pa le stežka pokriva stroške za izdajanje. Slovenska medijska hiša sicer dobiva nekaj denarja od Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu in redkih sponzorjev, kar pa ni dovolj za ambicije, ki jih ima ta hiša na področju obveščanja slovenske in avstralske javnosti. Delegacija Komisije je pozitivno

ocenila prizadevanja te medijske hiše, saj je menila, da je treba preko nje ohraniti obveščanje slovenske in avstralske javnosti vsaj na sedanji ravni. Zato se bo zavzela za dodatno financiranje njene dejavnosti.

V razgovoru z direktorico Inštituta za slovenski jezik Viktorije Aleksandro Ceferin je bila predstavljena spletna učilnica - stičišče Thezaurus - za študij slovenskega jezika v dobi komunikacijske tehnologije in je namenjena predvsem tretji generaciji, to je za otroke staršev, ki sicer še znajo slovensko, ne uporabljajo pa več slovenskega jezika v vsakodnevnem življenju. Stičišče Thezaurus je v štirih letih postalo vstopna točka za Slovence po svetu, za takojmenovano "izgubljeno generacijo", ki si želi vedeti odkod izhaja, pa tudi za širšo javnost, za katero je neke vrste virtualna slovenska kulturna ambasada. Tako so lani v novembru preko interneta dosegli 125.000 zadetkov, z obiskovalci iz 53 držav. Direktorica inštituta je že pripravila program za učenje slovenskega jezika preko interneta, ki pa bi ga rada uradno verificirala tako, da bi bil sprejemljiv in uporaben za učenje tudi v drugih državah kjer živijo Slovenci. Želela bi, da jo v njenih prizadevanjih finančno podpre tudi Slovenija. Poleg tega bi bilo po njenem mnenju potrebno ponovno odpreti lektorat slovenskega jezika v Avstraliji, ki je pred leti že deloval v Sydneyu.

Milena Bergoč je predstavila zgodovino in delo Historičnega arhiva Slovencev v Avstraliji, ki je tudi registriran pri Državni knjižnici Avstralije. V arhivu so zbrani vsi slovenski časopisi, ki so izhajali v Avstraliji, vse knjige, ki so jih napisali tu živeči Slovenci in knjige, ki so jih pisali drugi o njih. Arhivirano je tudi ostalo gradivo posameznikov in društev, ki ga dobijo.

Člani delegacije so imeli pogovore tudi s šestim generalnim konzulom Republike Slovenije v Novi Zelandiji Dušanom Lajovicem. Le ta jih je seznanil o njegovem videanju položaja Slovencev v Avstraliji ter v zvezi s tem predlagal nekatere rešitve za boljše sodelovanje z matično domovino.

V letu 2000 je bil v Sydneyu ustanovljen Slovensko-Avstralski inštitut za namenom pospeševanja izmenjave med Slovenijo in Avstralijo na področju umetnosti, kulture, turizma, trgovine in izobraževanja. Namenjen je predvsem drugi in tretji generaciji Slovencev, ki se goji pripadnost domovini njihovih prednikov. Glavna skrb inštituta je, da bi se "izgubljena generacija" povrnila, saj je ta generacija premalo vključena v delo slovenskih društev. S to generacijo komunicirajo predvsem preko

elektronskih medijev (Email - internet), občasno pa tudi organizirajo kulturne prireditve in druga srečanja. So eden od prvih inštitutov v Avstraliji s takšnim namenom in načinom delovanja ter zgled za pripadnike ostalih narodov, ki jih že posnemajo. Glede na to, da

so neprofitna organizacija, bodo za finančno pomoč zaprosili slovensko vlado, kakor tudi avstralsko ministrstvo. Delegacija Komisije je izredno ugodno ocenila pomen delovanja te institucije ter pri tem menila, da jo je treba finančno podpreti.

Delegacija Komisije je opravila tudi uradne pogovore s predstavniki avstralskih oblasti in sicer s: predsednikom parlamenta Zvezne države Viktorije Alexom Andrianopoulosom, zveznim ministrom za državljanske zadeve in multikulturo Garyem Hardgraveom, zveznim ministrom za imigracije, multikulturne zadeve in zadeve prvobitnih prebivalcev Philipom Ruddockom, zveznim poslancem in predsednikom skupine prijateljev Avstralija - Republika Slovenija Paulom Nevillom, predsednico zgornjega doma parlamenta Novega južnega Walesa Meredith Burgmann ter nekaterimi zveznimi poslanci.

Na teh pogovorih so bile obravnavane predvsem naslednje teme:

- predlog Zakona o ratifikaciji Sporazuma o socialni varnosti med

Vlado Republike Slovenije in Vlado Avstralije;

- potreba po pripravi zdravstvenega sporazuma med državama;
- finančna pomoč Avstralije slovenskim društvom in organizacijam ter slovenskim medijem v Avstraliji;
- omogočanje volitev slovenskim državljanom na širšem območju Avstralije;
- uvedba elektronske vize in ukinitve vprašalnika o možni udeležbi proslav viz v vojni po razpadu Jugoslavije.

Po mnenju avstralskih uradnih sogovornikov so Slovenci izredno delovni ljudje, njihova izobrazba pa je v primerjavi z izseljenci iz ostalih držav nadpovprečna, zato z njimi nimajo nikakršnih težav.

Po njihovi statistiki živi v Avstraliji 6640 Slovencev, ki so rojeni v Sloveniji, 5000 jih govori slovensko, 14000 pa se jih priznava kot Slovence. Od tega je 2505 zaposlenih, povprečje nezaposlenih pa je nižje od avstralskega povprečja. V letu 2001 je Avstralijo obiskalo 3346 Slovencev tam pa jih je ostalo le 1,7% kar je manj od povprečja. Pri pristojnih organih se bodo zavzeli za čimprejšnjo ratifikacijo socialnega sporazuma obeh vlad.

Predlog delegacije, da bi bilo potrebno med državama skleniti tudi sporazum na področju zdravstva bodo proučili, pobudo pa posredovali ministrstvu za zdravstvo, ki je pristojno za te zadeve. Glede predloga o uvedbi elektronskih viz so menili, da bi bila uvedba tega sistema draga in zapletena, zato ne velja hiteti s takšnim načinom podeljevanja viz.

Glede vprašalnika o možni udeležbi proslav viz v vojni po razpadu Jugoslavije so menili, da to vprašanje ni možno rešiti na bilateralni ravni, saj ta postopek od njih zahteva sodišče za vojne zločine v Haagu. Ko bo to vprašanje rešeno na multilateralni ravni bo tudi Avstralija odstopila od zahtev za izpolnjevanje teh vprašalnikov. Po vstopu Slovenije v EU pa bodo tudi proučili možnosti za poenostavitve izdajanja viz slovenskim državljanom. Zagotovili so, da se finančna pomoč Avstralije slovenskim društvom in organizacijam ne bo zmanjšala, saj misli multinacionalna država kot je Avstralija tudi v bodoče nameniti precej sredstev za ohranitev identitete posameznih narodov, ki živijo v tej državi.

Člani delegacije Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu na podlagi obiskov in razgovorov s Slovenci in avstralskimi oblastmi ugotavljajo, da je: potrebno čimprej sprejeti predlog Zakona o ratifikaciji Sporazuma o socialni varnosti med Vlado Republike Slovenije in Vlado Avstralije (objavljen v Poročevalcu, št. 5, z dne 5. marca 2003); čimprej pristopiti k pripravi zdravstvenega sporazuma med državama; pripraviti ustrezne programe finančne pomoči za slovenska društva in organizacije, vključno za medije, ki delujejo v slovenskem jeziku; potrebno proučiti ustreznost veljavne volilne zakonodaje, ki bi omogočala vsem našim državljanom v Avstraliji možnost sodelovanja na volitvah; potrebno proučiti možnosti za izvedbo in financiranje pouka slovenskega jezika predvsem za Slovence druge in tretje generacije.

INSTITUTE FOR SLOVENIAN STUDIES OF VICTORIA

Slovenian Heritage Trail

AN EXPLORATION OF THE CULTURAL LIFE OF SLOVENES IN GREATER MELBOURNE